

KULTTUURIA KARTALLA II

Valtion osarahoittamat kulttuuripalvelut Suomessa

VAPPU RENKO, MINNA RUUSUVIRTA,
OLLI RUOKOLAINEN, SEVERI NOKELA &
AINO LEPPÄNEN

Cuporen verkkojulkaisuja 82

Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore

© Tekijät ja Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö 2024

ISBN 978-952-7200-88-9

ISSN 1796-9263

Tämä teos on lisensoitu Creative Commons- lisenssillä pois lukien julkaisussa olevat kuvat.

Taitto: Salla Päckilä / Kota Collective

SISÄLLYS

	TIIVISTELMÄ	8
	RESUMÉ	9
	SUMMARY	10
	LUKIJALLE	11
1.	JOHDANTO	13
	1.1. Tausta ja tavoitteet	13
	1.2. Valtion osarahoittamat kulttuuripalvelut	15
	1.3. Julkaisun rakenne	17
2.	AINEISTO JA MENETELMÄT	18
	2.1. Aineisto	18
	2.2. Menetelmät	24
3.	NYKYTILA: KULTTUURIPALVELUJEN SIJAINTI, TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA RESURSOINTI MANNER-SUOMESSA	26
4.	TULOKSET MAAKUNNITTAIN	30
	4.1. Etelä-Karjala	30
	4.2. Etelä-Pohjanmaa	34
	4.3. Etelä-Savo	38
	4.4. Kainuu	42
	4.5. Kanta-Häme	46
	4.6. Keski-Pohjanmaa	50
	4.7. Keski-Suomi	54
	4.8. Kymenlaakso	58
	4.9. Lappi	62
	4.10. Pirkanmaa	66
	4.11. Pohjanmaa	70
	4.12. Pohjois-Karjala	74
	4.13. Pohjois-Pohjanmaa	78
	4.14. Pohjois-Savo	82
	4.15. Päijät-Häme	86
	4.16. Satakunta	90
	4.17. Uusimaa	94
	4.18. Varsinais-Suomi	98
5.	LIKKUVAT JA KIERTÄVÄT KULTTUURIPALVELUT: TAPAUS KESKI-SUOMI	103
	5.1. Orkesterikonsertit	103
	5.2. Teatteriesitykset	105
	5.3. Lastenkulttuurikeskusten toiminta	105
6.	YHTEENVETO JA JATKOTOIMENPITEET	108
	LÄHTEET	113

TAULUKOT

Taulukko 1.	Julkaisussa käytetty kulttuuritoimintaa käsittelevä aineisto.....	19
Taulukko 2.	Valtion osarahoittamat kulttuuripalvelut Manner-Suomessa.....	27
Taulukko 3.	Kuntien kulttuuritoiminnan nettokäyttökustannusten keskiarvoja kuntatyypeittäin vuonna 2022, euroa/asukas.....	28
Taulukko 4.	Tietoja kulttuurin toimintaympäristöstä ja valtion rahoituksesta: Uusimaa ja muut maakunnat.....	29
Taulukko 5.	Tietoja alueesta ja väestöstä sekä valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista Etelä-Karjalan maakunnassa.....	31
Taulukko 6.	Tietoja kulttuurin toimintaympäristöstä Etelä-Karjalassa.....	32
Taulukko 7.	Etelä-Karjalan maakuntaan kohdentuvaa valtion rahoitusta kulttuurille vuonna 2023.....	32
Taulukko 8.	Tietoja alueesta ja väestöstä sekä valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista Etelä-Pohjanmaan maakunnassa.....	35
Taulukko 9.	Tietoja kulttuurin toimintaympäristöstä Etelä-Pohjanmaalla.....	36
Taulukko 10.	Etelä-Pohjanmaan maakuntaan kohdentuvaa valtion rahoitusta kulttuurille vuonna 2023.....	36
Taulukko 11.	Tietoja alueesta ja väestöstä sekä valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista Etelä-Savon maakunnassa.....	39
Taulukko 12.	Tietoja kulttuurin toimintaympäristöstä Etelä-Savossa.....	40
Taulukko 13.	Etelä-Savon maakuntaan kohdentuvaa valtion rahoitusta kulttuurille vuonna 2023.....	40
Taulukko 14.	Tietoja alueesta ja väestöstä sekä valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista Kainuun maakunnassa.....	43
Taulukko 15.	Tietoja kulttuurin toimintaympäristöstä Kainuussa.....	44
Taulukko 16.	Kainuun maakuntaan kohdentuvaa valtion rahoitusta kulttuurille vuonna 2023.....	44
Taulukko 17.	Tietoja alueesta ja väestöstä sekä valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista Kanta-Hämeen maakunnassa.....	47
Taulukko 18.	Tietoja kulttuurin toimintaympäristöstä Kanta-Hämeessä.....	48
Taulukko 19.	Kanta-Hämeen maakuntaan kohdentuvaa valtion rahoitusta kulttuurille vuonna 2023.....	48
Taulukko 20.	Tietoja alueesta ja väestöstä sekä valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista Keski-Pohjanmaan maakunnassa.....	51
Taulukko 21.	Tietoja kulttuurin toimintaympäristöstä Keski-Pohjanmaalla.....	52
Taulukko 22.	Keski-Pohjanmaan maakuntaan kohdentuvaa valtion rahoitusta kulttuurille vuonna 2023.....	52
Taulukko 23.	Tietoja alueesta ja väestöstä sekä valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista Keski-Suomen maakunnassa.....	55
Taulukko 24.	Tietoja kulttuurin toimintaympäristöstä Keski-Suomessa.....	56

Taulukko 25.	Keski-Suomen maakuntaan kohdentuvaa valtion rahoitusta kulttuurille vuonna 2023.	56
Taulukko 26.	Tietoja alueesta ja väestöstä sekä valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista Kymenlaakson maakunnassa.	59
Taulukko 27.	Tietoja kulttuurin toimintaympäristöstä Kymenlaaksossa.	60
Taulukko 28.	Kymenlaakson maakuntaan kohdentuvaa valtion rahoitusta kulttuurille vuonna 2023.	60
Taulukko 29.	Tietoja alueesta ja väestöstä sekä valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista Lapin maakunnassa.	63
Taulukko 30.	Tietoja kulttuurin toimintaympäristöstä Lapissa.	64
Taulukko 31.	Lapin maakuntaan kohdentuvaa valtion rahoitusta kulttuurille vuonna 2023.	64
Taulukko 32.	Tietoja alueesta ja väestöstä sekä valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista Pirkanmaan maakunnassa.	67
Taulukko 33.	Tietoja kulttuurin toimintaympäristöstä Pirkanmaalla.	68
Taulukko 34.	Pirkanmaan maakuntaan kohdentuvaa valtion rahoitusta kulttuurille vuonna 2023.	68
Taulukko 35.	Tietoja alueesta ja väestöstä sekä valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista Pohjanmaan maakunnassa.	71
Taulukko 36.	Tietoja kulttuurin toimintaympäristöstä Pohjanmaalla.	72
Taulukko 37.	Pohjanmaan maakuntaan kohdentuvaa valtion rahoitusta kulttuurille vuonna 2023.	72
Taulukko 38.	Tietoja alueesta ja väestöstä sekä valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista Pohjois-Karjalan maakunnassa.	75
Taulukko 39.	Tietoja kulttuurin toimintaympäristöstä Pohjois-Karjalassa.	76
Taulukko 40.	Pohjois-Karjalan maakuntaan kohdentuvaa valtion rahoitusta kulttuurille vuonna 2023.	76
Taulukko 41.	Tietoja alueesta ja väestöstä sekä valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista Pohjois-Pohjanmaan maakunnassa.	79
Taulukko 42.	Tietoja kulttuurin toimintaympäristöstä Pohjois-Pohjanmaalla.	80
Taulukko 43.	Pohjois-Pohjanmaan maakuntaan kohdentuvaa valtion rahoitusta kulttuurille vuonna 2023.	80
Taulukko 44.	Tietoja alueesta ja väestöstä sekä valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista Pohjois-Savon maakunnassa.	83
Taulukko 45.	Tietoja kulttuurin toimintaympäristöstä Pohjois-Savossa.	84
Taulukko 46.	Pohjois-Savon maakuntaan kohdentuvaa valtion rahoitusta kulttuurille vuonna 2023.	84
Taulukko 47.	Tietoja alueesta ja väestöstä sekä valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista Päijät-Hämeen maakunnassa.	87
Taulukko 48.	Tietoja kulttuurin toimintaympäristöstä Päijät-Hämeessä.	88
Taulukko 49.	Päijät-Hämeen maakuntaan kohdentuvaa valtion rahoitusta kulttuurille vuonna 2023.	88
Taulukko 50.	Tietoja alueesta ja väestöstä sekä valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista Satakunnan maakunnassa.	91

Taulukko 51.	Tietoja kulttuurin toimintaympäristöstä Satakunnassa.....	92
Taulukko 52.	Satakunnan maakuntaan kohdentuvaa valtion rahoitusta kulttuurille vuonna 2023.....	92
Taulukko 53.	Tietoja alueesta ja väestöstä sekä valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista Uudenmaan maakunnassa.....	95
Taulukko 54.	Tietoja kulttuurin toimintaympäristöstä Uudellamaalla.....	96
Taulukko 55.	Uudenmaan maakuntaan kohdentuvaa valtion rahoitusta kulttuurille vuonna 2023.....	96
Taulukko 56.	Tietoja alueesta ja väestöstä sekä valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista Varsinais-Suomen maakunnassa.....	99
Taulukko 57.	Tietoja kulttuurin toimintaympäristöstä Varsinais-Suomessa.....	100
Taulukko 58.	Varsinais-Suomen maakuntaan kohdentuvaa valtion rahoitusta kulttuurille vuonna 2023.....	100
Taulukko 59.	Jyväskylä Sinfonian konserttipaikat Keski-Suomessa vuonna 2023.....	104
Taulukko 60.	Konserttikeskuksen kautta välitetyt esitykset Keski-Suomessa vuonna 2023.....	104
Taulukko 61.	Kirjastoautojen, lainojen ja pysäkkien määrät Keski-Suomessa kunnittain vuonna 2023.....	107

KUVAT

Kuva 1.	Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja Etelä-Karjalassa.....	33
Kuva 2.	Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kulttuuritoimintaan Etelä-Karjalassa.....	33
Kuva 3.	Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja Etelä-Pohjanmaalla.....	37
Kuva 4.	Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kulttuuritoimintaan Etelä-Pohjanmaalla.....	37
Kuva 5.	Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja Etelä-Savossa.....	41
Kuva 6.	Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kulttuuritoimintaan Etelä-Savossa.....	41
Kuva 7.	Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja Kainuussa.....	45
Kuva 8.	Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kulttuuritoimintaan Kainuussa.....	45
Kuva 9.	Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja Kanta-Hämeessä.....	49
Kuva 10.	Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kulttuuritoimintaan Kanta-Hämeessä.....	49
Kuva 11.	Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja Keski-Pohjanmaalla.....	53
Kuva 12.	Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kulttuuritoimintaan Keski-Pohjanmaalla.....	53
Kuva 13.	Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja Keski-Suomessa.....	57
Kuva 14.	Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kulttuuritoimintaan Keski-Suomessa.....	57
Kuva 15.	Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja Kymenlaaksossa.....	61
Kuva 16.	Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kulttuuritoimintaan Kymenlaaksossa.....	61
Kuva 17.	Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja Lapissa.....	65
Kuva 18.	Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kulttuuritoimintaan Lapissa.....	65
Kuva 19.	Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja Pirkanmaalla.....	69
Kuva 20.	Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kulttuuritoimintaan Pirkanmaalla.....	69
Kuva 21.	Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja Pohjanmaalla.....	73
Kuva 22.	Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kulttuuritoimintaan Pohjanmaalla.....	73
Kuva 23.	Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja Pohjois-Karjalassa.....	77
Kuva 24.	Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kulttuuritoimintaan Pohjois-Karjalassa.....	77
Kuva 25.	Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja Pohjois-Pohjanmaalla.....	81
Kuva 26.	Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kulttuuritoimintaan Pohjois-Pohjanmaalla.....	81
Kuva 27.	Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja Pohjois-Savossa.....	85
Kuva 28.	Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kulttuuritoimintaan Pohjois-Savossa.....	85
Kuva 29.	Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja Päijät-Hämeessä.....	89
Kuva 30.	Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kulttuuritoimintaan Päijät-Hämeessä.....	89
Kuva 31.	Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja Satakunnassa.....	93
Kuva 32.	Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kulttuuritoimintaan Satakunnassa.....	93
Kuva 33.	Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja Uudellamaalla.....	97
Kuva 34.	Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kulttuuritoimintaan Uudellamaalla.....	97
Kuva 35.	Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja Varsinais-Suomessa.....	101
Kuva 36.	Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kulttuuritoimintaan Varsinais-Suomessa.....	101

TIIVISTELMÄ

Julkaisu kokoaa yhteen ajantasaista tietoa valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista ja kuntien kulttuuritoiminnan kustannuksista eri puolilla Suomea. Tulosten esittelyssä keskitytään nykytilan ja alueellisten erojen tarkasteluun maakuntatasolla. Lisäksi kuvataan yleisemmin kulttuuritoiminnan toimintaympäristöä ja toimijoita sekä luodaan katsaus liikkuvien ja kiertävien palvelujen tarjontaan Keski-Suomessa. Julkaisu päivittää aiemman Kulttuuria kartalla -raportin (OKM, 2012) tietoja sekä analysoi kehitystä kuluneen vuosikymmenen aikana.

Tarkasteltavia valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja ovat yleiset kirjastot, taiteen perusopetus, valtionosuuden piirissä olevat museot ja esittävän taiteen toimijat, kulttuuritapahtumat, alueelliset elokuvan, valokuvan ja tanssin keskuksset sekä lastenkulttuurikeskukset. Nämä palvelut keskittyvät edelleen vahvasti kaupunkimaisiin kuntiin lukuun ottamatta kaikissa kunnissa tarjolla olevaa kirjastotoimintaa. Palveluja tarjoavien toimijoiden lukumäärä on pääosin pysynyt ennallaan tai osin laskenut viimeisen vuosikymmenen aikana. Kasvua on tapahtunut lastenkulttuurikeskusten verkoston jäsenmäärässä sekä valtionosuuden piirissä olevissa teatteritoimijoissa, joista jälkimmäisiä on tullut lisää etenkin Uudellemaalle.

Uudellemaalle keskittyy ylipäätään suuri osa tarkastelluista valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista. Myös suuri osa julkaisussa tarkasteltavasta valtion kulttuurirahoituksesta kanavoidaan Uudellemaalle.

Kuntien lähtökohdat kulttuuritoiminnan järjestämiseen sekä kulttuuritoiminnan kustannukset vaihtelevat kunnissa suuresti. Kulttuuritoiminnan kustannukset ovat korkeita etenkin maakuntakeskuksissa ja muissa suurissa kaupungeissa. Asukasluvultaan pienissä kunnissa kulttuuritoiminnan asukaskohtaiset kustannukset ovat usein matalia. Etenkin maakuntakeskusten naapurissa sijaitsevilla pienemmissä kunnissa saatetaan luottaa lähikaupungissa saatavilla olevaan kulttuuritarjontaan.

Tulosten perusteella valtion osarahoittamien kulttuuripalvelujen tarjonta ja alueellinen saavutettavuus ovat eriytyneet monin tavoin eri puolilla Suomea ja erilaisissa kunnissa. Tätä tilannetta sekä sen vaikutuksia kuntalaisten kokemuksiin palvelujen saatavuudesta on tärkeä seurata myös tulevaisuudessa.

Käsillä olevaa tutkimusjulkaisua täydentävät kartat ja tietosisällöt löytyvät Cuporen verkkosivuilta osoitteesta: www.cupore.fi/tiedon-visualisointi/kunnat-ja-alueet

RESUMÉ

Rapporten samlar aktuell information om statligt delfinansierade kulturtjänster och kostnaderna för kommunernas kulturverksamhet i olika delar av Finland. Presentationen av resultaten fokuseras på nuläget och på regionala skillnader på landskapsnivå. Dessutom beskrivs mer allmänt kulturverksamhetens verksamhetsmiljö och aktörer samt en översikt av utbudet av mobila och ambulerande tjänster i Mellersta Finland. Rapporten uppdaterar informationen från den tidigare rapporten Kulttuurin kartalla (UKM, 2012) och analyserar utvecklingen under det gångna decenniet.

De granskade statligt delfinansierade kulturtjänsterna inkluderar allmänna bibliotek, grundläggande konstundervisning, statsandelstödda museer och aktörer inom scenkonst, kulturevenemang, regionala centra för film, fotografi och dans samt barnkulturcenter. Dessa tjänster är fortfarande starkt koncentrerade till urbana kommuner, med undantag för biblioteksverksamheten som finns tillgänglig i alla kommuner. Antalet aktörer som erbjuder tjänster har i huvudsak förblivit oförändrat eller delvis minskat under det senaste decenniet. Det har skett en ökning i antalet medlemmar i nätverket av barnkulturcenter samt bland statsandelstödda scenkonstaktörer särskilt i Nyland.

En stor del av de statligt delfinansierade kulturtjänsterna är koncentrerade till Nyland. Även en stor del av den statliga kulturfinansieringen som granskas i rapporten riktas till Nyland.

Förutsättningarna för att ordna kulturverksamhet samt kostnaderna för det varierar stort mellan kommunerna. Kulturverksamhetens kostnader är höga särskilt i regionala centralorter och andra stora städer. I små kommuner med lågt invånarantal är kulturverksamhetens kostnader per capita ofta låga. Särskilt i mindre kommuner som ligger nära regionala centralorter tycks man förlita sig på den närliggande stadens kulturutbud.

Enligt resultaten har utbudet av statligt delfinansierade kulturtjänster och regional tillgänglighet differentierats på många sätt i olika kommuner i Finland. Det är viktigt att fortsätta följa denna utveckling och dess inverkan på invånarnas uppfattning om tillgång till kulturtjänster även i framtiden.

Denna rapport kompletteras av kartor och datainnehåll som finns tillgängliga på Cupores webbplats: www.cupore.fi/tiedon-visualisointi/kunnat-ja-alueet

SUMMARY

This publication compiles current information on state co-financed cultural services and the costs of cultural activities in municipalities across Finland. The presentation of the results focuses on examining the present situation and differences at the regional level. Additionally, the publication provides a broader overview of the operational environment and actors in cultural activities as well as an insight into the mobile and touring cultural services in Central Finland. The publication updates the information from the previous Kulttuurin kartalla report (OKM, 2012) and analyses developments over the past decade.

The examined state co-financed cultural services include public libraries, basic art education, state-subsidised museums and performing arts organisations, cultural events, regional centers for film, photography and dance as well as children's cultural centers. These services remain largely concentrated in urban municipalities, except for library services which are available in all municipalities. The number of service providers has mostly remained stable or has partially declined over the past decade. There has been growth in the number of members of the network of children's culture centers and state-subsidised performing arts organisations especially in Uusimaa region.

A large share of the examined state co-financed cultural services is concentrated in Uusimaa. Additionally, a significant portion of the state cultural funding analysed in the publication is allocated to Uusimaa region.

The circumstances for organising cultural activities and the associated costs vary greatly among municipalities. Costs for cultural activities are particularly high in provincial centers and other large cities. In smaller municipalities with low populations, the per capita costs of cultural activities are often low. Smaller municipalities located near provincial centers may rely on the cultural offerings available in nearby cities.

Based on the results, the availability and regional accessibility of state co-financed cultural services have significantly differentiated across Finland and among different municipalities. It is important to continue monitoring this development and its impact on residents' experiences of service availability in the future.

This research publication is complemented by maps and data available on Cupore's website at www.cupore.fi/tiedon-visualisointi/kunnat-ja-alueet

LUKIJALLE

Kulttuuria kartalla II -julkaisu on laadittu opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cuporessa. Uusi julkaisu päivittää ja osin laajentaa vuonna 2012 julkaistun ensimmäisen Kulttuuria kartalla -raportin aineistoa. Se kuvaa kulttuuritoiminnan alueellista ja osin kuntatasoista nykytilaa sekä eroja maakuntien välillä. Julkaisu analysoi myös viimeisen kymmenen vuoden aikana tapahtunutta kehitystä. Toimijoiden määrien muutokset näyttäytyvät maltillisina, joskin toiminta näyttää keskittyvän yhä vahvemmin Uudenmaan alueelle.

Lainsäädännön osalta kahden Kulttuuria kartalla -julkaisun välillä on tapahtunut varsin paljon. Vuonna 2016 tuli voimaan yleisistä kirjastoista annettu laki (1492/2016) ja vuonna 2019 laki kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019). Lisäksi voimaan on tullut uusi museolaki (314/2019) ja laki esittävän taiteen edistämisestä (1082/2020). Parhaillaan on menossa taiteen perusopetuksesta annetun lain (633/1998) uudistaminen. Kuntien ja alueiden toimintaympäristö on muuttunut ja on edelleen muutoksessa. Hyvinvointialueet ovat aloittaneet toimintansa vuoden 2023 alusta ja TE-palvelut siirretään kunnille vuoden 2025 alusta lähtien.

Tämänhetkisessä pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa kulttuurin rooli tunnustetaan. Lähtökohtana on se, että suomalainen kulttuuri kaikissa muodoissaan toimii monipuolisena voimavarana kansalaisille, ja sen rooli kansainvälisenä kilpailutekijänä on tunnustettu. Hallitusohjelman mukaan kunnille turvataan keskeinen rooli suomalaisessa yhteiskunnassa ja julkisessa hallinnossa. ”On tärkeää, että koko Suomi pysyy elinvoimaisena ja kuntien ja kaupunkien rooli kasvun mahdollistajana tunnustetaan. Jokaisen kunnan on pystyttävä tarjoamaan perustuslain mukaisesti peruspalvelut erityisesti sivistyspalveluissa.”

Hallitusohjelman keskeisenä toimenpiteenä mainittu Kulttuuripoliittinen selonteko on viimeistelyä vaille valmis annettavaksi eduskunnalle. Sen on tarkoitus olla pitkän aikavälin strategia. Selonteon laatimisprosessi on ollut poikkihallinnollisesti osallistava ja myös lausuntokierroksella lausunnon antaneissa on edustettuna laajasti yhteiskunnan eri toimijoita taiteen, kulttuurin ja luovan alan toimijoista politiikkaan, valtiovaltaan, aluehallintoon, koulutukseen ja eri alojen asiantuntijatahoihin. Kulttuuripolitiikkaa halutaan edistää laajana rintamana omat roolit tunnistaen. Toimintaympäristössä tapahtuvien muutosten vuoksi on keskeistä, että kulttuuritoiminnan osalta vaikutuksia seurataan ja arvioidaan säännöllisesti.

Haluan kiittää Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cuporen tutkijoita ansiokkaasta työstä. Julkaisua täydentävät verkossa avoimesti saatavilla olevat kartat ja tietosisällöt. Tuoretta julkaisua ja aineistoja on vuosien varrella ehditty jo odottaa, ja ne tulevat varmasti monipuoliseen käyttöön sekä valtakunnallisesti, alueellisesti että paikallisesti.

Ylijohtaja Riitta Kaivosoja
Opetus- ja kulttuuriministeriö

1. JOHDANTO

1.1. Tausta ja tavoitteet

Käsillä oleva julkaisu kokoaa yhteen tuoretta tietoa valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista eri puolilla Suomea. Vastaava julkaisu toteutettiin edellisen kerran yli vuosikymmen sitten, kun *Kulttuuria kartalla* -raportti ilmestyi opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisusarjassa (OKM, 2012). Myös käsillä oleva julkaisu on toteutettu OKM:n toimeksiannosta.

Kattavalle ja päivitetylle tiedolle kulttuuripalvelujen sijainnista ja alueellisesta saavutettavuudesta on kasvava tarve. Kunnat ja niiden toimintamahdollisuudet ovat 2000-luvulla erilaistuneet enenevässä määrin. Väestömäärän kasvua tapahtuu vain harvoissa kunnissa. Monissa kunnissa ja maakunnissa ollaan tilanteessa, jossa väestö vähenee ja vanhenee (ks. esim. Borg, 2023).

Kuntien kulttuuritoimintaa leimaa alueellinen eriytyminen, joka noudattelee maan yleistä keskittymis- ja kaupungistumiskehitystä. Eroja on havaittavissa esimerkiksi toiminnallisissa painotuksissa, kulttuuritoiminnan resurssien kehityksessä sekä asukkaiden mahdollisuuksissa osallistua kulttuuritoimintaan eri puolilla maata (Ruusuvirta & Renko, 2022; ks. myös Kangas & Ruokolainen, 2012). Kuntien kulttuuritoimintaan kohdentamassa rahoituksessa on huomattavia eroja. Kunnan asukasluku on keskeinen korkeita asukaskohtaisia kustannuksia osoittava tekijä. (Esim. Renko, Kangas & Tervo, 2020; Ruusuvirta, Renko & Nokela, 2024.)

Kulttuuripalvelujen saatavuus ja saavutettavuus ympäri Suomea kuuluvat kulttuuripolitiikan vaikiintuneisiin tavoitteisiin. OKM:n Kulttuuripolitiikan strategia 2025:n keskeisiä tavoitealueita ovat kulttuuriin osallisuuden lisääntyminen ja eri väestöryhmien osallistumiserojen kaventuminen (OKM, 2017). Kulttuuritoiminnan järjestäminen on kuntien lakisääteinen tehtävä (166/2019).

Alueellinen näkökulma kulttuuritoimintaan on erityisen ajankohtainen. Voimassa olevassa Petteri Orpon hallituksen ohjelmassa todetaan mahdollisuudet kuntien erilaistumiseen palvelutarjonnassa (VNK, 2023, s. 54). Vuoden 2023 alussa toteutunut hyvinvointialueuudistus muutti kuntien toiminnan painopistettä sote-palveluiden järjestämistä vastuun siirryttyä hyvinvointialueille (laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä, 612/2021). Kuntien nykyroolissa korostuvat kunta-laisten hyvinvoinnin ja terveyden sekä yleisemmin kunnan elinvoimaisuuden edistäminen. Näissä asioissa kulttuurilla ja taiteella voi olla merkittävä rooli.

Tämän julkaisun tavoitteena on tuottaa kattava ja mahdollisimman ajantasainen kuva valtion osarahoittamien kulttuuripalvelujen sijainnista ja alueellisesta saavutettavuudesta Suomessa. Lisäksi tarkastellaan kuntien kulttuuritoiminnan kustannuksia. Tarkastelun lähtökohtana on mahdollisimman tuore kuntatasoinen tieto. Alkuperäisen *Kulttuuria kartalla* -julkaisun tavoin tarkastelu keskittyy Manner-Suomeen. Ahvenanmaan maakunnalla on laissa säädetyllä tavalla itsehallinto (1144/1991) ja se muodostaa siten muista maakunnista poikkeavan alueen suhteessa myös kulttuuritoiminnan tarkasteluun.

Julkaisu keskittyy nykytilan ja alueellisten erojen tarkasteluun maakuntatasolla. Valtion osarahoittamien kulttuuripalvelujen lukumäärää ja sijaintia kuvataan osin taulukoiden ja osin karttakuvien avulla. Palveluja tarjoavien toimijoiden lukumäärän muutosta viime vuosikymmenen aikana tuodaan esiin niiltä osin kuin mahdollista. Valtion osarahoittamien kulttuuripalvelujen lisäksi tuodaan esiin tietoja kuntien kulttuuritoiminnan kustannuksista, alueelle kohdistuvasta taiteen ja kulttuurin valtionrahoituksen kokonaismäärästä (sisältäen OKM:n, Taiken ja Business Finlandin rahoituksen) sekä yleisestä kulttuurin toimintaympäristöstä eri maakunnissa. Lisäksi luodaan katsaus liikkuvien ja kiertävien palvelujen tarjontaan yhdellä esimerkkialueella (Keski-Suomi).

Tutkimuskysymykset ovat vastaavia kuin aiemmassa julkaisussa (OKM, 2012, s. 11). Näin tulosten kautta voidaan luoda aikasarjaa ja hahmottaa muutosta eri kunnissa ja alueilla. Tutkimus vastaa seuraaviin kysymyksiin:

- Miten Suomen kunnat ja maakunnat eroavat toisistaan tarkasteltavien kulttuuripalvelujen tarjonnassa?
- Miten tarkasteltavat kulttuuripalvelut ovat alueellisesti saavutettavissa eri puolilla maata?
- Miten kulttuurin julkinen rahoitus vaihtelee erikokoisissa ja -tyyppisissä kunnissa?

Tavoite on, että tutkimuksen tuottama tieto tukee kulttuurin hallintoa ja päätöksentekoa eri tasoilla sekä kulttuuripalvelujen toteuttamista ja kehittämistä kunnissa ja alueilla eri puolilla Suomea.

Käsillä olevaa tutkimusjulkaisua täydentävät verkossa avoimesti saatavilla olevat kartat ja tietosisällöt, joissa kulttuuripalvelujen sijaintia ja saavutettavuutta sekä kuntien kulttuuritoiminnan kustannuksia voi tarkastella erilaisilla aluejaoilla. Kartat ja kuvat löytyvät Cuporen verkkosivuilta osoitteesta:

www.cupore.fi/tiedon-visualisointi/kunnat-ja-alueet

1.2. Valtion osarahoittamat kulttuuripalvelut

Suomalaisen hyvinvointivaltion kulttuuripolitiikassa on jo 1960-luvulta lähtien korostunut kulttuuritoiminnan ja -palvelujen tarjonta eri puolilla maata. Desentralisaation kautta on haluttu mahdollistaa taiteen ja kulttuurin tekemistä sekä toimintaan osallistumista kaikille kansalaisille ympäri maata. Tätä tavoitetta on edistetty hallinnon eri tasoilla.

Suomen kuntien tehtäviin kuuluu kulttuuritoiminnan järjestäminen. Kunnilla on kuitenkin laaja vapaus päättää siitä, millä tavoin ja millaista kulttuuritoimintaa ne järjestävät. Ainoastaan kirjasto- toimintaa kuntien on järjestettävä itse taikka yhteistyössä toisten kuntien kanssa tai muulla tavoin. Laki kuntien kulttuuritoiminnasta säädettiin vuonna 1980 (1045/1980) ja uudistettiin viimeksi vuonna 2019 (166/2019). Laissa kunnan kulttuuritoiminnalla tarkoitetaan toimintaa, jolla kunta edistää kulttuurin ja taiteen tekemistä, harrastamista, saatavuutta ja käyttöä sekä taide- ja kulttuurikasvatusta ja kulttuuriperintöä.

Kuntien kulttuuritoiminta kytkeytyy myös muuhun lainsäädäntöön. Laki kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019, 3§) toteaa, että ”kunnan tulee kulttuuritoimintaa järjestäessään ottaa huomioon toiminta, joka perustuu yleisistä kirjastoista annettuun lakiin (1492/2016), taiteen perusopetuksesta annettuun lakiin (633/1998), museolakiin (729/1992)¹, teatteri- ja orkesterilakiin (730/1992)² ja vapaasta sivistystyöstä annettuun lakiin (632/1998)”.

Kunnat järjestävät kulttuuritoimintaa muun muassa tarjoamalla asukkaille erilaisia palveluja. Kuntien palvelutarjonta on hyvin monimuotoista. Vuonna 2023 lähes kaikki kunnat järjestivät ja/tai tukivat kunnassa vierailevia musiikkiesityksiä, kulttuuritapahtumia kuten festivaaleja tai paikallisia juhlia sekä lapsille ja nuorille suunnattua ohjattua harrastustoimintaa. Hyvin yleistä oli myös musiikin alan taiteen perusopetuksen, kunnassa vierailevien näyttämötaiteen esitysten sekä aikuisille suunnatun ohjatun harrastustoiminnan järjestäminen ja/tai tukeminen. (Ruusuvirta, Renko & Nokela, 2024.)

Harvinaisinta kunnissa oli taiteen perusopetuksen järjestäminen ja/tai tukeminen arkkitehtuurin, mediataiteiden, sirkustaiteen sekä sanataiteen aloilla. Harvinaista oli myös taiteilijaresidenssitoiminnan sekä ammatillisen taidemuseotoiminnan järjestäminen ja/tai tukeminen. Pysyvää ja ammatillista toimintaa järjestävät lähinnä kaupunkimaiset kunnat.

Valtio luo monin tavoin edellytyksiä kuntien kulttuuritoiminnalle. Valtio osallistuu yleisen kulttuuritoiminnan, kirjastojen sekä kansalais- ja työväenopistojen toiminnan rahoitukseen sekä tukee kunnissa toimivia taide- ja kulttuurilaitoksia. Valtion tuki ohjautuu kunnille pääasiassa valtiosuusjärjestelmän (VOS) kautta, minkä lisäksi kunnallista kulttuuritoimintaa tuetaan erityisavustuksilla. Suoraan kunnille kanavoitavan rahoituksen lisäksi valtio rahoittaa ja tukee muilla tavoin lukuisia taide- ja kulttuuritoimijoita eri puolilla Suomea esimerkiksi OKM:n ja Taiteen edistämiskeskuksen (Taike) sekä Business Finlandin myöntämän rahoituksen kautta.

1 Uusin museolaki v. 2019: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190314>

2 Päivitetty lailla esittävän taiteen edistämisestä, <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2020/20201082>

Valtion osarahoittamilla kulttuuripalveluilla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa sellaisia palveluja, joiden kustannuksiin valtio osallistuu yhdessä kuntien tai muiden toimijoiden kanssa. Tässä julkaisussa tarkastelemme seuraavia valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja, joista on saatavilla kattavaa kuntatasoista tietoa ja jotka kuuluvat vakiintuneesti valtion osarahoituksen piiriin:

- Yleiset kirjastot
- Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet
- Valtionosuuden piirissä olevat museot
- Valtionosuuden piirissä olevat esittävän taiteen toimijat (musiikin, teatterin, tanssin ja sirkuksen alan toimijat)
- Valtionavustusta saaneet valtakunnalliset kulttuuritapahtumat
- Valtionavustusta saaneet alueelliset elokuva- ja valokuvakeskukset, tanssin aluekeskukset sekä lastenkulttuurikeskukset.³

Kirjastot ovat kuntien peruspalveluita. Yleisten kirjastojen rahoituksesta vastaavat pääosin kunnat, mutta ne saavat käyttökustannuksiin lakiin perustuvaa laskennallista valtionosuutta.

Taiteen perusopetus on koulun ulkopuolista, ensisijaisesti lapsille ja nuorille tarkoitettua eri taiteenalojen opetusta. Taiteen perusopetuksen valtionosuusrahoitus jakaantuu kunnille myönnettävään asukasmäärän perusteella rahoitettavaan toimintaan sekä taiteen perusopetuksen oppilaitoksille myönnettävään opetustuntimäärän perusteella rahoitettavaan toimintaan.

Taide- ja kulttuurilaitoksista valtionosuusjärjestelmän piirissä on museoita sekä esittävän taiteen toimijoita, kuten orkestereita ja teattereita. Tarkastelun ulkopuolelle jäävät tässä kansalliset taidelaitokset (Kansallisgalleria, Suomen kansallisooppera ja -baletti ja Suomen Kansallisteatteri) sekä muut valtion ylläpitämät kulttuuripalvelut.

Valtionosuuksien ohella valtio tukee kulttuuritoimintaa valtionavustuksilla. Avustusten myöntämistä säätelee valtionavustuslaki. Tähän tarkasteluun on valittu vakiintuneesti valtionavustusten piirissä olevista kulttuuripalveluista ammattimaiset ja vakiintuneet taide- ja kulttuuritapahtumat, joille nykyisellään kohdennetaan valtion rahoitusta OKM:n, Taiken ja Suomen Elokuvasäätiön (SES) kautta.

Valtionavustusten saajiin kuuluvat myös tanssin, valokuvan ja elokuvan aluekeskukset sekä lastenkulttuurikeskukset, jotka edustavat alueellisia toimijoita eri taiteenaloilla. OKM:n (tuolloin opetusministeriö) kehittämishankkeena alkanut tanssin aluekeskustoiminta siirtyi vuonna 2015 Taiken vuosittain haettavien toiminta-avustusten piiriin, koska toiminnan katsottiin vakiintuneen (Talaskivi, 2023, s. 6). OKM myöntää vuosittain yleisavustuksia lastenkulttuurin tukemiseen lastenkulttuurikeskuksille sekä lasten taide- ja kulttuuritapahtumien järjestäjille. Valokuvan ja elokuvan alueelliset keskukset saavat tukea Taiken alaisilta taidetoimikunnilta.

³ Vastaavaa toimintaa järjestetään osin myös ilman valtion osarahoitusta. Tässä on tarkasteltu nimenomaan sellaisia toimijoita, jotka ovat saaneet valtion tukea tarkasteltuina vuosina.

Kokonaiskuvan saaminen kaikista valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista on erittäin vaikeaa. Valtio rahoittaa kulttuuritoimintaa monen eri toimijan ja instrumentin kautta. Esimerkiksi valtiovarainministeriön kanavoimasta peruspalvelujen valtionosuudesta ei ole korvamerkitty kulttuurin osuutta, joten ei voida osoittaa, kuinka paljon ja mihin kulttuuripalveluihin valtionosuutta kohdennetaan osana kuntien yleistä kulttuuritoimintaa. Kuntien raportoimissa kulttuuritoiminnan kustannustiedoissa ei eritellä kuntien ja valtion rahoitusosuuksia eri palveluihin. Ylipäättään valtionrahoituksen kokonaismäärä ja esimerkiksi harkinnanvaraisten avustusten saajajoukko vaihtelevat eri vuosina.

Kulttuuripalveluja rahoittavat ja toteuttavat julkisen sektorin ohella ja tuella niin yksilöt, yritykset kuin erilaiset kolmannen sektorin toimijat. Yritysten, yhdistysten, seurojen ja järjestöjen rooli palvelujen tarjoajina voi olla hyvin merkittävä etenkin asukasluvultaan pienemmissä kunnissa. Esimerkiksi kolmannen sektorin toimijoiden tuottamien palvelujen tarkastelua hankaloittaa se, että huomattava osa kolmannen sektorin kulttuuritoiminnasta jää tilastojen ulkopuolelle.

1.3. Julkaisun rakenne

Johdannon jälkeen luvussa 2 kuvaamme tutkimuksen aineiston ja menetelmät. Luvussa 3 luomme yleiskuvan valtion osarahoittamien kulttuuripalvelujen sijainnista ja alueellisesta saatavuudesta sekä kuntien kulttuuritoiminnan kustannuksista. Luvussa 4 esitetään tulokset erikseen kunkin 18 maakunnan osalta. Kullekin maakunnalle on varattu oma alalukunsa, jonka myötä pyritään helpottamaan tulosten käyttöä eri alueilla. Samaan aikaan on huomattava, että kulttuuripalvelujen käyttö ei katso hallinnollisia rajoja, ja palveluja käytetään runsaasti yli maakuntarajojen.

Kulttuuripalveluja toteutetaan paljon kiertävän ja liikkuvan toiminnan kautta. Tällainen palvelutarjonta on tärkeää etenkin pinta-alaltaan suurissa ja asukasluvultaan pienissä kunnissa. Tietoa yli kuntarajojen toteutettavasta kiertävästä ja liikkuvasta palvelutarjonnasta on vaikea tilastoida kuntatasolla. Luvussa 5 luodaan katsaus liikkuvien ja kiertävien palvelujen tarjontaan Keski-Suomessa saatavissa olevien tietojen valossa.

Loppuluvussa kootaan yhteen keskeiset johtopäätökset valtion osarahoittamien kulttuuripalvelujen sijainnista ja saavutettavuudesta eri puolilla Suomea. Lisäksi esitetään ehdotuksia jatkotoimenpiteiksi tulosten hyödyntämisen, tutkimuksen sekä tiedonkeruun näkökulmista.

2. AINEISTO JA MENETELMÄT

2.1. Aineisto

Julkaisun aineistona hyödynnetään eri tahoilla koottavaa kunta- ja maakuntapohjaista tietoa kulttuuritoiminnasta Suomessa. Tarkastelu keskittyy valtion osarahoittamiin kulttuuripalveluihin (ks. luku 1.2). Aineiston muodostamisen lähtökohtana olivat alkuperäisessä Kulttuuria kartalla -julkaisussa (2012) tarkastellut muuttujat.⁴ Näin voidaan luoda aikasarjaa ja hahmottaa muutosta eri alueilla. Kaikista aiemmassa julkaisussa raportoiduista tiedoista ei ollut saatavilla täysin vastaavaa uutta tietoa. Tällöin raportimme mahdollisimman vastaavan tiedon. Lisäksi aineistoa täydennettiin uusilla tiedoilla, joiden kautta voidaan hahmottaa aiempaa kattavammin kulttuuripalvelujen saatavuutta, saavutettavuutta ja resursointia.

Raportin kirjoittaminen aloitettiin syksyllä 2023, minkä vuoksi suurin osa julkaisun aineistoista on tilastovuodelta 2022. Tietojen saatavuudesta riippuen joitakin osin on käytetty vanhempaa tietoa sekä mahdollisuuksien mukaan myös tuoreempia aineistoja vuosilta 2023 ja 2024.

Koko aineisto kuvataan taulukossa 1. Taulukossa aineistokokonaisuus jaetaan valtion osarahoittamiin kulttuuripalveluihin, tietoihin kuntien kulttuuritoiminnan nettokustannuksista, tietoihin kulttuurin toimintaympäristöstä sekä tietoihin valtion rahoituksesta kulttuurille. Lisäksi maakuntakohtaisissa taulukoissa esitetään joitakin perustietoja maakuntien alueesta ja väestöstä sekä kuntien tilastollisesta kuntaryhmyksestä (kaupunkimainen, taajaan asuttu, maaseutumainen). Nämä tiedot on haettu Tilastokeskuksesta ja koskevat vuotta 2022.

⁴ Alkuperäisiä muuttujia ovat valtionosuuden piirissä olevat taide- ja kulttuurilaitokset, valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat, taiteen perusopetuksen pää- ja sivutoimipisteet, kulttuurialan opetustarjonta kansalaisopistoissa, yleisen kulttuuritoimen työntekijät, kulttuuripalvelujen alueellinen saavutettavuus, kulttuuritoiminnan nettokustannukset ja taiteen aluekeskukset.

Taulukko 1. Julkaisussa käytetty kulttuuritoimintaa käsittelevä aineisto.

Muuttuja	Esitettävä tieto	Tarkasteluvuosi	Lähteet ja lisätiedot
Valtion osarahoittamat kulttuuripalvelut			
Yleisten kirjastojen toimipisteet	Lkm.	2022 2012	Suomen yleisten kirjastojen tilastot, OKM, https://tilastot.kirjastot.fi/ ¹
Elokuvan ja valokuvan aluekeskukset.	Lkm.	2023 2013	2023: Elokuvan ja valokuvan aluekeskukset haettu Tilastokeskuksen kulttuuritilastosta ^{2,1} ja tarkistettu vuonna 2023 toiminnassa olleet. 2013: Taiken elokuvataiteen toiminta-avustukset 2013: Taiken tuki alueellisten valokuvakeskusten toimintaan 2013.
Tanssin aluekeskukset	Lkm.	2023 2012	2023: tieto tanssin aluekeskuksista on haettu 4.12.2023 osoitteesta www.tanssinaluekeskusverkosto.fi . 2012: Tanssin aluekeskukset kaudella 2010–2014 (opetusministeriö, 2010; ks. myös Talaskivi, 2023).
Lastenkulttuurikeskukset	Lkm.	2022 2012	Tilastokeskus, Kulttuuritilasto, lastenkulttuurikeskukset ^{2,1}
Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet	Lkm. ja sijainti	2024	Tilastokeskuksen oppilaitosrekisteri. Tilastokeskuksen sähköpostitiedonanto 13.8.2024.
Valtionosuuden piirissä olevat museot	Lkm. ja sijainti	2022 2012	OKM: Museoiden VOS-henkilötyövuodet.
Valtionosuuden piirissä olevat esittävän taiteen toimijat	Lkm. ja sijainti	2022 2012	2022: OKM: Esittävän taiteen VOS-henkilötyövuodet. 2012: Teattereiden ja orkestereiden VOS-henkilötyövuodet.
Valtionavustusta saaneet valtakunnalliset kulttuuritapahtumat	Lkm. ja sijainti	2022 2012	2022: OKM: avustukset valtakunnallisten taide- ja kulttuurifestivaalien toimintaan sekä lastenkulttuuritapahtumille; Taike: festivaaliavustukset, avustukset lastenkulttuuriin, taiteenalojen erityisavustukset; SES: elokuvafestivaalien toimintatuet. 2012: OKM: tuki valtakunnallisille kulttuuritapahtumille; SES: elokuvafestivaalien toimintatuet.

Asukkaiden osuus enintään 3 kilometrin päässä kirjastosta	%	2022 2013	Kulttuurin alueellinen saavutettavuus, Tilastokeskus, Kulttuuritilaston taulukkopalvelu. Haettu avoimesta rajapinnasta 27.11.2024 ¹
Asukkaiden osuus enintään 20 kilometrin päässä päätoimisesti hoidetuista museoista	%	2022 2013	
Asukkaiden osuus enintään 20 kilometrin päässä valtionosuusteattereista	%	2022 2013	
Kuntien kulttuuritoiminnan nettokustannukset			
Kulttuuritoiminnan nettokäyttökustannukset	€/asukas	2022	Valtiokonttori, Kuntien ja kuntayhtymien talous, haettu 20.9.2024.
Tiedot kulttuuritoiminnan toimintaympäristöstä			
Ammattitaiteilijat	Lkm.	2019	Cupore: Taiteilijana Suomessa -tutkimus, sähköpostitiedonanto 27.11.2024.
Kulttuurialan yhdistykset	Lkm.	2023	PRH yhdistysrekisterin tietopalvelut, sähköpostitiedonanto 15.12.2023. Luokiteltujen yhdistysten tilanne 3.7.2023.
Kulttuurialan yritysten toimipaikat	Lkm.	2022	Tilastokeskus, yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto. Kulttuurialan yritysten toimipaikat (TOL2008).
Työllinen työvoima kulttuuritoimialoilla	Lkm.	2022	Tilastokeskus, työssäkäynti. Työllinen työvoima kulttuurin toimialoilla (TOL2008). ^{3,1}
Yleisen kulttuuritoimen henkilötyövuodet	Keskiluku, htv/10.000 asukasta	2023	THL. Kulttuuri kunnan toiminnassa 2023 -tiedonkeruun perustaulukot. Päivitetty 20.11.2023. ¹
Kulttuurialan opetustunnit kansalaisopistoissa	% opetustunneista yhteensä	2021	Vipunen - opetushallinnon tilastopalvelu: Vapaana sivistystyönä järjestetyssä koulutuksessa annetut opetustunnit. Ladattu 27.11.2024. ¹
Kulttuuripalveluita ei tarjolla riittävästi	% palveluja tarvinneista, pl. kirjastopalvelut	2022	THL, Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi . TerveSuomi. ¹

Valtion rahoitus kulttuurille			
OKM:n kulttuurin valtionavustukset	€	2023	OKM. Sähköpostitiedonanto 5.4.2024. Sisältää talousarvion luvusta 29.80 ja momentilta 29.01.21 myönnetty avustukset.
Taiken myöntämät apurahat ja avustukset	€	2023	Taike. Sähköpostitiedonanto 7.6.2024.
Business Finlandin yritystuet luoville aloille*	€	2023	Business Finland. Sähköpostitiedonanto 19.4.2024.

* Ks. lisää <https://www.cupore.fi/uutishuone/business-finland-yritystukien-alueellisesta-jakautumisesta/>. Tässä raportissa Business Finland -aineistosta on jätetty pois mainosalan yritykset.

-
- 1 Ladattu rajapinnasta lisenssillä CC BY 4.0 <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.fi>
 - 2 Suomen virallinen tilasto (SVT): Kulttuuri [verkkajulkaisu]. ISSN=2341-7315. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 27.11.2024]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/kt>
 - 3 Suomen virallinen tilasto (SVT): Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto [verkkajulkaisu]. ISSN=2342-6217 Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 27.11.2024]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/yrti>
-

Valtion osarahoittamat kulttuuripalvelut

Raportissa tarkasteltavia valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja ovat yleisten kirjastojen toimipisteet, taiteen perusopetuksen päätoimipisteet, valtionosuuden piirissä olevat museot ja esittävän taiteen toimijat, valtionavustusta saaneet kulttuuritapahtumat sekä alueelliset elokuvan, valokuvan ja tanssin keskuksia ja lastenkulttuurikeskukset. Näiden palvelujen osalta on koottu tiedot toimijoiden lukumäärästä ja sijainnista. Lisäksi kuvataan mahdollisuuksien mukaan muutoksia viimeisen vuosikymmenen aikana.

Kaikin osin vertailukelpoisen tiedon saaminen on kuitenkin vaikeaa. Taiteen perusopetuksen toimipisteiden osalta vertailukelpoista tietoa ei ollut saatavilla vuodelta 2012. Myös muiden palvelujen osalta vertailutietoon on syytä suhtautua osin varauksella. Valtio jakaa tukea toimijoille eri instrumenttien ja toimintojen kautta, eikä näitä kaikkia ole välttämättä pystytty tunnistamaan tämän tarkastelun puitteissa. Lisäksi erilaiset organisatoriset muutokset kuten yksiköiden yhdistämiset voivat saada aikaan muutoksia toimijoiden lukumäärissä, vaikka varsinaista muutosta itse toiminnassa ei olisikaan tapahtunut.

Etenkin kulttuuritapahtumille myönnettyjen avustusten jakaminen on vuosien 2012 ja 2022 välillä kokenut suuria muutoksia, mikä tekee tietojen vertailusta vaikeaa. Vuonna 2012 OKM:n jakamat avustukset valtakunnallisille kulttuuritapahtumille kulkivat pääosin yhden avustuserän kautta, minkä lisäksi elokuvatapahtumien tuesta vastasi Suomen elokuvasäätiö (SES). Vuonna 2022 tapahtumia tuettiin myös Taiken kautta. OKM myönsi yleisavustuksia valtakunnallisten ja kansainvälisten taide- ja kulttuurifestivaalien toimintaan.⁵ Taike jakoi tukia valtakunnallisesti tai alueellisesti merkittävälle taide- ja kulttuurifestivaaleille sekä lastenkulttuurifestivaaleille osana lastenkulttuurin tukemista. Lisäksi Taike tuki tapahtumia eri taiteenalojen erityisavustusten alla. SES myönsi toimintatukea valtakunnallisesti merkittävälle elokuvafestivaaleille. Vuosina 2012 ja 2022 kulttuuritapahtumat ovat voineet saada lisäksi muita valtionavustuksia kuten Taiken toiminta-avustuksia tai vaikkapa OKM:n kulttuuriviennin tukea (ks. Herranen & Karttunen, 2016, 58–59). Nämä tuet eivät ole mukana tässä tarkastelussa

Tietoa valtion osarahoittamien kulttuuripalvelujen alueellisesta saavutettavuudesta saadaan kirjastoista, päätoimisesti hoidetuista museoista sekä valtionosuusteattereista. Julkaisussa tarkastellaan enintään kolmen kilometrin päässä kirjastosta ja 20 kilometrin päässä muista palveluista asuvien asukkaiden osuutta maakunnassa. Tiedon lähde on Tilastokeskus.

Kuntien kulttuuritoiminnan nettokustannukset

Kuntien kulttuuritoiminnan nettokustannukset esitetään tässä raportissa taulukoissa ja kartoilla kuntakohtaisina kokonaiskustannuksina (euroa/asukas). Kulttuuritoiminnan nettokustannukset kattavat kirjastotoiminnan, museo- ja näyttelytoiminnan, musiikkipalvelut, taiteen perusopetuksen, teatteri-, tanssi- ja sirkuspalvelut, visuaalisen taiteen palvelut sekä yleisen kulttuuritoiminnan palvelut.⁶

Nettokustannukset saadaan, kun toiminnan kustannuksista vähennetään toiminnan tuotot. Nettokustannukset kuvaavat siten kuntien toteutunutta rahoitusosuutta. Mukana on myös peruspalvelujen rahoituksen kautta kanavoituvaa valtion rahoitusosuutta. Samalla on tärkeä muistaa, että kuntien kulttuuripalvelujen vaihtelevat järjestämistavat, erilaiset kulttuuripalvelujen hallintorakenteet sekä erilaiset tavat kirjata kustannuksia kirjanpitoon vaikuttavat myös kustannustietoihin. Kustannuksista ei voi suoraan päätellä esimerkiksi kuntien kulttuuritoiminnan laajuutta tai toiminnallista tehokkuutta. Cuporen verkkosivuilla olevien karttojen ja muiden tietosisältöjen kautta on mahdollisuus tarkastella yksittäisiä kustannuslajeja tarkemmin erilaisilla aluejaoilla.

5 Parhailaan on meneillään muutoksia valtakunnallisten ja kansainvälisten taide- ja kulttuurifestivaalien valtionavustushakuun. Avustuksista päättää jatkossa Taiteen edistämiskeskus. Festivaalien yleisavustusten haku toteutetaan uudessa valtionavustusjärjestelmässä haeavustuksia.fi. <https://okm.fi/-/valtakunnallisten-taide-ja-kulttuurifestivaalien-toiminta> [haettu 18.10.2024.]

6 Eri kustannusten määritelmät löytyvät Valtiokonttorin sivuilta ladattavasta Kunnan ja kuntayhtymän palveluluokituksesta, ks. <https://www.valtiokonttori.fi/maaraykset-ja-ohjeet/kuntien-ja-kuntayhtymien-automaattisen-taloursaportoinnin-kasikirja-aura/> [haettu 18.20.2024.]

Tiedot kulttuurin toimintaympäristöstä

Toimintaympäristöä tarkemmin kuvaava aineisto sisältää tietoa ammattitaiteilijoiden, kulttuuriyhdistysten ja kulttuuriyritysten toimipaikkojen lukumäärästä, työvoimasta kulttuurin toimialoilla, yleisen kulttuuritoimen henkilötyövuosista kunnissa sekä kulttuurialan opetustuntien osuudesta kansalaisopistojen kaikesta opetuksesta. Lisäksi esitetään prosenttiosuus 20–64 -vuotiaasta väestöstä, jotka olisivat tarvinneet kulttuuripalveluita, mutta joiden mielestä niitä ei ole tarjolla riittävästi (THL, TerveSuomi).

Tieto taiteilijoiden lukumäärästä on koottu Cuporessa toteutettavassa Taiteilijana Suomessa -tutkimushankkeesta, jossa tarkastellaan ammattitaiteilijoiden tilannetta ja yhteiskunnallista asemaa Suomessa. Tutkimus tuotti tietoa ammattitaiteilijoiden lukumäärästä vuonna 2019 perustuen Tilastokeskuksesta sekä taiteilijajärjestöistä ja apurahasäätiöstä saatuihin rekisteritietoihin. Vuonna 2019 rekisteriaineistoon kuului 17 295 ammattitaiteilijaa, jotka jakautuvat kuudelle laajalle taiteentalalle.⁷ Maakuntakohtaisissa taulukoissa taiteilijamäärät esitetään pyöristettyinä lähimpään 50:een.

Tieto kulttuurialan yhdistyksistä on patentti- ja rekisterihallituksesta (PRH) ja tiedot kulttuurialan yritysten toimipaikoista ja työvoimasta Tilastokeskuksesta. Yleisen kulttuuritoimen henkilötyövuodet maakunnittain ovat THL:n kulttuurin TEAviisarista. Tieto esitetään henkilötyövuosina (htv) 10.000 asukasta kohti. Kulttuurialan opetustunnit kansalaisopistoissa ovat Opetushallituksen Vipunen-tietokannasta. Tieto kattaa vapaana sivistystyönä järjestetyssä koulutuksessa tilastovuoden aikana annetut opetustunnit.

Tiedot valtion rahoituksesta kulttuurille

Tiedot valtion rahoituksesta kulttuurille kattavat OKM:n kulttuurin valtionavustukset, Taiken apurahat ja avustukset sekä Business Finlandin yritystuet luoville aloille maakuntatasolla. Tietoja on koottu osana Cuporen Valtion rahoitus kulttuurille -tutkimusta.⁸

7 Lisätietoa tutkimuksen rajauksista ja tuloksista: <https://www.cupore.fi/tutkimukset/taiteilijana-suomessa/>

8 Lisätietoa: <https://www.cupore.fi/tutkimukset/valtion-rahoitus-kulttuurille-suomessa/>

2.2. Menetelmät

Tutkimusaineistoa analysoitiin määrällisin menetelmin sekä karttapohjaisen tarkastelun kautta. Näin pyrittiin luomaan kattava ja mahdollisimman ajantasainen kuva valtion osarahoittamien kulttuuripalvelujen sijainnista ja alueellisesta saavutettavuudesta, kulttuuritoiminnan kustannuksista sekä kulttuurin yleisestä toimintaympäristöstä Suomen eri kunnissa ja alueilla.

Valtion osarahoittamien kulttuuripalvelujen osalta analysoitiin toimijoiden ja toimipisteiden lukumäärää ja sijaintia. Lukumäärätiedot esitetään käsillä olevassa julkaisussa taulukoissa, joissa kuvataan myös lukumääräistä kehitystä viimeisen noin kymmenen vuoden aikana. Kartoilla esitetään tarkasteltavien valtion osarahoittamien kulttuuripalvelujen lukumäärä kuntatasolla⁹. Kartat toteutettiin ArcGIS-ohjelmalla.

Taiteen perusopetuksen päätoimipaikkojen osoitetiedot ovat Tilastokeskuksen oppilaitosrekisteristä. Taiteen perusopetusta järjestetään usein myös varsinaisten päätoimipaikkojen ulkopuolella, joten karttojen sijaintitiedot kuvaavat taiteen perusopetuksen saatavuutta vain osittain.

Valtionosuuden piirissä olevat esittävän taiteen toimintayksiköt on merkitty siihen kuntaan, jossa on niiden pääasiallinen toimipaikka. Kymi Sinfonietta, joka on Kotkan ja Kouvolan yhdessä ylläpitämä orkesteri, on merkitty molempiin kuntiin. Vertailukelpoisuuden säilyttämiseksi vuoden 2012 tietoihin esittävän taiteen toimintayksiköistä musiikin toimijoihin viitataan nimellä ”Orkesterit” ja muihin esittävän taiteen toimijoihin nimellä ”Teatterit”.

Valtionosuuden piirissä olevilla taide- ja kulttuurilaitoksilla on alueellista toimintaa. Esimerkiksi osalla taidemuseoista on erillinen alueellisen toiminnan vastuu (ks. esim. Hirvi-Ijäs ym. 2024). Tätä toimintaa ei ole ollut mahdollista huomioida kartoissa. Lisäksi kartoituksen ulkopuolelle jäävät valtion omistamat museot sekä lukuisat kunnissa toimivat paikallismuseot. Museotarjonta on siis todellisuudessa kartoissa esitettyä kattavampaa. Joidenkin valtionosuusteattereiden ja -orkesterien palveluita on kiertuetoiminnan kautta tarjolla myös pääasiallisen sijaintikunnan ulkopuolella. Kiertuetoimintaa ei kuitenkaan ole mahdollista tarkastella tässä raportissa esitetyissä karttakuvissa. Tämän julkaisun luvussa 5 tehdään kuitenkin yleinen katsaus kiertävien ja liikkuvien palveluiden tarjontaan, siitä saatavissa olevaan tietoon ja tarjonnan tarkastelun mahdollisuuksiin Keski-Suomen maakunnassa.

Kulttuuritapahtumien kohdalla tarkan sijainnin määrittely on monin osin vaikeaa, sillä tapahtumilla voi olla moninaisia ja vaihtelevia sijainteja. Kulttuuritapahtumien osoitetiedot on haettu verkosta. Tapahtuman osoitteena on käytetty pääasiallista tapahtumapaikkaa. Jos pääasiallisesta tapahtumapaikasta ei ole tietoa tai niitä on useita, tapahtuma on sijoitettu siihen kuntaan, jossa sitä järjestävän toimijan toimipaikka sijaitsee. On huomattava, että tarkastelun rajausta valtionavustusta tarkasteluvuonna saaneisiin kulttuuritapahtumiin jättää ulkopuolelle monet paikallisesti ja alueellisesti merkittävät, laajuudeltaan kartoitettavia tapahtumia vastaavat kulttuuritapahtumat. Myös suuri osa alueellisesti merkittävistä populaarimusiikin tapahtumista jää tarkastelun ulkopuolelle.

⁹ Kartoilla ei esitetä kirjastoja, joita on jokaisessa kunnassa, eikä alueellisia elokuvan, valokuvan ja tanssin keskuksia tai lastenkulttuurikeskuksia.

Tiedot kulttuuripalvelujen alueellisesta saavutettavuudesta esitetään taulukoissa. Alueellisen saavutettavuuden osalta tarkastellaan korkeintaan kolmen kilometrin päässä kirjastoista ja korkeintaan 20 kilometrin päässä museoista ja teattereista asuvan väestön osuutta maakunnissa.

Tiedot kuntien kulttuuritoiminnan nettokustannuksista esitetään kartoilla. Kuntien kulttuuritoiminnan asukaskohtaisia kustannuksia kuvaavissa kartoissa esitetään kustannukset kvintiileittäin eli viidenneksittäin. Viidennekset on laskettu kaikkien maan kuntien asukaskohtaisista nettokustannuksista.

Tiedot kulttuuritoiminnan toimintaympäristöstä sekä tarkasteltavasta valtion rahoituksesta kulttuurille esitetään taulukoissa lukumäärinä, prosenttiosuuksina ja keskilukuina. Toimintaympäristöä kuvaavien tietojen osalta tarkastellaan erityisesti yksittäisen maakunnan tilannetta suhteessa koko maahan.

3. NYKYTILA: KULTTUURIPALVELUJEN SIJAIN- TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA RESURSOINTI MANNER-SUOMESSA

Tässä luvussa luodaan yleiskuva tarkasteltavien valtion osarahoittamien kulttuuripalvelujen sijain-
tiin, toimintaympäristöön ja resursointiin Manner-Suomessa. Luvun tarkoitus on kehystää ja tausta-
toittaa seuraavassa luvussa esitettyjä maakunnittaisia analyysejä.

Aiemmissä tutkimuksissa on havaittu, että kulttuuripalvelutarjonta keskittyy etenkin asukaslu-
vultaan suuriin kaupunkeihin (OKM, 2012; Kangas & Ruokolainen 2012; Alanen, 2010). Erityi-
sesti valtionosuuden piirissä olevien taide- ja kulttuurilaitosten on todettu keskittyvän asukaslu-
vultaan suuriin kaupunkeihin ja maakuntakeskuksiin (esim. Ruusuvirta, Renko & Nokela, 2024).
Erot kaupunkimaisten ja muiden kuntien välillä ovat selkeitä myös tässä julkaisussa tarkasteltavien
valtion osarahoittamien kulttuuripalvelujen kohdalla. Lähes kaikki valtionosuuden piirissä olevat
esittävän taiteen toimijat sijaitsevat kaupunkimaisissa kunnissa. Poikkeuksen tekee Kansanmu-
siikkiorkesteri Tallari, jonka kotipaikka on Kaustisella Keski-Pohjanmaalla, mutta joka kiertää
esiintymässä ympäri Suomea. Kaupunkimaisissa kunnissa sijaitsee myös 76 prosenttia valtionosuu-
den piirissä olevista museoista, 72 prosenttia valtionavustusta saavista valtakunnallisista kulttuuri-
tapahtumista sekä 64 prosenttia taiteen perusopetuksen päätoimipisteistä. (Taulukko 2.)

On huomattava, että sijaintitiedot eivät suoraan kerro palvelujen saatavuudesta tai saavutettavuus-
desta. Valtionosuustoimijoilla on alueellista toimintaa ja vastuuta myös muualla kuin pääasiallisissa
sijaintipaikoissaan (ks. tarkastelu liikkuvista ja kiertävistä palveluista luvussa 5). Myös valtionavus-
tusta saavia valtakunnallisia kulttuuritapahtumia järjestetään usein monessa sijaintipaikassa ja osa
tapahtumista myös kiertää paikkakunnalta toiselle. Samaan aikaan tarkastelu osoittaa, että val-
tion osarahoittamat kulttuuripalvelut eivät kirjastoja lukuun ottamatta usein pääasiallisten sijain-
tipaikkojensa kautta kata etenkin maaseutumaisia kuntia, joita on suurin osa Suomen kunnista.

Kaupunkimaisten kuntien joukkoon kuuluu pääkaupunki Helsinki, jonne valtion osarahoittamia
kulttuuripalveluja on keskittynyt erityisen paljon. Helsinkiin sijoittuu tarkasteltavista kulttuuri-
palveluista 38 taiteen perusopetuksen päätoimipistettä, 14 valtionosuusmuseota, 31 esittävän tai-
teen valtionosuustoimijaa sekä 29 valtionavustusta saavaa valtakunnallista kulttuuritapahtumaa.
Helsinkiin keskittyy myös huomattava osa väestöstä: vuoden 2023 lopussa Helsingin väkiluku oli
674 500 (noin 12 % koko maan väestöstä).¹⁰

10 Tilastokeskus, Kuntien avainluvut: [https://stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?active1=SSS&-
year=2023](https://stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?active1=SSS&-year=2023) [haettu 24.9.2024.]

Taulukko 2. Valtion osarahoittamat kulttuuripalvelut Manner-Suomessa.

Kulttuuripalvelu		Manner-Suomen kunnat			
		Kaupunki- maiset (n=58)	Taajaan asutut (n=63)	Maaseutu- maiset (n=172)	Yhteensä (n=293)
Taiteen pe- rusopetuksen päätoimipiste (2024)	Lkm.	206	74	43	323
	Osuus lukumäärästä yhteensä	64 %	23 %	13 %	100 %
Museo (2022)	Lkm.	95	22	8	125
	Osuus lukumäärästä yhteensä	76 %	18 %	6 %	100 %
Esittävän taiteen toimija (teatteri, tanssi sirkus) (2022)	Lkm.	71	0	0	71
	Osuus lukumäärästä yhteensä	100 %	0 %	0 %	100 %
Esittävän taiteen toimi- ja (musiikki) (2022)	Lkm.	31	0	1	32
	Osuus lukumäärästä yhteensä	97 %	0 %	3 %	100 %
Kulttuuri- tapahtuma (2022)	Lkm.	118	19	28	165
	Osuus lukumäärästä yhteensä	72 %	11 %	17 %	100 %

Kuntien kulttuuritoiminnan nettokustannukset kuvaavat kulttuuripalvelujen rahallista resursointia. Kuntien kulttuuritoiminnan kokonaiskustannukset (pois lukien kirjastopalvelut) vuonna 2022 olivat Manner-Suomen kunnissa yhteensä noin 537 miljoonaa euroa. Kunnat panostavat rahallisesti etenkin museopalveluihin (kokonaisnettokustannukset 137 M€) ja yleisen kulttuuritoiminnan palveluihin (118 M€). Visuaalisten taiteiden palvelujen nettokustannukset olivat selkeästi muita tarkasteltuja palveluluokkia pienemmät (10 M€).

Yleiskuva asukaskohtaisista kuntien kulttuuritoiminnan nettokustannuksista vuonna 2022 osoittaa, että kustannusten keskiarvo kaupunkimaisissa kunnissa on korkeampi kuin taajaan asutuissa ja maaseutumaisissa kunnissa lukuun ottamatta kirjastotoimintaa ja visuaalisen taiteen palveluja. Erot kaupunkimaisten ja muiden kuntien välillä ovat erityisen huomattavia teatteri-, tanssi- ja sirkustoitinnassa, jonka nettokustannukset kaupunkimaisissa kunnissa ovat 25 euroa/asukas, taajaan asutuissa kunnissa kaksi euroa/asukas ja maaseutumaisissa kunnissa euron/asukas. Kirjastotoiminnan kustannukset ovat korkeimmat maaseutumaisissa kunnissa (80 euroa/asukas). Visuaalisen taiteen

palvelujen nettokustannukset ovat yhtäläisen matalat kaikentyyppisissä kunnissa (3 euroa/asukas). (Taulukko 3.)

On huomattava, että palveluluokkien sisällöissä ja tilastoinnissa on vaihtelua eri vuosien välillä. Esimerkiksi visuaalisen taiteen palvelut on suhteellisen tuore palveluluokka, mikä voi osaltaan selittää luokkaan kirjattujen kustannusten vähyyttä. Museo-, musiikki-, teatteri-, tanssi- ja sirkuspalveluihin sisältyy kattavasti kuntien ylläpitämää ja avustamaa toimintaa, eivätkä kustannukset siten koske yksin valtionosuuden piirissä olevia taide- ja kulttuurilaitoksia.

Taulukko 3. Kuntien kulttuuritoiminnan nettokäyttökustannusten keskiarvoja kuntatyypeittäin vuonna 2022, euroa/asukas.

Kulttuuritoiminnan kustannukset	Kaupunki- maiset (n=58)	Taajaan asutut (n= 63)	Maaseutu- maiset (n= 172)	Yhteensä (n=293)
Kirjastotoiminta	62,1	58,5	79,6	71,7
Museo- ja näyttelytoiminta	28,6	11,6	8,2	14,5
Musiikkipalvelut	15,9	7,3	3,5	8,3
Taiteen perusopetus	25,1	22,3	13,4	17,9
Teatteri-, tanssi- ja sirkuspalvelut	25,2	1,6	1,3	12,4
Visuaalisen taiteen palvelut	2,8	2,7	2,6	2,7
Yleisen kulttuuritoiminnan palvelut	20,0	19,1	16,8	17,9
Kulttuuritoiminnan nettokäyttökustannukset yhteensä	162,7	112,7	109,3	121,5

Lähde: www.cupore.fi/tiedonvisualisoinnit/kulttuuria-kartalla-kulttuuritoiminnan-kustannukset-2022

Kulttuurin toimintaympäristön osalta Uusimaa poikkeaa selkeästi kaikista muista maakunnista. Maakunnan noin 1,7 miljoonaa asukasta muodostavat noin 30 prosenttia koko maan väkiluvusta. Uudellemaalle on keskittynyt 63 prosenttia koko maan ammattitaiteilijakunnasta sekä noin puolet kulttuurialan yritysten toimipaikoista ja työllisestä työvoimasta kulttuuritoimialoilla. Kulttuurialan yhdistyksistä noin kolmannes sijaitsee Uudellamaalla. (Taulukko 4.)

Uusimaa korostuu selkeästi valtion kulttuurirahoituksen kohteissa. Vuonna 2023 maakuntaan kohdennettiin 80 prosenttia OKM:n kulttuurin valtionavustuksista, 58 prosenttia Taiken apurahoista ja avustuksista sekä 78 prosenttia Business Finlandin yritystuista luoville aloille. Kokonaisuudessaan OKM:n kulttuurin valtionavustukset olivat noin 129 miljoonaa euroa, Taiken apurahat ja avustukset noin 50 miljoonaa euroa ja Business Finlandin yritystuet luoville aloille noin 20 miljoonaa euroa. (Taulukko 4.)

Taulukko 4. Tietoja kulttuurin toimintaympäristöstä ja valtion rahoituksesta: Uusimaa ja muut maakunnat.

Tietoja kulttuurin toimintaympäristöstä ja rahoituksesta		Uusimaa	Muut maakunnat	Yhteensä
Ammattitaiteilijat (2019)	Lkm.	≈ 10 500	≈ 6 250	≈ 16 750
	Osuus lukumäärästä yhteensä	62,8 %	37,2 %	100 %
Kulttuurialan yhdistykset (2023)	Lkm.	6 732	13 168	19 900
	Osuus lukumäärästä yhteensä	33,8 %	66,2 %	100 %
Kulttuurialan yritysten toimipaikat (2022)	Lkm.	17 994	19 694	37 688
	Osuus lukumäärästä yhteensä	47,7 %	52,3 %	100 %
Työllinen työvoima kulttuuritoimialoilla (2022)	Lkm.	45 681	39 947	85 628
	Osuus lukumäärästä yhteensä	53,3 %	46,7 %	100 %
OKM:n kulttuurin valtionavustukset (2023)	€	103 244 676	25 738 389	128 983 064
	Osuus kokonaismäärästä	80,0 %	20,0 %	100 %
Taiken apurahat ja avustukset (2023)	€	28 437 342	20 710 556	49 147 897
	Osuus kokonaismäärästä	57,8 %	42,2 %	100 %
Business Finlandin yritystuet luoville aloille* (2023)	€	14 745 935	4 962 486	19 708 421
	Osuus kokonaismäärästä	74,8 %	25,2 %	100 %

*Luvut eivät sisällä mainosalaa, eivätkä Ahvenanmaalle tai ulkomaille suuntautuneita tukia.

4. TULOKSET MAAKUNNITTAIN

Tässä luvussa raportoimme tutkimuksen tulokset maakunnittain. Tietoja vertailtaessa on huomioitava eri alueiden ja niissä sijaitsevien kuntien erilaiset tavat tuottaa kulttuuripalveluja ja erilaiset lähtökohdat kulttuuripalvelujen järjestämiseen. Kaikki tiedot eivät ole suoraan vertailtavissa.

4.1. Etelä-Karjala

Etelä-Karjalan maakuntaan kuuluu kaksi kaupunkimaista ja seitsemän maaseutumaista kuntaa. Kaupunkimaisia kuntia ovat maakuntakeskus Lappeenranta sekä Imatra. Vuoteen 2012 verrattuna maakunnan kuntia on yksi vähemmän, kun Suomenniemen kunta yhdistyi vuonna 2013 osaksi Mikkeliä ja eri maakuntaa. Etelä-Karjalan noin 125 000 asukasta muodostavat 2,3 prosenttia koko maan väkiluvusta. Vuodesta 2012 vuoteen 2022 maakunnan asukasmäärä on laskenut noin 7 000 asukkaalla. (Taulukko 5.)

Valtionosuuden piirissä olevia taide- ja kulttuurilaitoksia maakunnassa on viisi, ja ne sijoittuvat kahteen maakunnan kaupunkimaiseen kuntaan. Lappeenrannassa ja Imatralla on molemmissa museo ja teatteri, ja Lappeenrannassa sijaitsee lisäksi kaupunginorkesteri. Museoiden lukumäärä maakunnassa on vuoteen 2012 verrattuna laskenut yhdellä johtuen Lappeenrannassa toimivien Etelä-Karjalan museon ja Etelä-Karjalan taidemuseon yhdistymisestä yhden yksikön alle.

Etelä-Karjalan lastenkulttuurikeskus Metkulla on säännöllistä toimintaa kaikissa alueen kunnissa. Vuonna 2012 toiminnassa ollut Kaakkois-Suomen valokuvakeskus on ainakin tilapäisesti suljettu, eikä se ole saanut valtionavustusta vuoden 2017 jälkeen. Maakunnassa on kaksi vuonna 2022 valtionavustusta saanutta valtakunnallista kulttuuritapahtumaa: Black & White Theatre Festival Imatralla ja Lemminkäisten Musiikkijuhlat. Vuonna 2012 valtionavustusta saaneita festivaaleja oli maakunnassa kolme.¹¹ (Taulukko 5; Kuva 1.)

Maakunnassa toimii tilastojen mukaan noin 450 kulttuurialan yhdistystä ja likimäärin saman verran kulttuurialan yrityksiä. Ammattitaiteilijoita maakunnassa toimi vuonna 2019 noin 200, mikä muodostaa hieman yli prosentin kaikista Taiteilijana Suomessa -tutkimuksessa tunnistetuista ammattitaiteilijoista. Yhdeksästä maakunnan kunnasta viidessä sijaitsee yksi tai useampi taiteen perusopetuksen päätoimipiste. Eteläkarjalaisista kulttuuripalveluita tarvinneista vajaa kolmannes (31 %) kokee, että kulttuuripalveluita ei ole ollut tarjolla riittävästi. Osuus on selkeästi koko maan keskiarvoa suurempi (21,4 %). (Taulukko 6.)

Maakunnan kunnista Lappeenrannassa, Imatralla ja Luumäellä kulttuuritoiminnan asukaskohdattaiset nettokäyttökustannukset yhteensä olivat kahdessa ylimmässä viidenneksessä eli vähintään 122 euroa asukasta kohden. Loput alueen kunnista sijoittuvat kahteen alimpaan viidennekseen ja niiden asukaskohdattaiset kustannukset ovat alle 102 euroa. (Kuva 2.) Maakuntaan kohdistuvat

¹¹ Vuonna 2012 tukea saaneita festivaaleja olivat Black & White Theatre Festival:in lisäksi Imatra Big Band Festival sekä KORU5 – kansainvälinen korutapahtuma. Imatra Big Band Festival järjestettiin usean vuoden tauon jälkeen jälleen vuonna 2024.

OKM:n kulttuurin valtionavustukset, Taiken apurahat ja avustukset sekä Business Finlandin yritystuet luoville aloille muodostavat jokainen selkeästi alle prosentin koko maan vastaavasta rahoituksesta (taulukko 7).

Taulukko 5. Tietoja alueesta ja väestöstä sekä valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista Etelä-Karjalan maakunnassa.

ETELÄ-KARJALA		Nykytila*	Vertailutieto (v. 2012)
Alue ja väestö (2022)			
Kunnat (lkm.)	Kaupunkimaiset	2	2
	Taajaan asutut	-	-
	Maaseutumaiset	7	8
Väkiluku		125 353	132 355
Väestötiheys (asukasta/km ²)		23,5	23,6
Kokonaispinta-ala (km ²)		6 872	7 235
Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja			
Yleisten kirjastojen toimipisteet		24	28
Aluekeskukset (lkm.)	Elokuva	-	-
	Lastenkulttuuri	1	1
	Tanssi	-	-
	Valokuva	-	1
Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet (lkm.)		10	(**)
Valtionavustusta saaneet valtakunnalliset kulttuuritapahtumat (lkm.)		2	3
Valtionosuuden piirissä olevat taide- ja kulttuurilaitokset (lkm.)	Museot	2	3
	Teatterit	2	2
	Orkesterit	1	1
Alueellinen saavutettavuus			
Asukkaiden osuus enintään 3 kilometrin päässä kirjastosta		75 %	72 %***
Asukkaiden osuus enintään 20 kilometrin päässä päätoimisesti hoidetuista museoista		83 %	86 %***
Asukkaiden osuus enintään 20 kilometrin päässä valtionosuusteattereista		86 %	78 %***

* Ks. aineistojen vuodet taulukosta 1.

** Ei vertailukelpoista tietoa.

*** Vertailutieto vuodelta 2013.

Taulukko 6. Tietoja kulttuurin toimintaympäristöstä Etelä-Karjalassa.

Toimintaympäristötieto	Nykytila*	Maakunnan osuus koko maan tilanteesta
Ammattitaiteilijat (lkm.)	≈ 200	1,2 %
Kulttuurialan yhdistykset (lkm.)	458	2,3 %
Kulttuurialan yritysten toimipaikat (lkm.)	446	1,2 %
Työllinen työvoima kulttuuritoimialoilla (lkm.)	847	1,0 %
Yleisen kulttuuritoimen henkilötyövuodet (keskiluku, htv/10.00 asukasta)	1,2	1,0**
Kulttuurialan opetustunnit kansalaisopistoissa (% opetustunneista yhteensä)	42,0 %	47,0%***
Kulttuuripalveluita ei tarjolla riittävästi (% palveluja tarvinneista, pl. kirjastopalvelut)	31,0 %	21,4%***

* Ks. aineistojen vuodet taulukosta 1.

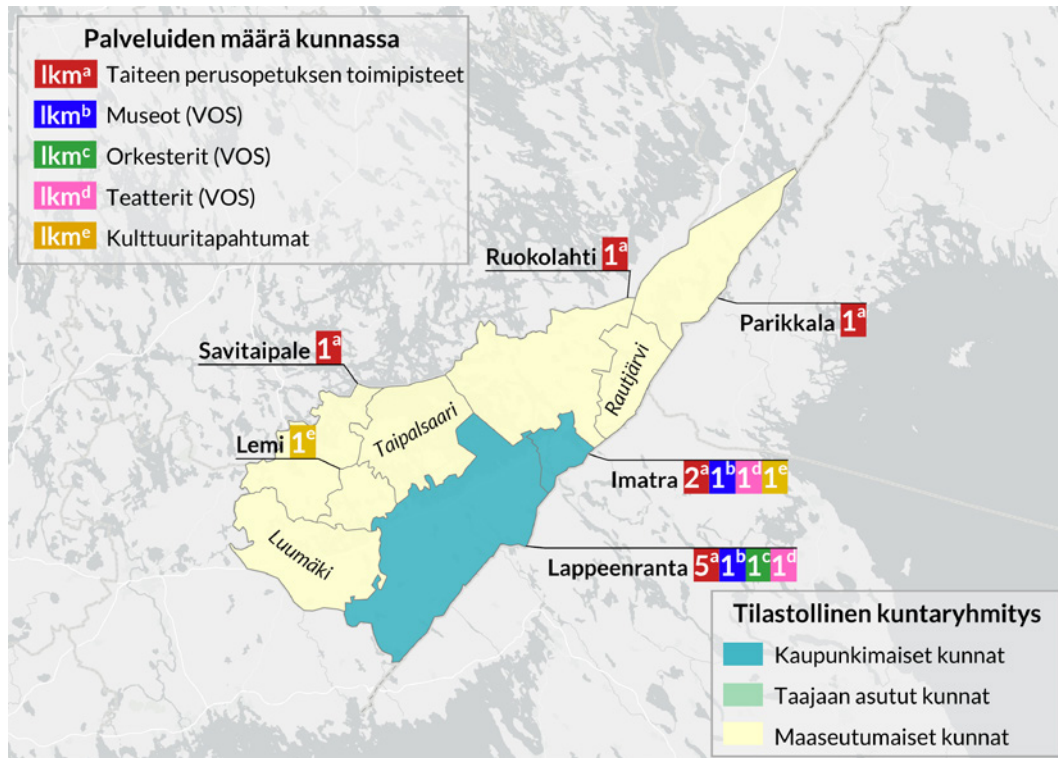
** Koko maan keskiluku.

*** Osuus koko maassa.

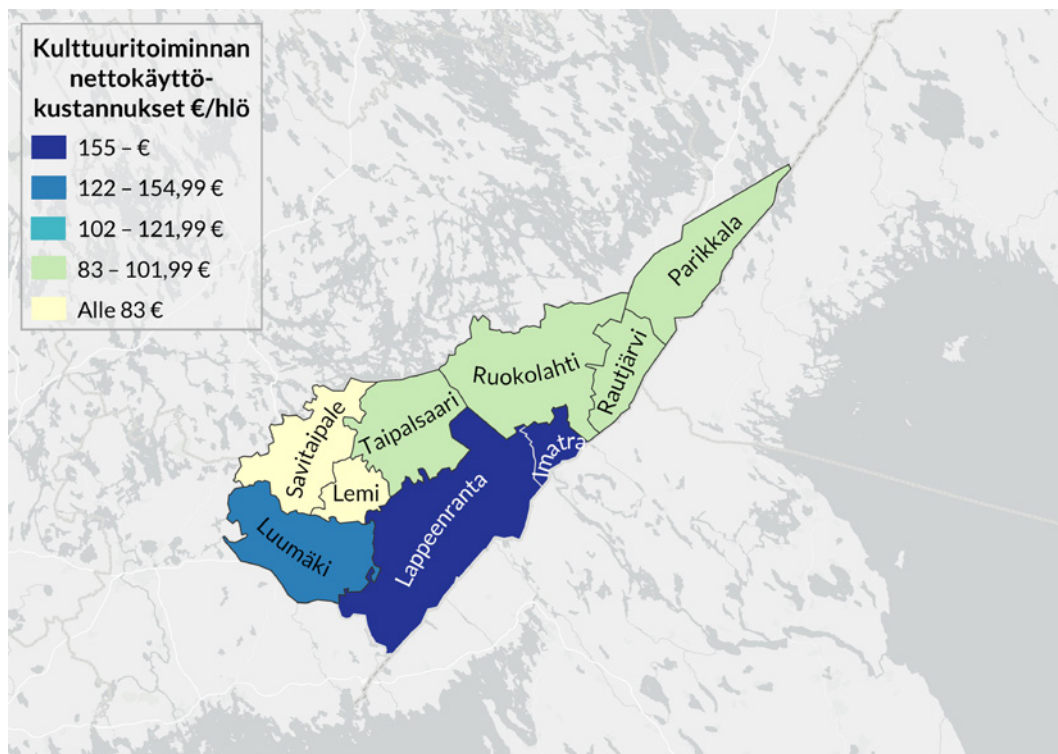
Taulukko 7. Etelä-Karjalan maakuntaan kohdentuvaa valtion rahoitusta kulttuurille vuonna 2023.

Valtion rahoitus	€	Maakunnan osuus koko maan tilanteesta
OKM:n kulttuurin valtionavustukset	520 000	0,4 %
Taiken apurahat ja avustukset	319 295	0,6 %
Business Finlandin yritystuet luoville aloille	6 000	0,03 %

Kuva 1. Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja Etelä-Karjalassa.

Kuva 2. Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kulttuuritoimintaan Etelä-Karjalassa.

4.2. Etelä-Pohjanmaa

Etelä-Pohjanmaan maakunta koostuu 18 kunnasta, joista yksi (Seinäjoki) luokitellaan kaupunkimaiseksi. Taajaan asuttuja kuntia on seitsemän ja maaseutumaisia kymmenen. Kuntaliitoksia tai muutoksia viime vuosina ovat olleet Isokyrön liittyminen Pohjanmaan maakunnasta Etelä-Pohjanmaan maakuntaan, Jalasjärven yhdistyminen Kurikkaan sekä Töysän liittyminen Alavuteen. Lopputuloksena kuntien lukumäärä on laskenut yhdellä vuoteen 2012 verrattuna. Maakunnassa on hieman alle 191 000 asukasta, mikä muodostaa 3,4 prosenttia koko maan väkiluvusta. (Taulukko 8.)

Valtionosuuslaitoksia maakunnassa on viisi kappaletta. Määrä on noussut yhdellä vuodesta 2012. Nousu johtuu Lapuan kaupungin museoiden pääsystä valtionosuuden piiriin vuoden 2018 alusta alkaen. Valtionosuusmuseoita ovat myös Seinäjoella toimiva Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseo sekä Alajärvellä Nelimarkka-museo. Muita valtionosuuden piirissä olevia taide- ja kulttuurilaitoksia ovat Seinäjoen kaupunginteatteri ja Seinäjoen orkesteri. Maakunnan alueella on elokuvan, valokuvan ja tanssin aluekeskustoimintaa. Lastenkulttuurikeskus Louhimon toiminta-alue käsittää Seinäjoen, Ilmajoen ja Kurikan. Valtion avustamia festivaaleja vuonna 2022 olivat Eteläpohjalaiset Spelit, Ilmajoen musiikkijuhlat, Soinillinen sekä Lastenkulttuurifestivaali Pikkuprovinssi¹². Maakunnassa sijaitsee kaikkiaan 15 taiteen perusopetuksen päätoimipistettä. Päätoimipisteitä sijaitsee kahdeksassa maakunnan 18 kunnasta. (Taulukko 8; Kuva 3.)

Maakunnassa toimii lähes 600 kulttuurialan yhdistystä ja noin 850 kulttuurialan yritystä. Ammattitaiteilijoita maakunnassa toimi vuonna 2019 noin 150, mikä muodostaa noin prosentin kaikista Taiteilijana Suomessa -tutkimuksessa tunnistetuista ammattitaiteilijoista. Eteläpohjanmaalaisista kulttuuripalveluita tarvinneista asukkaista neljännes kokee, että kulttuuripalveluita ei ole ollut tarjolla riittävästi. (Taulukko 9.)

Etelä-Pohjanmaan kunnista Seinäjoella, Alajärvellä ja Lapualla vuoden 2022 asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kuuluivat ylimpään viidennekseen (155 euroa tai enemmän). Kolmessa alueen kunnista asukaskohtaiset kustannukset sijoittuivat 122-155 euron, viidessä kunnassa 102-122 euron ja neljässä 83-102 euron välille. Kolmessa Etelä-Pohjanmaan kunnassa asukaskohtaiset kustannukset kulttuuritoimintaan olivat alle 83 euroa. (Kuva 4.) Maakuntaan kohdistuvat OK-M:n kulttuurin valtionavustukset, Taiken apurahat ja avustukset sekä Business Finlandin yritystuet luoville aloille muodostavat jokainen selkeästi alle prosentin koko maan vastaavasta rahoituksesta. (Taulukko 10.)

12 Vuonna 2012 valtion avustamia festivaaleja olivat kahden tekstissä mainitun lisäksi Provinssirock festivaali, Seinäjoen Harrastajateatterikesä, Seinäjoen Tangomarkkinat. Lisäksi avustusta sai vuonna 2012 Irish Festival in Finland, joka järjesti konsertteja usean maakunnan alueella, mm. Etelä-Pohjanmaalla.

Taulukko 8. Tietoja alueesta ja väestöstä sekä valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista Etelä-Pohjanmaan maakunnassa.

ETELÄ-POHJANMAA		Nykytila*	Vertailutieto (v. 2012)
Alue ja väestö (2022)			
Kunnat (lkm.)	Kaupunkimaiset	1	1
	Taajaan asutut	7	5
	Maaseutumaiset	10	13
Väkiluku		190 774	198 944
Väestötiheys (asukasta/km ²)		13,8	14,8
Kokonaispinta-ala (km ²)		14 356	13 999
Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja			
Yleisten kirjastojen toimipisteet		32	38
Aluekeskukset (lkm.)	Elokuva	1	1
	Lastenkulttuuri	1	1
	Tanssi	1	1
	Valokuva	1	1
Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet (lkm.)		15	(**)
Valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat (lkm.)		4	6
Valtionosuuden piirissä olevat taide- ja kulttuurilaitokset (lkm.)	Museot	3	2
	Teatterit	1	1
	Orkesterit	1	1
Alueellinen saavutettavuus			
Asukkaiden osuus enintään 3 kilometrin päässä kirjastosta		53 %	52 %***
Asukkaiden osuus enintään 20 kilometrin päässä päätoimisesti hoidetuista museoista		55 %	54 %***
Asukkaiden osuus enintään 20 kilometrin päässä valtionosuusteattereista		36 %	32 %***

* Ks. aineistojen vuodet taulukosta 1.

** Ei vertailukelpoista tietoa.

*** Vertailutieto vuodelta 2013.

Taulukko 9. Tietoja kulttuurin toimintaympäristöstä Etelä-Pohjanmaalla.

Toimintaympäristötieto	Nykytila*	Maakunnan osuus koko maan tilanteesta
Ammattitaiteilijat (lkm.)	≈ 150	0,9 %
Kulttuurialan yhdistykset (lkm.)	589	3,0 %
Kulttuurialan yritysten toimipaikat (lkm.)	844	2,2 %
Työllinen työvoima kulttuuritoimialoilla (lkm.)	1457	1,7 %
Yleisen kulttuuritoimen henkilötyövuodet (keskiluku, htv/10.00 asukasta)	1,2	1,0**
Kulttuurialan opetustunnit kansalaisopistoissa (% opetustunneista yhteensä)	39,0 %	47,0 %***
Kulttuuripalveluita ei tarjolla riittävästi (% palveluja tarvinneista, pl. kirjastopalvelut)	24,8 %	21,4 %***

* Ks. aineistojen vuodet taulukosta 1.

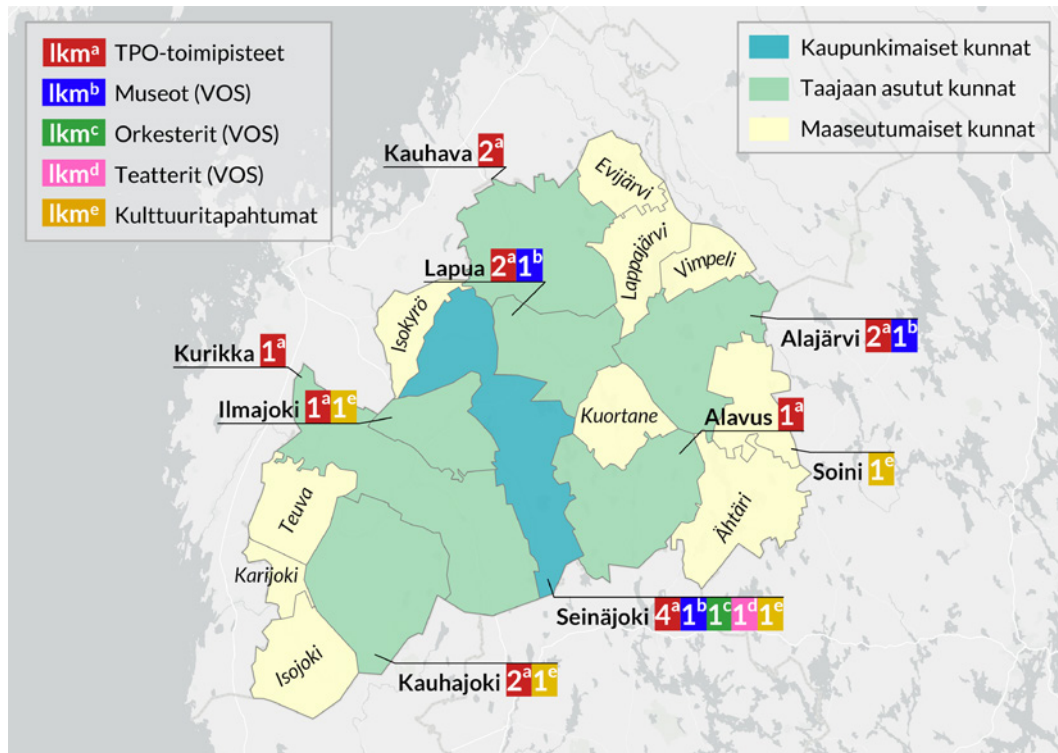
** Koko maan keskiluku.

*** Osuus koko maassa.

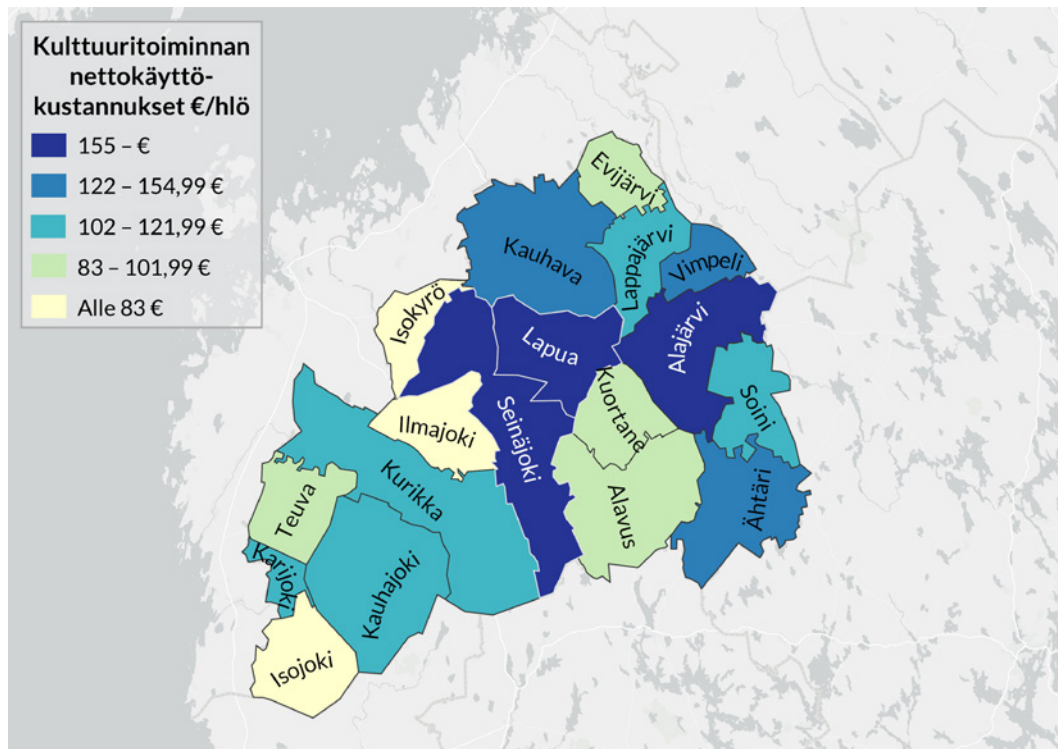
Taulukko 10. Etelä-Pohjanmaan maakuntaan kohdentuvaa valtion rahoitusta kulttuurille vuonna 2023.

Valtion rahoitus	€	Maakunnan osuus koko maan tilanteesta
OKM:n kulttuurin valtionavustukset	620 000	0,5 %
Taiken apurahat ja avustukset	292 723	0,6 %
Business Finlandin yritystuet luoville aloille	97 000	0,5 %

Kuva 3. Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja Etelä-Pohjanmaalla.

Kuva 4. Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kulttuuritoimintaan Etelä-Pohjanmaalla.

4.3. Etelä-Savo

Etelä-Savon kahdestatoista kunnasta kaupunkimaisia ovat Mikkeli ja Savonlinna. Pieksämäki on taajaan asuttu, ja muut kunnat ovat maaseutumaisia. Vuoteen 2012 verrattuna kuntien lukumäärä on laskenut viidellä. Muutosta selittävät kuntaliitokset, Joroisten siirtyminen osaksi Pohjois-Savoa ja Heinäveden siirtyminen osaksi Pohjois-Karjalaa vuoden 2021 alussa. Maakunnan väkimäärä on laskenut noin 14 000 asukkaalla vuoteen 2012 verrattuna johtuen osittain edellä mainituista kuntien siirtymisistä toisiin maakuntiin. Vuonna 2022 maakunnan asukasmäärä oli noin 130 000, mikä vastasi 2,3 prosenttia koko maan väkiluvusta. (Taulukko 11.)

Valtionosuuslaitosten määrä on pysynyt vuoteen 2012 verrattuna ennallaan. Maakunnassa toimii neljä valtionosuusmuseota (Mikkelin kaupunginmuseot, Jalkaväkimuseo, Savonlinnassa sijaitseva maakuntamuseo sekä Lusto Suomen Metsämuseo). Mikkelissä ja Savonlinnassa toimii kummasakin valtionosuusteatteri, ja Mikkelissä myös valtionosuusorkesteri. Vuonna 2022 maakunnassa toimivat alueelliset tanssin ja valokuvan keskuks¹³. Lastenkulttuurikeskus Versolla on toimintaa Hirvensalmen, Juvan, Pertunmaan, Rantasalmen ja Sulkavan kunnissa. Etelä-Savon alueen kulttuuritapahtumista seitsemän sai valtionavustusta vuonna 2022. Taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä on 12 ja niitä sijaitsee seitsemässä maakunnan kunnista. (Taulukko 11; Kuva 5.)

Maakunnassa toimii lähes 600 kulttuurialan yhdistystä ja saman verran kulttuurialan yrityksiä. Ammattitaiteilijoita maakunnassa toimi vuonna 2019 noin 150, mikä muodostaa noin prosentin kaikista Taiteilijana Suomessa -tutkimuksessa tunnistetuista ammattitaiteilijoista. Etelä-Savon kulttuuripalveluita tarvinneista asukkaista neljännes kokee, että kulttuuripalveluita ei ole ollut tarjolla riittävästi. (Taulukko 12.)

Etelä-Savon kunnista kuudessa (Sulkava, Savonlinna, Mikkeli, Kangasniemi, Mäntyharju, Pertunmaa) vuoden 2022 asukaskohtaiset kulttuuritoiminnan nettokäyttökustannukset olivat kahdessa ylimmässä viidenneksessä eli vähintään 122 euroa. Neljässä alueen kunnista kustannukset sijoittuivat kolmanteen viidennekseen, yhdessä toiseksi alimpaan ja yhdessä alimpaan viidennekseen. (Kuva 6.) Maakuntaan kohdistuneet OKM:n kulttuurin valtionavustukset muodostavat noin prosentin ja Taiken apurahat ja avustukset 1,6 prosenttia koko maan rahoituksesta. Business Finlandin maakuntaan kanavoimat yritystuet luoville aloille olivat hyvin vähäisiä suhteessa koko maahan. (Taulukko 13.)

¹³ Vuonna 2024 Mikkelin valokuvakeskuksen näyttelytoiminta on keskeytettynä toistaiseksi Taiken valtionavun loppumisen vuoksi.

Taulukko 11. Tietoja alueesta ja väestöstä sekä valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista Etelä-Savon maakunnassa.

Etelä-Savo		Nykytila*	Vertailutieto (v. 2012)
Alue ja väestö (2022)			
Kunnat (lkm.)	Kaupunkimaiset	2	2
	Taajaan asutut	1	2
	Maaseutumaiset	9	13
Väkiluku		130 451	144 393
Väestötiheys (asukasta/km ²)		10,3	10,3
Kokonaispinta-ala (km ²)		17 099	18 767
Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja			
Yleisten kirjastojen toimipisteet		22	29
Aluekeskukset (lkm.)	Elokuva	-	-
	Lastenkulttuuri	1	-
	Tanssi	1	1
	Valokuva	1	1
Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet (lkm.)		12	(**)
Valtionavustusta saaneet valtakunnalliset kulttuuritapahtumat (lkm.)		7	8
Valtionosuuden piirissä olevat taide- ja kulttuurilaitokset (lkm.)	Museot	4	4
	Teatterit	2	2
	Orkesterit	2	2
Alueellinen saavutettavuus			
Asukkaiden osuus enintään 3 kilometrin päässä kirjastosta		52 %	58 %***
Asukkaiden osuus enintään 20 kilometrin päässä päätoimisesti hoidetuista museoista		57 %	55 %***
Asukkaiden osuus enintään 20 kilometrin päässä valtionosuusteattereista		52 %	50 %***

* Ks. aineistojen vuodet taulukosta 1.

** Ei vertailukelpoista tietoa.

*** Vertailutieto vuodelta 2013.

Taulukko 12. Tietoja kulttuurin toimintaympäristöstä Etelä-Savossa.

Toimintaympäristötieto	Nykytila*	Maakunnan osuus koko maan tilanteesta
Ammattitaiteilijat (lkm.)	≈ 150	0,9 %
Kulttuurialan yhdistykset (lkm.)	578	2,9 %
Kulttuurialan yritysten toimipaikat (lkm.)	570	1,5 %
Työllinen työvoima kulttuuritoimialoilla (lkm.)	1074	1,3 %
Yleisen kulttuuritoimen henkilötyövuodet (keskiluku, htv/10.00 asukasta)	1,0	1,0**
Kulttuurialan opetustunnit kansalaisopistoissa (% opetustunneista yhteensä)	57,0 %	47,0%***
Kulttuuripalveluita ei tarjolla riittävästi (% palveluja tarvinneista, pl. kirjastopalvelut)	25,2 %	21,4%***

* Ks. aineistojen vuodet taulukosta 1.

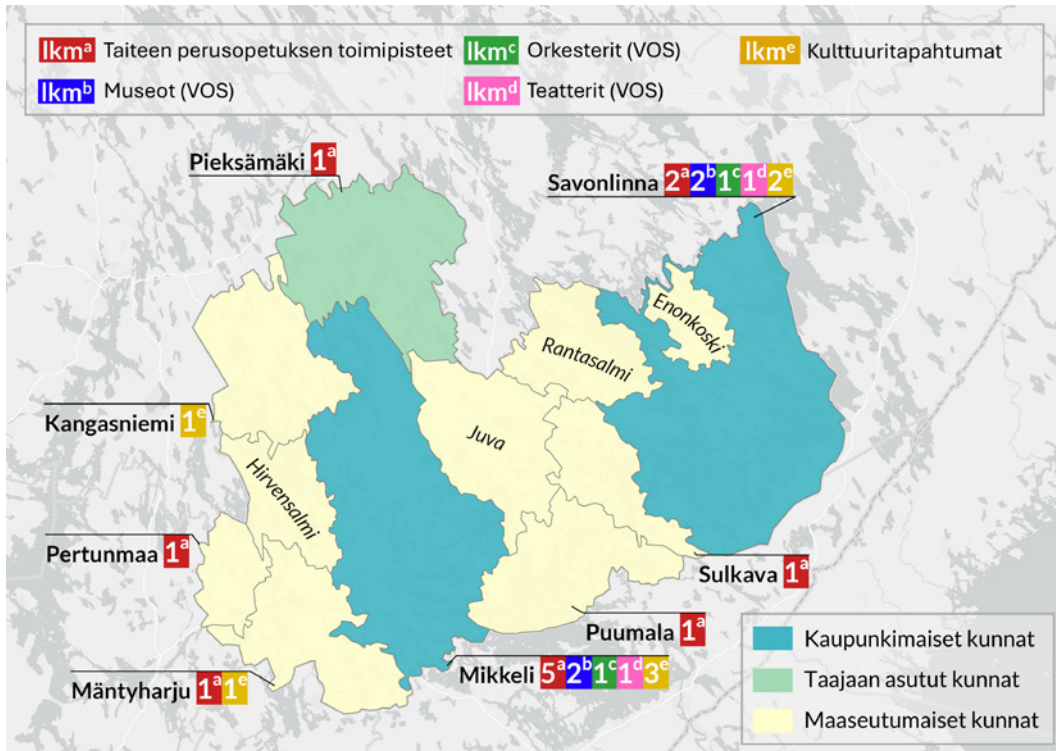
** Koko maan keskiluku.

*** Osuus koko maassa.

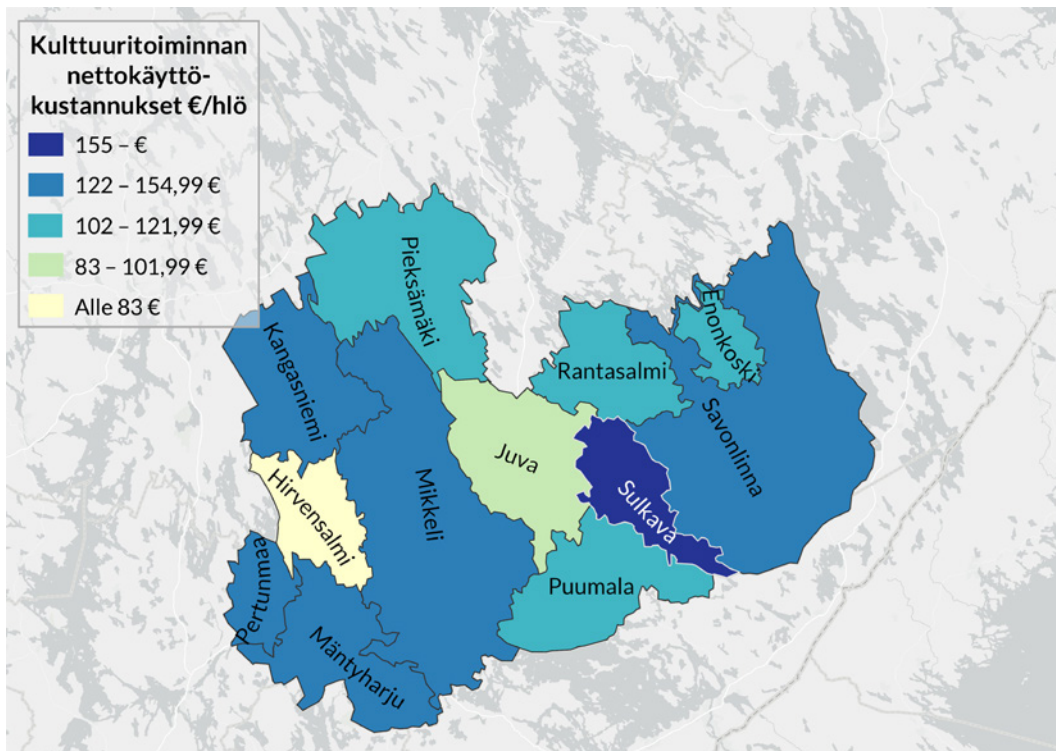
Taulukko 13. Etelä-Savon maakuntaan kohdentuvaa valtion rahoitusta kulttuurille vuonna 2023.

Valtion rahoitus	€	Maakunnan osuus koko maan tilanteesta
OKM:n kulttuurin valtionavustukset	1 1747 00	0,9 %
Taiken apurahat ja avustukset	810 833	1,6 %
Business Finlandin yritystuet luoville aloille	8 298	0,04 %

Kuva 5. Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja Etelä-Savossa.

Kuva 6. Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kulttuuritoimintaan Etelä-Savossa.

4.4. Kainuu

Kainuu on väkiluvultaan Manner-Suomen toiseksi pienin maakunta. Maakunnan väkiluku on vähentynyt noin 7 000 asukkaalla vuodesta 2012 ja se muodosti vuonna 2022 noin prosentin koko maan väestöstä. Kainuun kahdeksasta kunnasta yksi (Kajaani) luokitellaan kaupunkimaiseksi, yksi (Kuhmo) taajaan asutuksi ja muut maaseutumaisiksi. Maakunnan kuntien määrä on vähentynyt yhdellä vuodesta 2012. Tämä selittyy Vaalan kunnan siirtymisellä osaksi Pohjois-Pohjanmaan maakuntaa. (Taulukko 14.)

Maakunnassa sijaitsee kolme valtionosuuslaitosta, joista kaikki ovat maakuntakeskus Kajaanissa. Valtionosuusmuseoita ovat Kainuun museo sekä Kajaanin taidemuseo ja valtionosuusteattereita Kajaanin kaupunginteatteri. Kajaanilainen Routa Company on osa Pohjois-Suomen tanssin aluekeskusta. Kainuun lasten- ja nuorten kulttuurikeskus Kulttura toimii Kajaanissa ja lähikunnissa. Valtion avustamia kulttuuritapahtumia vuonna 2022 olivat Kajaanin Runoviikko Sana ja Sävel, Kuhmon Kamarimusiikki, Musiikkijuhla Sommelo sekä Kajaani Dance Festival. Taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä on kuusi ja niitä sijaitsee neljässä maakunnan kahdeksasta kunnasta. (Taulukko 14; Kuva 7)

Maakunnassa toimii noin 250 kulttuurialan yhdistystä ja lähes vastaava määrä alan yrityksiä. Ammattitaiteilijoita maakunnassa toimi vuonna 2019 noin sata, mikä muodostaa 0,6 prosenttia kaikista Taiteilijana Suomessa -tutkimuksessa tunnistetuista ammattitaiteilijoista. Kainuulaisista kulttuuripalveluita tarvinneista asukkaista noin viidennes kokee, että kulttuuripalveluita ei ole ollut tarjolla riittävästi. (Taulukko 15.)

Asukaskohtaiset kulttuuritoiminnan nettokustannukset yhteensä olivat vuonna 2022 korkeimmat Kajaanissa ja Kuhmossa (155 € tai enemmän) sekä Ristijärvellä (122–155 €). Lopuissa alueen kunnissa asukaskohtaiset kustannukset sijoittuvat kolmanteen ja toiseen viidennekseen (83–122 € / asukas). (Kuva 8.) Taiken alueelle kohdentamat apurahat ja avustukset muodostavat noin kaksi prosenttia koko maan vastaavasta rahoituksesta. OKM:n valtionavustukset alueelle olivat hieman yli 600 000 euroa (0,5 % koko maan rahoituksesta). Business Finlandin yritystukia luoville aloille ei tarkasteluvuonna kohdistunut maakuntaan. (Taulukko 16.)

Taulukko 14. Tietoja alueesta ja väestöstä sekä valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista Kainuun maakunnassa.

KAINUU		Nykytila*	Vertailutieto (v. 2012)
Alue ja väestö (2022)			
Kunnat (lkm.)	Kaupunkimaiset	1	1
	Taajaan asutut	1	1
	Maaseutumaiset	6	7
Väkiluku		70 521	77 435
Väestötiheys (asukasta/km ²)		3,5	3,6
Kokonaispinta-ala (km ²)		22 688	24 452
Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja			
Yleisten kirjastojen toimipisteet (lkm.)		11	14
Aluekeskukset (lkm.)	Elokuva	-	-
	Lastenkulttuuri	1	-
	Tanssi	1	1
	Valokuva	-	-
Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet (lkm.)		6	(**)
Valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat (lkm.)		4	4
Valtionosuuden piirissä olevat taide- ja kulttuurilaitokset (lkm.)	Museot	2	2
	Teatterit	1	1
	Orkesterit	-	-
Alueellinen saavutettavuus			
Asukkaiden osuus enintään 3 kilometrin päässä kirjastosta		62 %	61 %***
Asukkaiden osuus enintään 20 kilometrin päässä päätoimisesti hoidetuista museoista		58 %	54 %***
Asukkaiden osuus enintään 20 kilometrin päässä valtionosuusteattereista		49 %	45 %***

* Ks. aineistojen vuodet taulukosta 1.

** Ei vertailukelpoista tietoa.

*** Vertailutieto vuodelta 2013.

Taulukko 15. Tietoja kulttuurin toimintaympäristöstä Kainuussa.

Toimintaympäristötieto	Nykytila*	Maakunnan osuus koko maan tilanteesta
Ammattitaiteilijat (lkm.)	≈ 100	0,6 %
Kulttuurialan yhdistykset (lkm.)	255	1,3 %
Kulttuurialan yritysten toimipaikat (lkm.)	231	0,6 %
Työllinen työvoima kulttuuritoimialoilla (lkm.)	514	0,6 %
Yleisen kulttuuritoimen henkilötyövuodet (keskiluku, htv/10.00 asukasta)	1,4	1,0**
Kulttuurialan opetustunnit kansalaisopistoissa (% opetustunneista yhteensä)	52,0 %	47,0%***
Kulttuuripalveluita ei tarjolla riittävästi (% palveluja tarvinneista, pl. kirjastopalvelut)	22,8 %	21,4%***

* Ks. aineistojen vuodet taulukosta 1.

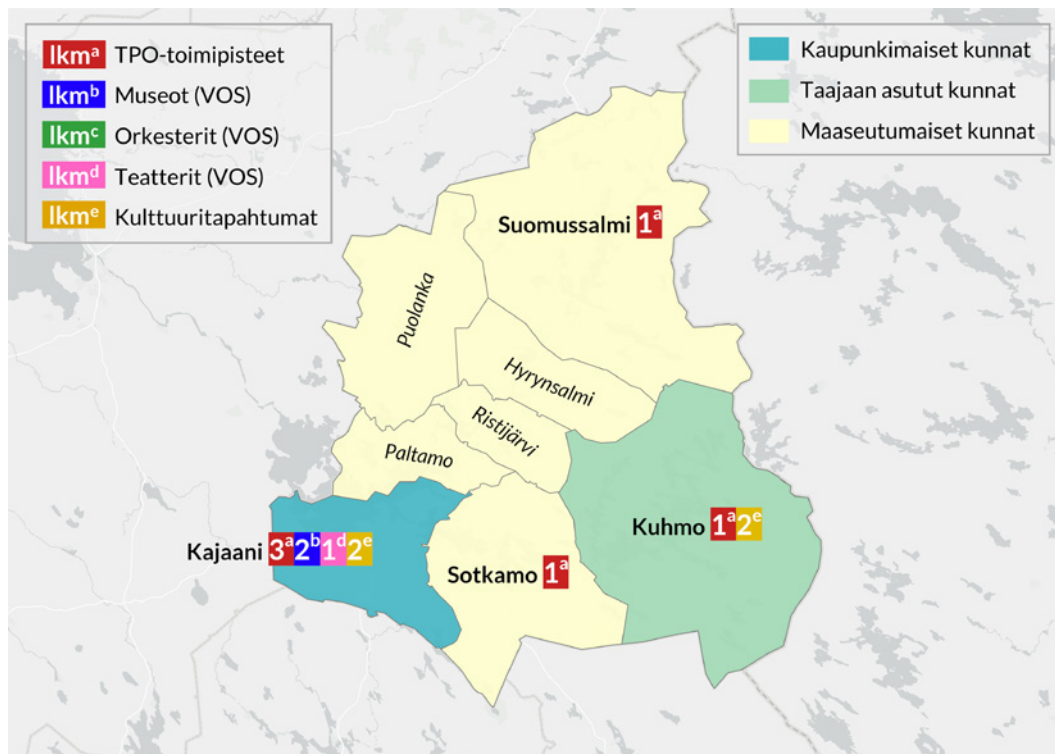
** Koko maan keskiluku.

*** Osuus koko maassa.

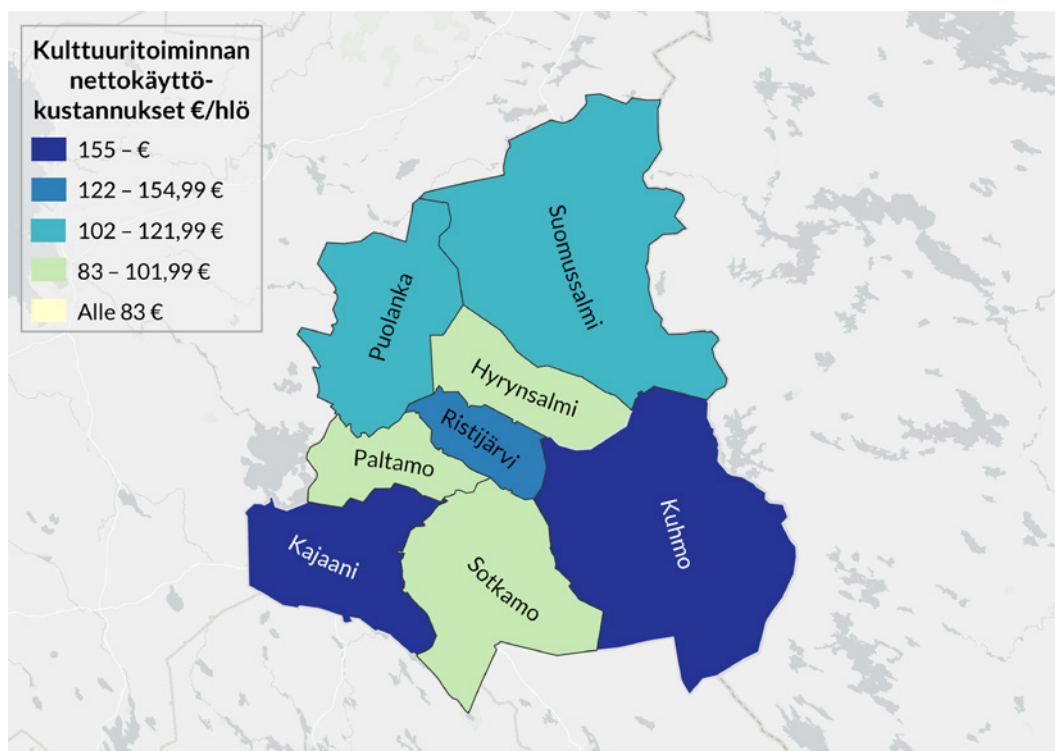
Taulukko 16. Kainuun maakuntaan kohdentuvaa valtion rahoitusta kulttuurille vuonna 2023.

Valtion rahoitus	€	Maakunnan osuus koko maan tilanteesta
OKM:n kulttuurin valtionavustukset	624 000	0,5 %
Taiken apurahat ja avustukset (2023)	933 176	1,9 %
Business Finlandin yritystuet luoville aloille (2023)	0	0 %

Kuva 7. Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja Kainuussa.

Kuva 8. Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kulttuuritoimintaan Kainuussa.

4.5. Kanta-Häme

Kanta-Hämeen maakunnan kaupunkimaisia kuntia ovat Forssa, Hämeenlinna ja Riihimäki. Tajaan asuttuja kuntia ovat Janakkala ja Hattula. Loput kunnista ovat maaseutumaisia. Kuntien määrä on pysynyt samana vuodesta 2012. Maakunnan väkiluku on sen sijaan laskenut noin 6 000 asukkaalla. Vuonna 2022 asukasmäärä oli lähes 170 000, mikä vastasi kolmea prosenttia koko maan väkiluvusta. (Taulukko 17.)

Maakunnassa sijaitsee kahdeksan valtionosuusmuseota ja kaksi valtionosuusteatteria. Museoita on Hämeenlinnassa kolme (Hämeenlinnan kaupunginmuseo, Hämeenlinnan taidemuseo ja Museo Militaria), Riihimäellä kolme (Suomen lasimuseo, Suomen metsästysmuseo ja Riihimäen kaupungin museot), Forssassa yksi (Forssan museo) ja Hattulassa yksi (Panssarimuseo). Teattereita sijaitsee Hämeenlinnassa (Hämeenlinnan kaupunginteatteri) ja Riihimäellä (Riihimäen teatteri). Museoiden lukumäärän lasku yhdellä vuodesta 2022 johtuu Riihimäen museoiden yhdistymisestä yhden yksikön alle. Lastenkulttuurikeskus ARX toimii Hämeenlinnassa sekä Hattulassa ja Janakkalassa, Lastenkulttuurikeskus LEKA puolestaan Forssassa, Humppilassa, Jokioisilla, Tammelassa ja Ypäjällä. Valtionavustusta vuonna 2022 saaneita kulttuuritapahtumia oli yhteensä kuusi.¹⁴ Taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä on maakunnassa yhteensä 13. Päätoimipisteitä sijaitsee neljässä maakunnan 11 kunnasta. (Taulukko 17; Kuva 9.)

Kanta-Hämeen maakunnassa toimii noin 300 ammattitaiteilijaa, 550 kulttuurialan yhdistystä ja lähes 900 kulttuurialan yritystä. Maakunnan kulttuuripalveluita tarvinneista asukkaista noin joka neljäs kokee, että kulttuuripalveluita ei ole ollut tarjolla riittävästi. (Taulukko 18.)

Hämeenlinnassa, Riihimäellä ja Forssassa asukaskohtaiset kulttuuritoiminnan nettokäyttökustannukset vuonna 2022 sijoittuivat ylimpään viidennekseen (155 € tai enemmän), Humppilassa neljänteen viidennekseen (122–155 €) ja Ypäjällä ja Jokioisissa kolmanteen viidennekseen (102–122 €). Lopuissa alueen kunnista asukaskohtaiset nettokustannukset sijoittuivat kahteen alimpaan viidennekseen. (Kuva 10.) Maakuntaan kohdistuneet OKM:n kulttuurin valtionavustukset muodostavat 0,3 prosenttia ja Taiken apurahat ja avustukset prosentin koko maan vastaavasta rahoituksesta. Business Finlandin maakuntaan kanavoimat yritystuot luoville aloille olivat hyvin vähäisiä suhteessa koko maahan. (Taulukko 19.)

¹⁴ Forssan Mykkäelokuvafestivaali, Riihimäen kesäkonsertit, Lasten taidefestivaali Hippalot, litalan musiikkijuhlat, Lounais-Hämeen Musiikkipäivät ja Tehdas tanssii -festivaali.

Taulukko 17. Tietoja alueesta ja väestöstä sekä valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista Kanta-Hämeen maakunnassa.

KANTA-HÄME		Nykytila*	Vertailutieto (v. 2012)
Alue ja väestö (2022)			
Kunnat (lkm.)	Kaupunkimaiset	3	3
	Taajaan asutut	2	2
	Maaseutumaiset	6	6
Väkiluku		169 537	175 472
Väestötiheys (asukasta/km ²)		32,6	33,8
Kokonaispinta-ala (km ²)		5 708	5 708
Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja			
Yleisten kirjastojen toimipisteet (lkm.)		18	21
Aluekeskukset (lkm.)	Elokuva	-	-
	Lastenkulttuuri	2	1
	Tanssi	-	-
	Valokuva	-	-
Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet (lkm.)		13	(**)
Valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat (lkm.)		6	5
Valtionosuuden piirissä olevat taide- ja kulttuurilaitokset (lkm.)	Museot	8	9
	Teatterit	2	2
	Orkesterit	-	-
Alueellinen saavutettavuus			
Asukkaiden osuus enintään 3 kilometrin päässä kirjastosta		70 %	68%***
Asukkaiden osuus enintään 20 kilometrin päässä päätoimisesti hoidetuista museoista		91 %	90%***
Asukkaiden osuus enintään 20 kilometrin päässä valtionosuusteattereista		70 %	69%***

* Ks. aineistojen vuodet taulukosta 1.

** Ei vertailukelpoista tietoa.

*** Vertailutieto vuodelta 2013.

Taulukko 18. Tietoja kulttuurin toimintaympäristöstä Kanta-Hämeessä.

Toimintaympäristötieto	Nykytila*	Maakunnan osuus koko maan tilanteesta
Ammattitaitelijat (lkm.)	≈ 300	1,8 %
Kulttuurialan yhdistykset (lkm.)	556	2,8 %
Kulttuurialan yritysten toimipaikat (lkm.)	876	2,3 %
Työllinen työvoima kulttuuritoimialoilla (lkm.)	1823	2,1 %
Yleisen kulttuuritoimen henkilötyövuodet (keskiluku, htv/10.00 asukasta)	0,6	1,0**
Kulttuurialan opetustunnit kansalaisopistoissa (% opetustunneista yhteensä)	39,0 %	47,0 %***
Kulttuuripalveluita ei tarjolla riittävästi (% palveluja tarvinneista, pl. kirjastopalvelut)	24,9 %	21,4 %***

* Ks. aineistojen vuodet taulukosta 1.

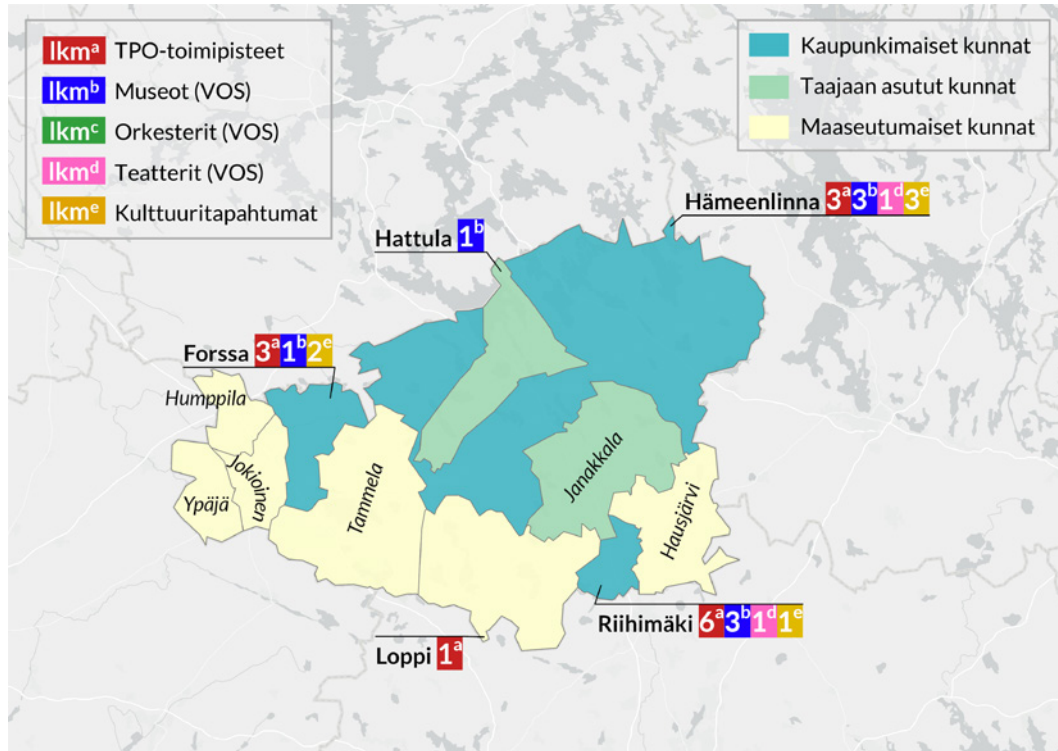
** Koko maan keskiluku.

*** Osuus koko maassa.

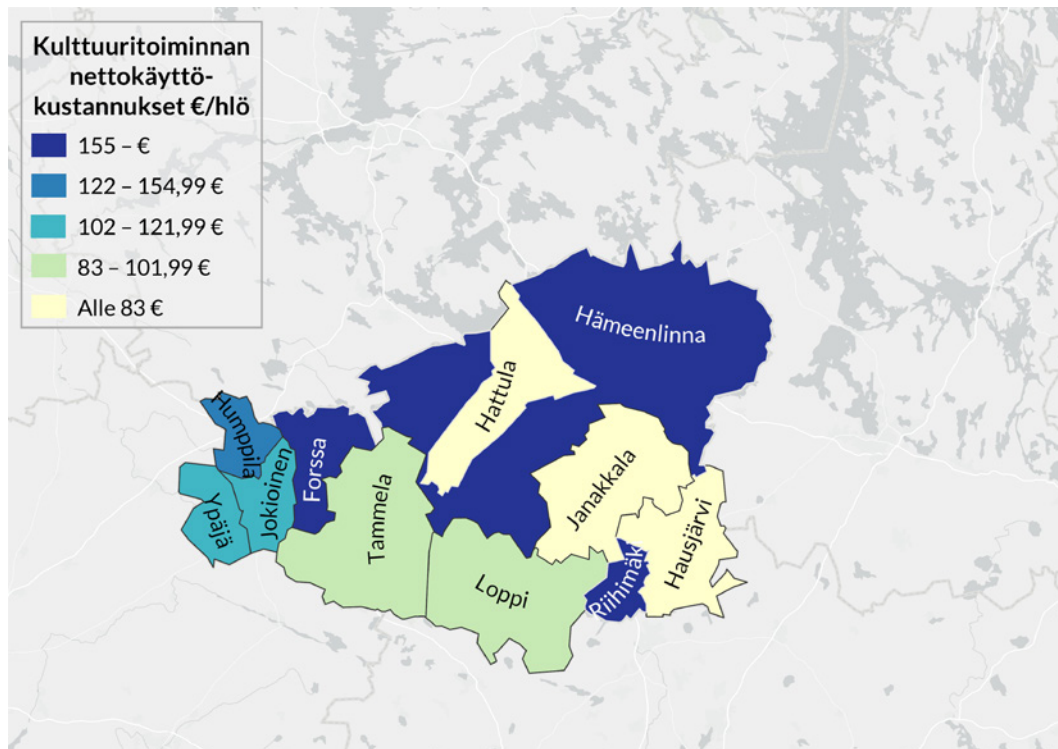
Taulukko 19. Kanta-Hämeen maakuntaan kohdentuvaa valtion rahoitusta kulttuurille vuonna 2023.

Valtion rahoitus	€	Maakunnan osuus koko maan tilanteesta
OKM:n kulttuurin valtionavustukset	411 000	0,3 %
Taiken apurahat ja avustukset	498 595	1,0 %
Business Finlandin yritystuet luoville aloille	6 000	0,03 %

Kuva 9. Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja Kanta-Hämeessä.

Kuva 10. Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kulttuuritoimintaan Kanta-Hämeessä.

4.6. Keski-Pohjanmaa

Keski-Pohjanmaa on väkiluvultaan Manner-Suomen pienin maakunta. Väestömäärä (noin 67 800) vastaa noin 1,2 prosenttia koko maan väkiluvusta. Maakunnan kahdeksasta kunnasta yksi (Kokkola) on kaupunkimainen ja muut maaseutumaisia. Kuntien lukumäärä on pysynyt samana vuoteen 2012 verraten. Myöskään väkiluvussa ei ole tapahtunut suuria muutoksia. (Taulukko 20.) Keski-Pohjanmaalla sijaitsevien valtionosuuslaitosten lukumäärässä ei ole tapahtunut muutoksia vuodesta 2012. Laitokset keskittyvät pääosin Kokkolaan, jossa toimivat Kokkolan orkesteri, Keski-Pohjanmaan maakuntamuseo sekä Kokkolan kaupunginteatteri. Kaustisella toimii Kansanmusiikki-orkesteri Tallari. (Taulukko 20; Kuva 11.)

Keski-Pohjanmaalla toimivat Pohjanmaan tanssin aluekeskus, Elokuvakeskus Botnia sekä Pohjanmaan valokuvakeskus, joilla on toimintaa myös Pohjanmaalla ja Etelä-Pohjanmaalla. Lastenkulttuurikeskuksia ovat Kokkolassa toimiva ruotsinkieliseen toimintaan painottuva Luckan-verkosto, kaksikielinen Pohjanmaan liiton Pohjanmaalla ja Kokkolassa toimiva BARK – Pohjanmaan lastenkulttuuriverkosto sekä Kaustiselta käsin toimiva Lastenkulttuurikeskus Lykky.

Valtionavustusta saavia valtakunnallisia kulttuuritapahtumia Keski-Pohjanmaalla on viisi: Kaustisen kamarimusiikkiviikko, Kaustisen kansanmusiikkijuhlat, Kokkolan Talviharmonikka, Kokkolan Talvitanssit ja Lohtajan Kirkkomusiikkijuhlat. Tapahtumien lukumäärässä ei ole muutoksia vertailuvuoteen nähden. Taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä maakunnassa on kaikkiaan neljä. Päätoimipisteitä sijaitsee kahdessa maakunnan kahdeksasta kunnasta. (Taulukko 20; Kuva 11.) Monilla mittareilla Keski-Pohjanmaa on kulttuurin toimintaympäristönä noin prosentin maakunta. Keski-Pohjanmaalla toimii hieman alle prosentti Taiteilijana Suomessa -tutkimuksessa tunnistetuista ammattitaiteilijoista. Kulttuurialan yhdistyksiä on 247 eli noin 1,2 prosenttia koko maan kulttuurialan yhdistyksistä. Kulttuurialan yritysten Suomessa sijaitsevista toimipaikoista 0,8 prosenttia ja kulttuurialan työllisestä työvoimasta 0,7 prosenttia sijaitsee Keski-Pohjanmaalla. Keski-Pohjanmaan kulttuuripalveluita tarvinneista asukkaista vajaa kolmannes kokee, että kulttuuripalveluita ei ole ollut tarjolla riittävästi. Tämä on jonkin verran enemmän kuin koko maassa keskimäärin (21,4 %). (Taulukko 21.)

Keski-Pohjanmaan kunnista yhdessä (Kokkola) asukaskohtaiset kulttuuritoiminnan nettokäyttökustannukset vuonna 2022 sijoittuivat ylimpään viidennekseen (155 euroa tai enemmän) ja neljäsä toiseksi ylimpään viidennekseen (122–155 €/asukas). Kolmanteen, neljänteen ja viidenteen kustannusviidennekseen kuului kuhunkin yksi kunta. (Kuva 12.) Maakuntaan kohdistuneet OKM:n kulttuurin valtionavustukset muodostavat hieman alle prosentin ja Taiken apurahat ja avustukset noin puoli prosenttia koko maan vastaavasta rahoituksesta. Business Finlandin yritystukia luoville aloille ei tarkasteluvuonna kohdistunut maakuntaan. (Taulukko 22.)

Taulukko 20. Tietoja alueesta ja väestöstä sekä valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista Keski-Pohjanmaan maakunnassa.

KESKI-POHJANMAA		Nykytila*	Vertailutieto (v. 2012)
Alue ja väestö (2022)			
Kunnat (lkm.)	Kaupunkimaiset	1	1
	Taajaan asutut	-	-
	Maaseutumaiset	7	7
Väkiluku		67 805	68 610
Väestötiheys (asukasta/km ²)		13,5	13,7
Kokonaispinta-ala (km ²)		6 463	6 463
Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja			
Yleisten kirjastojen toimipisteet (lkm.)		14	13
Aluekeskukset (lkm.)	Elokuva	1	1
	Lastenkulttuuri	3	-
	Tanssi	1	1
	Valokuva	1	1
Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet (lkm.)		4	(**)
Valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat (lkm.)		5	5
Valtionosuuden piirissä olevat taide- ja kulttuurilaitokset (lkm.)	Museot	1	1
	Teatterit	1	1
	Orkesterit	2	2
Alueellinen saavutettavuus			
Asukkaiden osuus enintään 3 kilometrin päässä kirjastosta		70 %	68 %***
Asukkaiden osuus enintään 20 kilometrin päässä päätoimisesti hoidetuista museoista		65 %	62 %***
Asukkaiden osuus enintään 20 kilometrin päässä valtionosuusteattereista		65 %	62 %***

* Ks. aineistojen vuodet taulukosta 1.

** Ei vertailukelpoista tietoa.

*** Vertailutieto vuodelta 2013.

Taulukko 21. Tietoja kulttuurin toimintaympäristöstä Keski-Pohjanmaalla.

Toimintaympäristötieto	Nykytila*	Maakunnan osuus koko maan tilanteesta
Ammattitaiteilijat (lkm.)	≈ 150	0,9 %
Kulttuurialan yhdistykset (lkm.)	247	1,2 %
Kulttuurialan yritysten toimipaikat (lkm.)	294	0,8 %
Työllinen työvoima kulttuuritoimialoilla (lkm.)	595	0,7 %
Yleisen kulttuuritoimen henkilötyövuodet (keskiluku, htv/10.00 asukasta)	1,8	1,0**
Kulttuurialan opetustunnit kansalaisopistoissa (% opetustunneista yhteensä)	47,0 %	47,0 %***
Kulttuuripalveluita ei tarjolla riittävästi (% palveluja tarvinneista, pl. kirjastopalvelut)	30,1 %	21,4 %***

* Ks. aineistojen vuodet taulukosta 1.

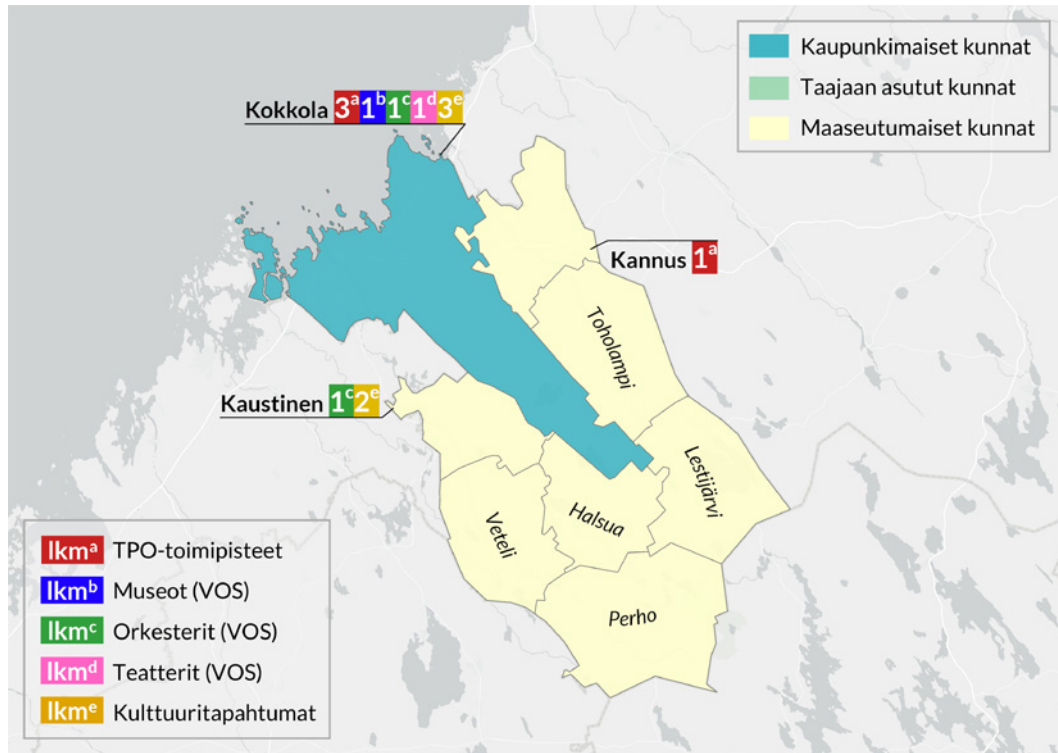
** Koko maan keskiluku.

*** Osuus koko maassa.

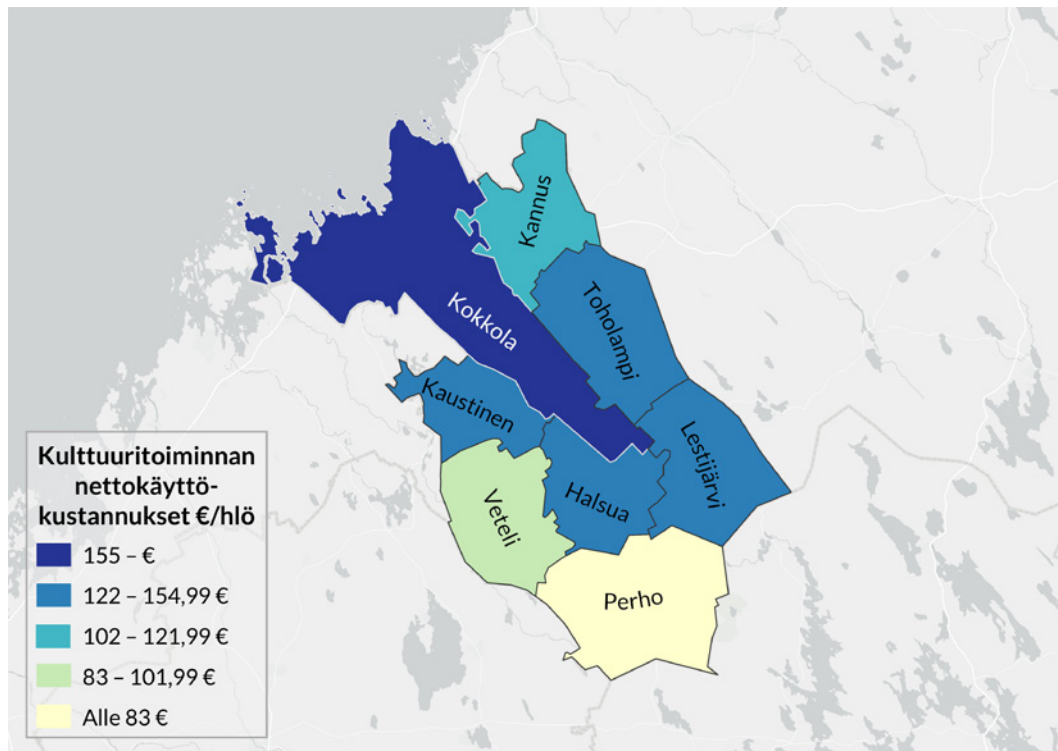
Taulukko 22. Keski-Pohjanmaan maakuntaan kohdentuvaa valtion rahoitusta kulttuurille vuonna 2023.

Valtion rahoitus	€	Maakunnan osuus koko maan tilanteesta
OKM:n kulttuurin valtionavustukset	1 189 000	0,9 %
Taiken apurahat ja avustukset	280 256	0,6 %
Business Finlandin yritystuet luoville aloille	0	0 %

Kuva 11. Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja Keski-Pohjanmaalla.

Kuva 12. Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kulttuuritoimintaan Keski-Pohjanmaalla.

4.7. Keski-Suomi

Keski-Suomi on asukasmäärältään maan viidenneksi suurin maakunta. Sen noin 272 000 asukasta vastaavat noin viittä prosenttia koko maan väkiluvusta. Maakunnassa on yhteensä 22 kuntaa, joista yksi (Jyväskylä) on kaupunkimainen, viisi taajaan asuttua ja loput maaseutumaisia. Maakunnan kuntien määrä on vuoteen 2012 verrattuna laskenut yhdellä johtuen Kuhmoisten kunnan siirtymisestä Keski-Suomen maakunnasta osaksi Pirkanmaan maakuntaa vuoden 2021 alussa. (Taulukko 23.)

Jyväskylään keskittyy valtaosa maakunnan kulttuuripalveluista. Maakunnassa valtionosuutta saaneista 11 taide- ja kulttuurilaitoksesta kahdeksan sijaitsee Jyväskylässä. Lisäksi Keuruulla, Saarijärvellä ja Äänekoskella toimii valtionosuusmuseumo. Valtionosuutta saavien taide- ja kulttuurilaitosten lukumäärän lasku yhdellä vertailuvuoteen nähden selittyy Jyväskylän taidemuseon ja Keski-Suomen museon yhdistymisellä yhden yksikön alle. (Taulukko 23; Kuva 13.)

Maakunnassa toimivat elokuvan, valokuvan ja tanssin aluekeskukset sekä Lastenkulttuurikeskus Kulttuuriaitta, joka on lastenkulttuurin seudullinen yhteistyöverkosto ja toimii Jyväskylän lisäksi kahdeksan kunnan alueella¹⁵. Valtionavustusta saavia valtakunnallisia kulttuuritapahtumien määrä on laskenut vuoden 2012 yhdeksästä nykyiseen kolmeen, joita ovat Jyväskylän Kesä -festivaali, Musiikin aika sekä Taidegraafikkatriennaali Graphica Creativa. Taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä maakunnassa on 18. Päätoimipisteitä sijaitsee kymmenessä maakunnan 22 kunnasta. (Taulukko 23; Kuva 13.)

Keski-Suomen maakunnassa toimii noin 400 ammattitaiteilijaa, 900 kulttuurialan yhdistystä ja noin 1 400 kulttuurialan yritystä. Maakunnan kulttuuripalveluita tarvinneista asukkaista reilu viidennes (22 %) kokee, että kulttuuripalveluita ei ole ollut tarjolla riittävästi. (Taulukko 24.)

Keskisuomalaisista kunnista Jyväskylässä, Äänekoskella ja Kannonkoskella kulttuuritoiminnan asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset sijoittuivat vuonna 2022 ylimpään viidennekseen ja kuudessa muussa kunnassa toiseksi ylimpään viidennekseen. Keuruulla, Petäjävedellä, Jämsässä ja Kivijärvellä kustannukset ovat keskimmaisessä viidenneksessä, ja lopuissa yhdeksässä kunnassa asukaskohtaiset kustannukset ovat kahdessa alimmassa viidenneksessä. (Kuva 14.) Maakuntaan kohdistuneet OKM:n kulttuurin valtionavustukset muodostavat noin 0,3 prosenttia ja Taiken apurahat ja avustukset noin kolme prosenttia koko maan vastaavasta rahoituksesta. Business Finlandin yritystuista luoville aloille maakuntaan kohdistui 0,3 prosenttia. (Taulukko 25.)

15 Muurame, Uurainen, Petäjävesi, Laukaa, Toivakka, Hankasalmi, Keuruu ja Multia.

Taulukko 23. Tietoja alueesta ja väestöstä sekä valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista Keski-Suomen maakunnassa.

KESKI-SUOMI		Nykytila*	Vertailutieto (v. 2012)
Alue ja väestö (2022)			
Kunnat (lkm.)	Kaupunkimaiset	1	1
	Taajaan asutut	5	5
	Maaseutumaiset	16	17
Väkiluku		272 437	272 723
Väestötiheys (asukasta/km ²)		17,0	16,3
Kokonaispinta-ala (km ²)		19 012	19 949
Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja			
Yleisten kirjastojen toimipisteet (lkm.)		50	58
Aluekeskukset (lkm.)	Elokuva	1	1
	Lastenkulttuuri	1	1
	Tanssi	1	1
	Valokuva	1	1
Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet (lkm.)		18	(**)
Valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat (lkm.)		3	9
Valtionosuuden piirissä olevat taide- ja kulttuurilaitokset (lkm.)	Museot	7	8
	Teatterit	2	2
	Orkesterit	2	2
Alueellinen saavutettavuus			
Asukkaiden osuus enintään 3 kilometrin päässä kirjastosta		75 %	66 %***
Asukkaiden osuus enintään 20 kilometrin päässä päätoimisesti hoidetuista museoista		77 %	74 %***
Asukkaiden osuus enintään 20 kilometrin päässä valtionosuusteattereista		57 %	53 %***

* Ks. aineistojen vuodet taulukosta 1.

** Ei vertailukelpoista tietoa.

*** Vertailutieto vuodelta 2013.

Taulukko 24. Tietoja kulttuurin toimintaympäristöstä Keski-Suomessa.

Toimintaympäristötieto	Nykytila*	Maakunnan osuus koko maan tilanteesta
Ammattitaiteilijat (lkm.)	≈ 400	2,4 %
Kulttuurialan yhdistykset (lkm.)	937	4,7 %
Kulttuurialan yritysten toimipaikat (lkm.)	1 434	3,8 %
Työllinen työvoima kulttuuritoimialoilla (lkm.)	2 969	3,5 %
Yleisen kulttuuritoimen henkilötyövuodet (keskiluku, htv/10.00 asukasta)	0,9	1,0**
Kulttuurialan opetustunnit kansalaisopistoissa (% opetustunneista yhteensä)	53,0 %	47,0%***
Kulttuuripalveluita ei tarjolla riittävästi (% palveluja tarvinneista, pl. kirjastopalvelut)	21,8 %	21,4%***

* Ks. aineistojen vuodet taulukosta 1.

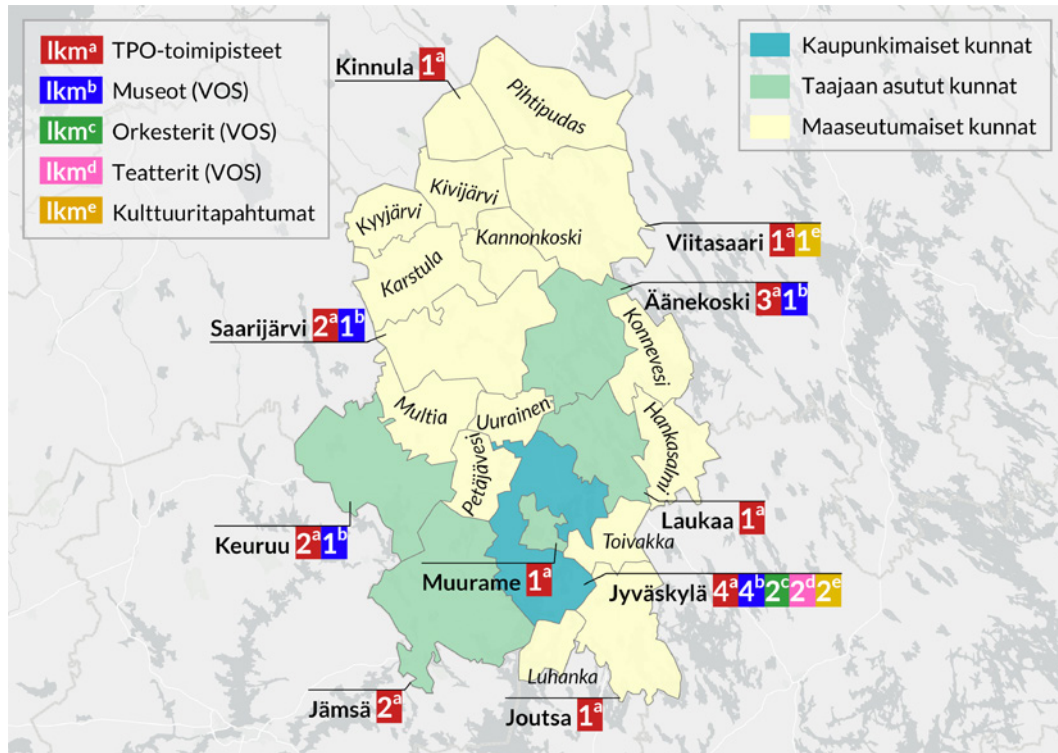
** Koko maan keskiluku.

*** Osuus koko maassa.

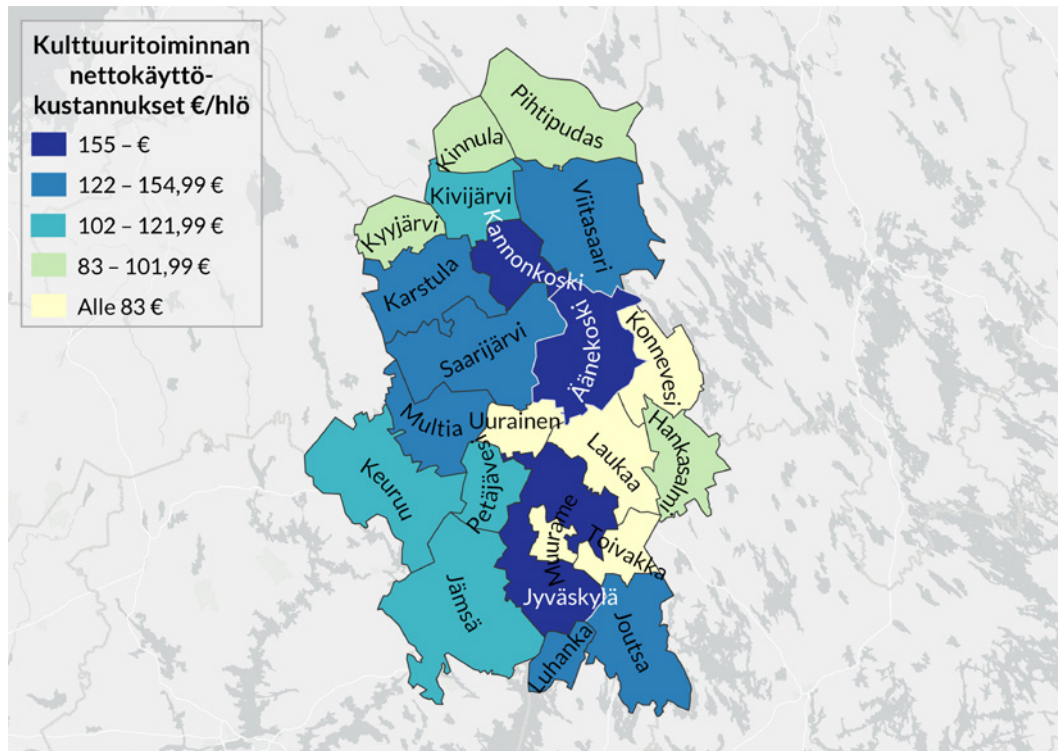
Taulukko 25. Keski-Suomen maakuntaan kohdentuvaa valtion rahoitusta kulttuurille vuonna 2023.

Valtion rahoitus	€	Maakunnan osuus koko maan tilanteesta
OKM:n kulttuurin valtionavustukset	328 900	0,3 %
Taiken apurahat ja avustukset	1 522 143	3,1 %
Business Finlandin yritystuet luoville aloille	6 000	0,3 %

Kuva 13. Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja Keski-Suomessa.

Kuva 14. Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kulttuuritoimintaan Keski-Suomessa.

4.8. Kymenlaakso

Kymenlaakson maakunnassa oli vuonna 2022 hieman alle 160 000 asukasta. Vuoteen 2012 verrattuna asukasmäärä oli laskenut noin 15 000 asukkaalla. Asukasmäärä vastaa 2,9 prosenttia koko maan väkiluvusta. Kuntamäärältään maakunta on yksi pienimmistä. Maakuntaan kuuluvat Haminan, Kouvolan ja Kotkan kaupunkimaiset kunnat sekä Pyhtään, Miehikkälän ja Virolahden maaseutumaiset kunnat. Aikaisemmin Kymenlaaksoon kuulunut Iitti siirtyi Päijät-Hämeen maakuntaan vuonna 2021. (Taulukko 26.)

Maakunnassa sijaitsi vuonna 2022 neljä valtionosuusmuseota. Kotkassa, Kouvolassa ja Miehikkälässä sijaitsevien museoiden rinnalle valtionosuuden piiriin ovat nousseet vuoden 2012 jälkeen Haminan kaupungin museot. Valtionosuusteatterit sijaitsevat Kotkassa ja Kouvolassa. Maakunnan ainoaa valtionosuusorkesteria, Kymi Sinfoniettaa, ylläpitävät yhteistyössä Kotkan ja Kouvolan kaupungit. (Taulukko 26; Kuva 15.)

Aluekeskuksista Kymenlaaksossa toimii Kotkan lastenkulttuurikeskus Laku, jolla on toimintaa kaikissa Kymenlaakson kunnissa sekä Loviisassa Uudellamaalla. Aikaisemmin maakunnassa toiminut Kotkan valokuvakeskus lopetti toimintansa vuonna 2018. Valtionavustusta saavien valtakunnallisten kulttuuritapahtumien määrä on laskenut vuoden 2012 viidestä tapahtumasta kolmeen tapahtumaan: Kymijoen lohisoitto, Lasten Meripäivät ja Kaakon kamarimusiikki. Mikään vertailuvuotena 2012 valtionavustusta saanut tapahtuma ei ole lopettanut toimintaansa. Taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä on kuusi, ja ne sijaitsevat maakunnan kolmessa kaupunkimaisessa kunnassa. (Taulukko 26; Kuva 15.)

Useimmilla kulttuurin toimintaympäristöä kuvaavilla mittareilla Kymenlaakso on yhden ja kahden prosentin lukemien välillä suhteessa koko maan avainlukuihin. Maakunnassa sijaitsevat reilu prosentti Taiteilijana Suomessa -rekisteritutkimuksessa tunnistetuista ammattitaiteilijoista, 1,7 prosenttia kulttuurialan yritysten toimipaikoista ja 1,5 prosenttia työllisestä työvoimasta. Kymenlaaksossa kulttuuripalveluita tarvinneista viidennes kokee, että kulttuuripalveluita ei ole ollut tarjolla riittävästi. (Taulukko 27.)

Kymenlaaksossa kulttuuritoiminnan asukaskohtaiset nettokustannukset ovat Kotkassa, Haminassa, Miehikkälässä ja Virolahdella yli 155 euroa. Kouvolassa kustannukset ovat 122 euron ja 155 euron välillä ja Pyhtäällä 83 euron ja 102 euron välillä. (Kuva 16.) Kymenlaaksoon kohdistui OKM:n kulttuurin valtionavustuksista 0,3 prosenttia, Taiken jakamista apurahoista ja avustuksista alle prosentti sekä Business Finlandin kanavoimista yritystuista luoville aloille hyvin vähäinen määrä eli vain muutamia tuhansia euroja. (Taulukko 28.)

Taulukko 26. Tietoja alueesta ja väestöstä sekä valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista Kymenlaakson maakunnassa.

KYMENLAAKSO		Nykytila*	Vertailutieto (v. 2012)
Alue ja väestö (2022)			
Kunnat (lkm.)	Kaupunkimaiset	3	3
	Taajaan asutut	-	-
	Maaseutumaiset	3	4
Väkiluku		159 488	174 466
Väestötiheys (asukasta/km ²)		35,0	33,9
Kokonaispinta-ala (km ²)		6 769	7 456
Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja			
Yleisten kirjastojen toimipisteet (lkm.)		17	22
Aluekeskukset (lkm.)	Elokuva	-	-
	Lastenkulttuuri	1	1
	Tanssi	-	-
	Valokuva	-	1
Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet (lkm.)		6	(**)
Valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat (lkm.)		3	5
Valtionosuuden piirissä olevat taide- ja kulttuurilaitokset (lkm.)	Museot	4	3
	Teatterit	2	2
	Orkesterit	1	1
Alueellinen saavutettavuus			
Asukkaiden osuus enintään 3 kilometrin päässä kirjastosta		69 %	66 %***
Asukkaiden osuus enintään 20 kilometrin päässä päätoimisesti hoidetuista museoista		94 %	96 %***
Asukkaiden osuus enintään 20 kilometrin päässä valtionosuusteattereista		76 %	73 %***

* Ks. aineistojen vuodet taulukosta 1.

** Ei vertailukelpoista tietoa.

*** Vertailutieto vuodelta 2013.

Taulukko 27. Tietoja kulttuurin toimintaympäristöstä Kymenlaaksossa.

Toimintaympäristötieto	Nykytila*	Maakunnan osuus koko maan tilanteesta
Ammattitaiteilijat (lkm.)	≈ 200	1,2 %
Kulttuurialan yhdistykset (lkm.)	547	2,7 %
Kulttuurialan yritysten toimipaikat (lkm.)	628	1,7 %
Työllinen työvoima kulttuuritoimialoilla (lkm.)	1 256	1,5 %
Yleisen kulttuuritoimen henkilötyövuodet (keskiluku, htv/10.00 asukasta)	1,1	1,0**
Kulttuurialan opetustunnit kansalaisopistoissa (% opetustunneista yhteensä)	52,0 %	47,0%***
Kulttuuripalveluita ei tarjolla riittävästi (% palveluja tarvinneista, pl. kirjastopalvelut)	19,7 %	21,4%***

* Ks. aineistojen vuodet taulukosta 1.

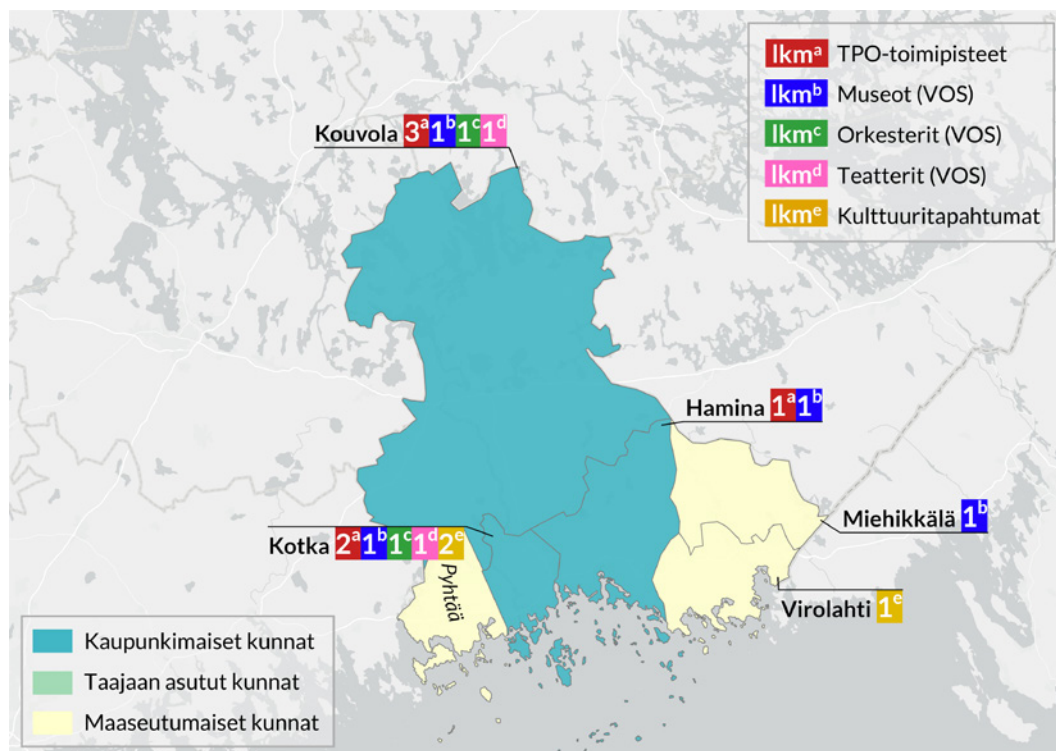
** Koko maan keskiluku.

*** Osuus koko maassa.

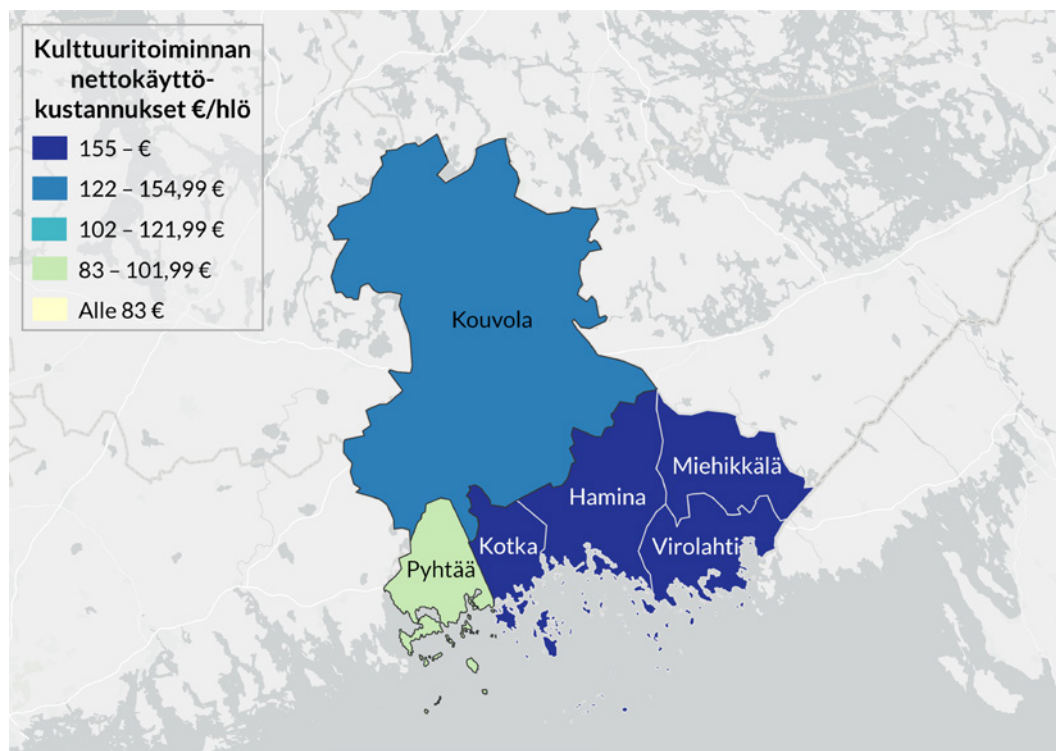
Taulukko 28. Kymenlaakson maakuntaan kohdentuvaa valtion rahoitusta kulttuurille vuonna 2023.

Valtion rahoitus	€	Maakunnan osuus koko maan tilanteesta
OKM:n kulttuurin valtionavustukset	356 000	0,3 %
Taiken apurahat ja avustukset	344 643	0,7 %
Business Finlandin yritystuet luoville aloille	6 000	0,03 %

Kuva 15. Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja Kymenlaaksossa.

Kuva 16. Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kulttuuritoimintaan Kymenlaaksossa.

4.9. Lappi

Lapin maakunnan väkiluku oli vuoden 2022 lopussa hieman yli 175 000. Luku oli laskenut hieman vuoteen 2012 verrattuna ja vastaa noin 3,2 prosenttia koko maan väkiluvusta. Lapin maakuntaan kuuluu yhteensä 21 kuntaa, joista kaupunkimaisia ovat Kemi, Rovaniemi ja Tornio ja tajaan asuttuja kuntia Keminmaa ja Sodankylä. Loput maakunnan 16 kuntaa ovat maaseutumaisia. Alueen kuntien lukumäärä on pysynyt ennallaan vuoteen 2012 verrattuna. (Taulukko 29.)

Maakunnassa on yhteensä 13 valtionosuuslaitosta. Näistä kahdeksan on museoita, kolme teattereita ja kaksi orkestereita. Valtionosuuden piirissä olevat teatteri- ja orkesteritoimijat sijaitsevat Kemissä ja Rovaniemellä. Museoita on lisäksi Inarissa (Saamelaismuseumo Siida), Kittilässä (Särestöniemi museo), Sodankylässä (Kultamuseo) ja Torniossa (Aineen taidemuseo, Tornionlaakson maakuntamuseo). Valtionosuuslaitosten määrä on pysynyt ennallaan vuosien 2012 ja 2022 välillä. (Taulukko 29; Kuva 17.)

Lapissa toimivat elokuvan ja tanssin aluekeskukset sekä kaksi Lastenkulttuurikeskusten liiton jäsentoimijaa. Lapin lastenkulttuuriverkosto ja Kemin lastenkulttuurikeskus toimii kuudessatoista alueen kunnassa sekä Saamelaiskäräjien alueella. Lisäksi Lapissa toimii kiertävä lastenkulttuurikeskus Kattila. Valtionavustusta sai yhteensä yhdeksän tapahtumaa vuonna 2022. Maakunnassa sijaitsee kaikkiaan 12 taiteen perusopetuksen päätoimipistettä. Päätoimipisteitä sijaitsee kahdeksassa maakunnan 21 kunnassa. (Taulukko 29; Kuva 17.)

Maakunnassa toimii tilastojen mukaan yli 700 kulttuurialan yhdistystä ja yli 900 kulttuurialan yritystä. Ammattitaiteilijoita maakunnassa toimi vuonna 2019 noin 350, mikä muodostaa noin kaksi prosenttia kaikista Taiteilijana Suomessa -tutkimuksessa tunnistetuista ammattitaiteilijoista. Lapin maakunnan kulttuuripalveluita tarvinneista asukkaista noin 41 prosenttia kokee, että kulttuuripalveluita ei ole ollut tarjolla riittävästi. Tämä osuus on kaikista maakunnista selkeästi korkein. (Taulukko 30.)

Kahdeksassa Lapin kunnassa kulttuuritoiminnan asukaskohtaiset nettokustannukset sijoittuvat ylimpään viidennekseen ja kuusi toiseksi ylimpään viidennekseen. Pellossa, Ylitorniolla ja Muoniossa kustannukset ovat keskimmaisessa viidenneksessä, ja loppuissa neljässä kunnassa asukaskohtaiset kustannukset ovat kahdessa alimmassa viidenneksessä eli 83 euroa tai vähemmän. (Kuva 18.) OKM:n kulttuurin valtionavustuksia Lapin maakunta sai viidenneksi eniten, eli 2,3 prosenttia koko maan summasta. Taiken apurahoja ja avustuksista Lappi sai maakunnista neljänneksi eniten: vajaa neljä prosenttia kyseisestä rahoituksesta kohdistui maakuntaan. Business Finlandin kanavoimista yritystuista luoville aloille 0,5 prosenttia kohdistui Lapin maakunnan alueelle. (Taulukko 31.)

Taulukko 29. Tietoja alueesta ja väestöstä sekä valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista Lapin maakunnassa.

LAPPI		Nykytila*	Vertailutieto (v. 2012)
Alue ja väestö (2022)			
Kunnat (lkm.)	Kaupunkimaiset	3	3
	Taajaan asutut	2	2
	Maaseutumaiset	16	16
Väkiluku		175 795	182 844
Väestötiheys (asukasta/km ²)		1,9	2,0
Kokonaispinta-ala (km ²)		100 367	100 367
Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja			
Yleisten kirjastojen toimipisteet (lkm.)		29	42
Aluekeskukset (lkm.)	Elokuva	1	1
	Lastenkulttuuri	2	1
	Tanssi	1	1
	Valokuva	-	-
Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet (lkm.)		12	(**)
Valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat (lkm.)		9	10
Valtionosuuden piirissä olevat taide- ja kulttuurilaitokset (lkm.)	Museot	8	8
	Teatterit	3	3
	Orkesterit	2	2
Alueellinen saavutettavuus			
Asukkaiden osuus enintään 3 kilometrin päässä kirjastosta		58 %	55 %***
Asukkaiden osuus enintään 20 kilometrin päässä päätoimisesti hoidetuista museoista		63 %	61 %***
Asukkaiden osuus enintään 20 kilometrin päässä valtionosuusteattereista		50 %	49 %***

* Ks. aineistojen vuodet taulukosta 1.

** Ei vertailukelpoista tietoa.

*** Vertailutieto vuodelta 2013.

Taulukko 30. Tietoja kulttuurin toimintaympäristöstä Lapissa.

Toimintaympäristötieto	Nykytila*	Maakunnan osuus koko maan tilanteesta
Ammattitaiteilijat (lkm.)	≈ 350	2,1 %
Kulttuurialan yhdistykset (lkm.)	748	3,8 %
Kulttuurialan yritysten toimipaikat (lkm.)	915	2,4 %
Työllinen työvoima kulttuuritoimialoilla (lkm.)	1560	1,8 %
Yleisen kulttuuritoimen henkilötyövuodet (keskiluku, htv/10.00 asukasta)	1,4	1,0**
Kulttuurialan opetustunnit kansalaisopistoissa (% opetustunneista yhteensä)	51,0 %	47,0%***
Kulttuuripalveluita ei tarjolla riittävästi (% palveluja tarvinneista, pl. kirjastopalvelut)	40,7 %	21,4%***

* Ks. aineistojen vuodet taulukosta 1.

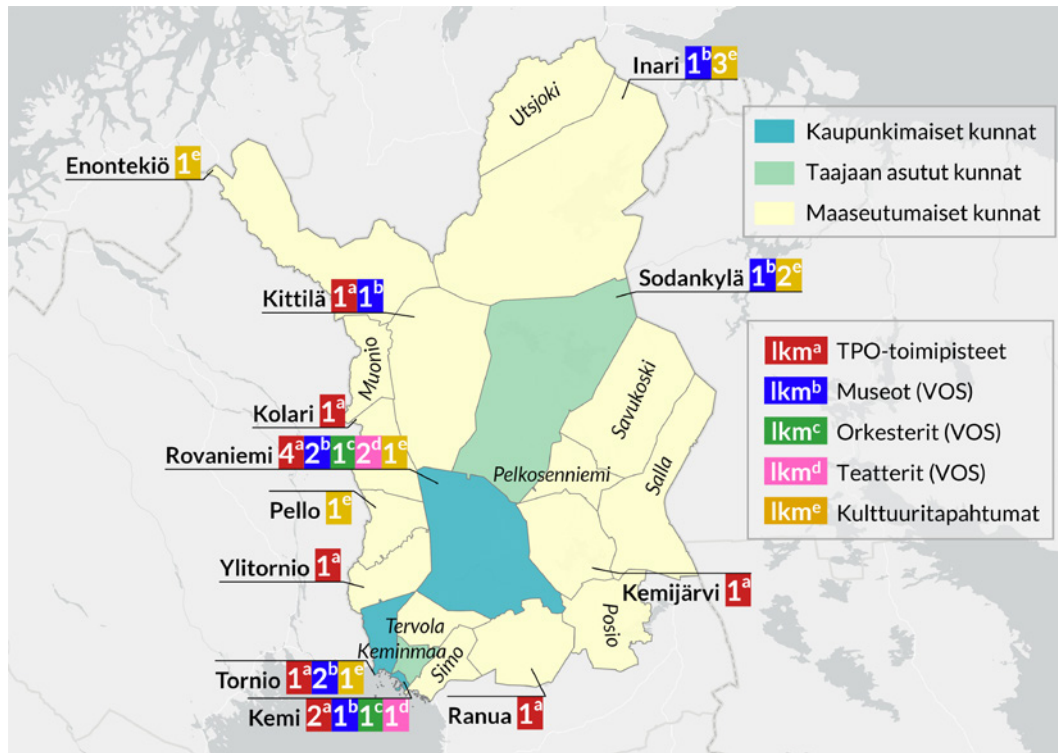
** Koko maan keskiluku.

*** Osuus koko maassa.

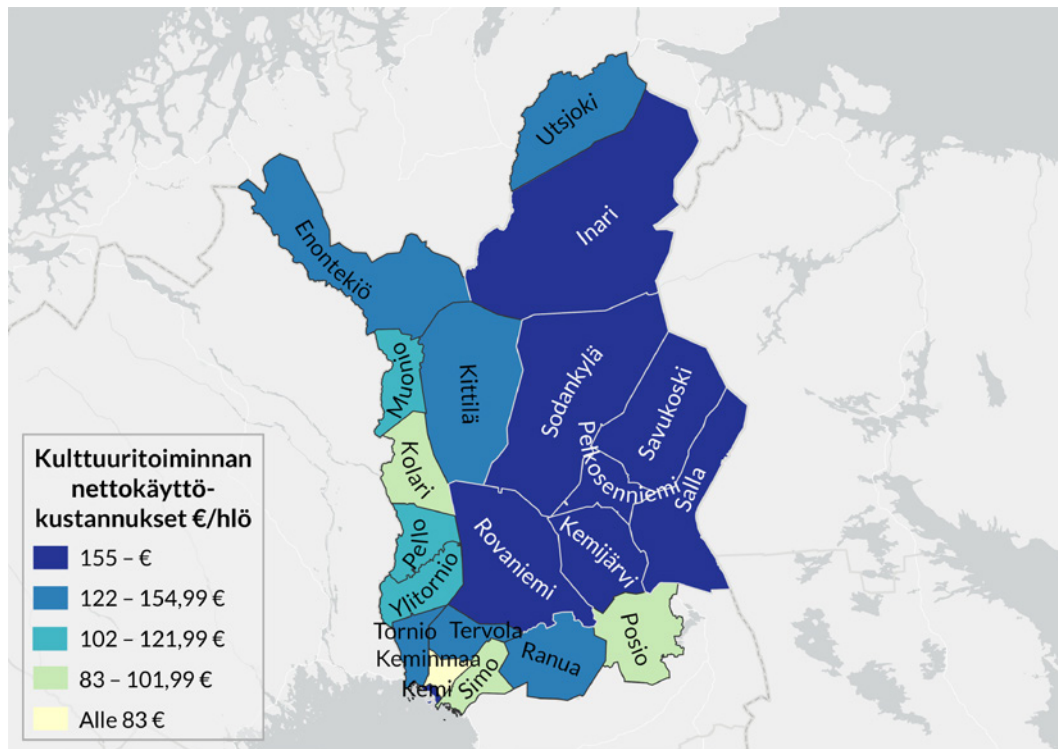
Taulukko 31. Lapin maakuntaan kohdentuvaa valtion rahoitusta kulttuurille vuonna 2023.

Valtion rahoitus	€	Maakunnan osuus koko maan tilanteesta
OKM:n kulttuurin valtionavustukset	3 012 001	2,3 %
Taiken apurahat ja avustukset	1 883 888	3,8 %
Business Finlandin yritystuet luoville aloille	101 008	0,5 %

Kuva 17. Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja Lapissa.

Kuva 18. Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kulttuuritoimintaan Lapissa.

4.10. Pirkanmaa

Pirkanmaan väkiluku, noin 533 000, on noussut hieman yli 33 000 tuhannella vuodesta 2012. Luku vastaa noin kymmentä prosenttia koko maan väkiluvusta. Maakunnassa on 23 kuntaa, joista seitsemän on kaupunkimaisia, kuusi taajaan asuttuja ja kymmenen maaseutumaisia. Kuhmoisien kunta siirtyi vuoden 2021 alussa Keski-Suomen maakunnasta osaksi Pirkanmaan maakuntaa. (Taulukko 32.)

Maakunnassa on 12 valtionosuutta saavaa museota. Uusina valtionosuuden piiriin on vuoden 2012 jälkeen hyväksytty Tampereella toimiva Postimuseo (valtionosuuden piirissä vuodesta 2014) sekä Kimmo Pyykön taidemuseo (valtionosuuden piirissä vuodesta 2020). Lenin-museo sen sijaan on jäänyt pois valtionosuuden piiristä vuonna 2014. Tampereella sijaitsevilla museoilla on tehty erilaisia organisatorisia järjestelyitä, mikä vaikuttaa osaltaan lukumääriin: Kuurojen museo on siirtynyt osaksi Työväenmuseo Werstaan toimintaa, Tampereen (historialliset) museot ja Tampereen taidemuseo ovat puolestaan eriytyneet omiksi yksiköikseen. (Taulukko 32; Kuva 19.)

Pirkanmaalla toimivat elokuvan, valokuvan ja tanssin aluekeskukset. Lastenkulttuuritoimintaa tuottavat Tampereen kaupungin kulttuuripalvelut, Kulttuurikeskus PiiPoo Lempäälässä, Lukan-verkoston kuuluva Nordens Hus – Pohjolan Talo sekä valtakunnallisesti toimiva Uulun liikkuva lastenkulttuurikeskus. Valtionavustusta saavien valtakunnallisten kulttuuritapahtumien määrä on huomattavasti laskenut vertailuvuoden 28 tapahtumasta nykyiseen kahdeksaatoista. Maakunnassa sijaitsee kaikkiaan 30 taiteen perusopetuksen päätoimipistettä. Päätoimipisteitä sijaitsee kymmenessä maakunnan 23 kunnasta. (Taulukko 32; Kuva 19.)

Pirkanmaan kulttuurin toimintaympäristö on useilla mittareilla maan toiseksi vilkkain, ja maakunta on useilla tunnusluvuilla koko maahan verrattuna noin kahdeksan ja kymmenen prosentin välillä. Taiteilijana Suomessa -rekisteritutkimuksessa tunnistetuista ammattitaiteilijoista hieman yli kahdeksan prosenttia asuu Pirkanmaalla. (Taulukko 33.) Kulttuurialan yhdistyksistä noin yhdeksän prosenttia ja Kulttuuritoimialan yritysten toimipaikoista noin kymmenen prosenttia sijoittuu Pirkanmaalle. Alueen kulttuuripalveluja tarvinneista asukkaista vajaa viidennes kokee, että palveluja ei ole ollut tarjolla riittävästi. Osuus on yksi alhaisimmista verrattuna muihin maakuntiin.

Pirkanmaan kunnista kolmessa (Tampere, Virrat ja Valkeakoski) kulttuuritoiminnan asukaskohdittaiset nettokäyttökustannukset kuuluivat vuonna 2022 ylimpään viidennekseen ja kahdessa (Kuhmoinen ja Kihniö) toiseksi ylimpään viidennekseen. Kangasalla, Mänttä-Vilppulassa ja Sastamassa kustannukset olivat keskimmaisessä viidenneksessä. Seitsemässä kunnassa kustannukset olivat toiseksi alimmassa ja kahdeksassa kunnassa alimmassa viidenneksessä. (Kuva 20.) Pirkanmaalle on kohdistunut runsaasti valtion rahoitusta kulttuurille. Maakunta on OKM:n valtionavustusten, Taiken apurahojen ja avustusten sekä Business Finlandin luoville aloille kanavoimien yritystukien osalta toisena heti Uudenmaan maakunnan jälkeen. (Taulukko 34.)

Taulukko 32. Tietoja alueesta ja väestöstä sekä valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista Pirkanmaan maakunnassa.

PIRKANMAA		Nykytila*	Vertailutieto (v. 2012)
Alue ja väestö (2022)			
Kunnat (lkm.)	Kaupunkimaiset	7	7
	Taajaan asutut	6	7
	Maaseutumaiset	10	8
Väkiluku		532 671	499 006
Väestötiheys (asukasta/km ²)		40,2	40,1
Kokonaispinta-ala (km ²)		15 550	14 469
Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja			
Yleisten kirjastojen toimipisteet (lkm.)		64	64
Aluekeskukset (lkm.)	Elokuva	1	1
	Lastenkulttuuri	4	2
	Tanssi	1	1
	Valokuva	1	1
Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet (lkm.)		30	(**)
Valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat (lkm.)		18	28
Valtionosuuden piirissä olevat taide- ja kulttuurilaitokset (lkm.)	Museot	12	11
	Teatterit	6	7
	Orkesterit	1	1
Alueellinen saavutettavuus			
Asukkaiden osuus enintään 3 kilometrin päässä kirjastosta		77 %	73 %***
Asukkaiden osuus enintään 20 kilometrin päässä päätoimisesti hoidetuista museoista		84 %	82 %***
Asukkaiden osuus enintään 20 kilometrin päässä valtionosuusteattereista		69 %	66 %***

* Ks. aineistojen vuodet taulukosta 1.

** Ei vertailukelpoista tietoa.

*** Vertailutieto vuodelta 2013.

Taulukko 33. Tietoja kulttuurin toimintaympäristöstä Pirkanmaalla.

Toimintaympäristötieto	Nykytila*	Maakunnan osuus koko maan tilanteesta
Ammattitaiteilijat (lkm.)	≈ 1 350	8,1 %
Kulttuurialan yhdistykset (lkm.)	1 781	8,9 %
Kulttuurialan yritysten toimipaikat (lkm.)	3 697	9,8 %
Työllinen työvoima kulttuuritoimialoilla (lkm.)	7 774	9,1 %
Yleisen kulttuuritoimen henkilötyövuodet (keskiluku, htv/10.00 asukasta)	1,0	1,0**
Kulttuurialan opetustunnit kansalaisopistoissa (% opetustunneista yhteensä)	45,0 %	47,0%***
Kulttuuripalveluita ei tarjolla riittävästi (% palveluja tarvinneista, pl. kirjastopalvelut)	18,6 %	21,4%***

* Ks. aineistojen vuodet taulukosta 1.

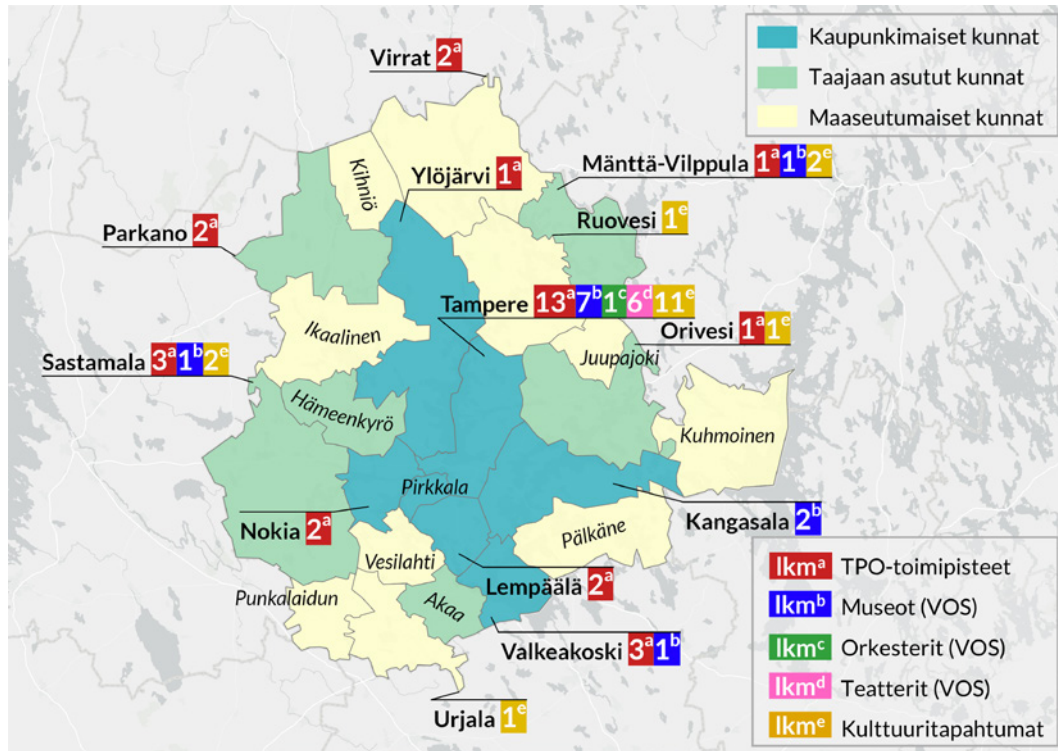
** Koko maan keskiluku.

*** Osuus koko maassa.

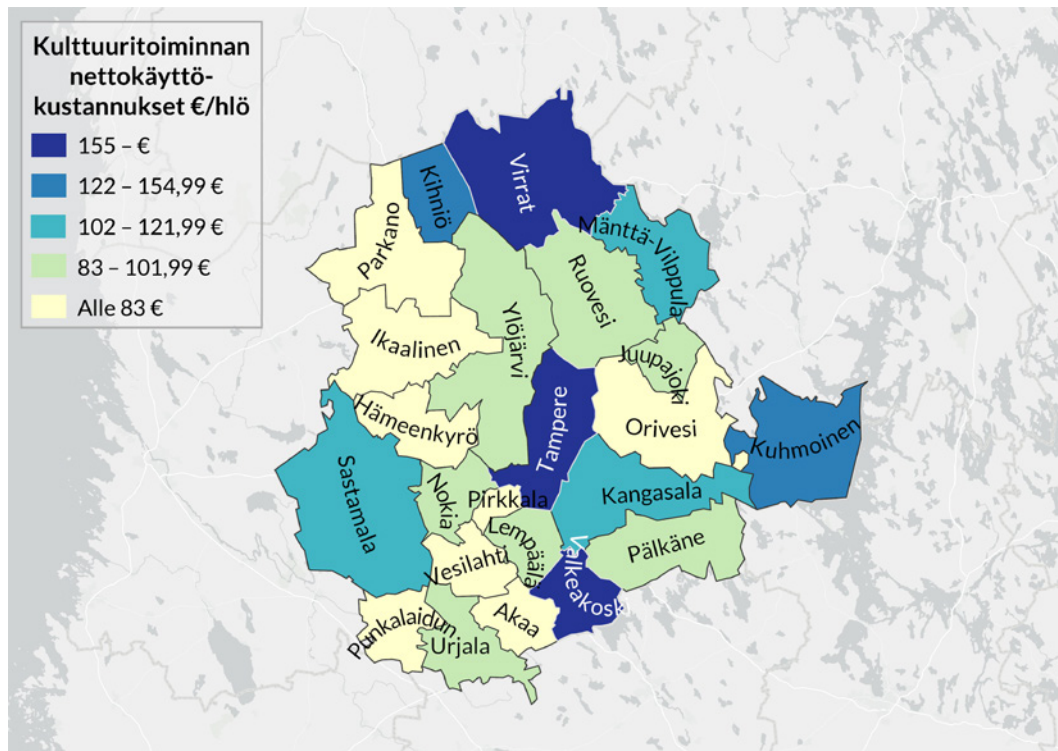
Taulukko 34. Pirkanmaan maakuntaan kohdentuvaa valtion rahoitusta kulttuurille vuonna 2023.

Valtion rahoitus	€	Maakunnan osuus koko maan tilanteesta
OKM:n kulttuurin valtionavustukset	5 108 300	4,0 %
Taiken apurahat ja avustukset	3 634 991	7,3 %
Business Finlandin yritystuet luoville aloille	2 554 713	13,0 %

Kuva 19. Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja Pirkanmaalla.

Kuva 20. Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kulttuuritoimintaan Pirkanmaalla.

4.11. Pohjanmaa

Pohjanmaan väkiluku on hieman yli 176 000 ja noussut hieman vuosien 2012 ja 2022 välillä. Väkiluku vastaa noin 3,2 prosenttia koko maan väkiluvusta. Maakunnassa on kolme kaupunkimaista kuntaa (Kaskinen, Pietarsaari ja Vaasa) ja kaksi taajaan asuttua kuntaa (Laihia ja Mustasaari). Muut maakunnan kunnat ovat maaseutumaisia. Kuntien lukumäärä on laskenut kahdella vuoteen 2022 verrattuna. Tämä johtuu Vähänkyrön kunnan liitoksesta Vaasaan vuonna 2013 sekä Isonkyrön kunnan siirtymisestä osaksi Etelä-Pohjanmaata vuoden 2021 alussa. (Taulukko 35.)

Maakunnassa on kolme valtionosuusmuseota, jotka sijaitsevat kolmessa eri kunnassa (Mustasaari, Pietarsaari ja Vaasa). Museoiden lukumäärä on laskenut yhdellä vuodesta 2012 johtuen Tikanojan taidekodin sulautumisesta osaksi Vaasan kaupungin museoita. Maakunnassa toimivat myös Vaasan kaupunginorkesteri ja teattereista Vaasan kaupunginteatteri sekä Wasa teater. (Taulukko 35; Kuva 21.)

Maakunnassa toimivat suomen- ja ruotsinkieliset alueelliset elokuvakeskukset, Pohjanmaan tanssin aluekeskus sekä kaksi Lastenkulttuurikeskusten liiton jäsenoimijaa, Luckan-verkosto toimialueenaan Kaskinen, Kristiinankaupunki ja Närpiö sekä Pohjanmaan lastenkulttuuriverkosto BARK. Myös Pohjanmaan valokuvakeskuksella on toimintaa maakunnassa. Valtionavustusta sai vuonna 2022 neljä kulttuuritapahtumaa. Maakunnassa sijaitsee kymmenen taiteen perusopetuksen päätoimipistettä. Päätoimipisteitä sijaitsee kahdeksassa maakunnan 14 kunnasta. (Taulukko 35; Kuva 21.)

Maakunnassa toimii tilastojen mukaan hieman alle 700 kulttuurialan yhdistystä ja noin tuhat kulttuurialan yritystä. Ammattitaiteilijoita maakunnassa toimi vuonna 2019 noin 250, mikä muodostaa noin kaksi prosenttia kaikista Taiteilijana Suomessa -tutkimuksessa tunnistetuista ammattitaiteilijoista. Pohjanmaalaisista kulttuuripalveluja tarvinneista 30 prosenttia kokee, että kulttuuripalveluja ei ole ollut saatavilla riittävästi. (Taulukko 36.)

Pohjanmaalla kolme kunnan (Vaasa, Närpiö ja Pietarsaari) kulttuuritoiminnan nettokäyttökustannukset sijoittuivat vuonna 2022 ylimpään viidennekseen (155 € tai enemmän). Seitsemässä kunnassa kustannukset olivat toiseksi ylimmässä viidenneksessä ja kolmessa kunnassa kahdessa alimmassa viidenneksessä. (Kuva 22.) Valtion rahoitusta kulttuurille Pohjanmaalle on kohdentunut Business Finlandin luovien alojen yritystukien kautta noin 1,3 % koko maan rahoituksesta. OKM:n avustuksista maakuntaan on kohdentunut 0,4 prosenttia ja Taiken avustuksista reilu prosentti. (Taulukko 37.)

Taulukko 35. Tietoja alueesta ja väestöstä sekä valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista Pohjanmaan maakunnassa.

POHJANMAA		Nykytila*	Vertailutieto (v. 2012)
Alue ja väestö (2022)			
Kunnat (lkm.)	Kaupunkimaiset	3	3
	Taajaan asutut	2	2
	Maaseutumaiset	9	11
Väkiluku		176 323	174 777
Väestötiheys (asukasta/km ²)		23,8	22,6
Kokonaispinta-ala (km ²)		17 834	18 191
Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja			
Yleisten kirjastojen toimipisteet (lkm.)		45	53
Aluekeskukset (lkm.)	Elokuva	2	2
	Lastenkulttuuri	2	1
	Tanssi	1	1
	Valokuva	1	1
Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet (lkm.)		10	(**)
Valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat (lkm.)		4	3
Valtionosuuden piirissä olevat taide- ja kulttuurilaitokset (lkm.)	Museot	3	4
	Teatterit	2	2
	Orkesterit	1	1
Alueellinen saavutettavuus			
Asukkaiden osuus enintään 3 kilometrin päässä kirjastosta		70 %	72 %***
Asukkaiden osuus enintään 20 kilometrin päässä päätoimisesti hoidetuista museoista		74 %	75 %***
Asukkaiden osuus enintään 20 kilometrin päässä valtionosuusteattereista		49 %	47 %***

* Ks. aineistojen vuodet taulukosta 1.

** Ei vertailukelpoista tietoa.

*** Vertailutieto vuodelta 2013.

Taulukko 36. Tietoja kulttuurin toimintaympäristöstä Pohjanmaalla.

Toimintaympäristötieto	Nykytila*	Maakunnan osuus koko maan tilanteesta
Ammattitaiteilijat (lkm.)	≈ 250	1,5 %
Kulttuurialan yhdistykset (lkm.)	667	3,4 %
Kulttuurialan yritysten toimipaikat (lkm.)	960	2,5 %
Työllinen työvoima kulttuuritoimialoilla (lkm.)	1 886	2,2 %
Yleisen kulttuuritoimen henkilötyövuodet (keskiluku, htv/10.00 asukasta)	0,9	1,0**
Kulttuurialan opetustunnit kansalaisopistoissa (% opetustunneista yhteensä)	46,0 %	47,0 %***
Kulttuuripalveluita ei tarjolla riittävästi (% palveluja tarvinneista, pl. kirjastopalvelut)	29,8 %	21,4 %***

* Ks. aineistojen vuodet taulukosta 1.

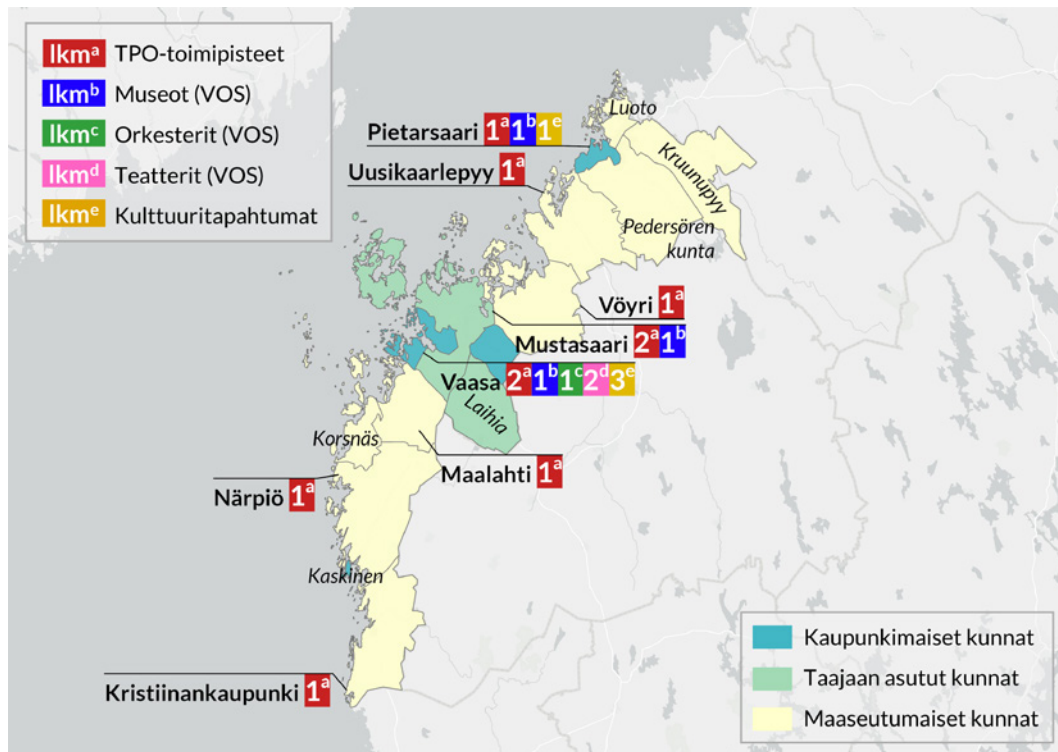
** Koko maan keskiluku.

*** Osuus koko maassa.

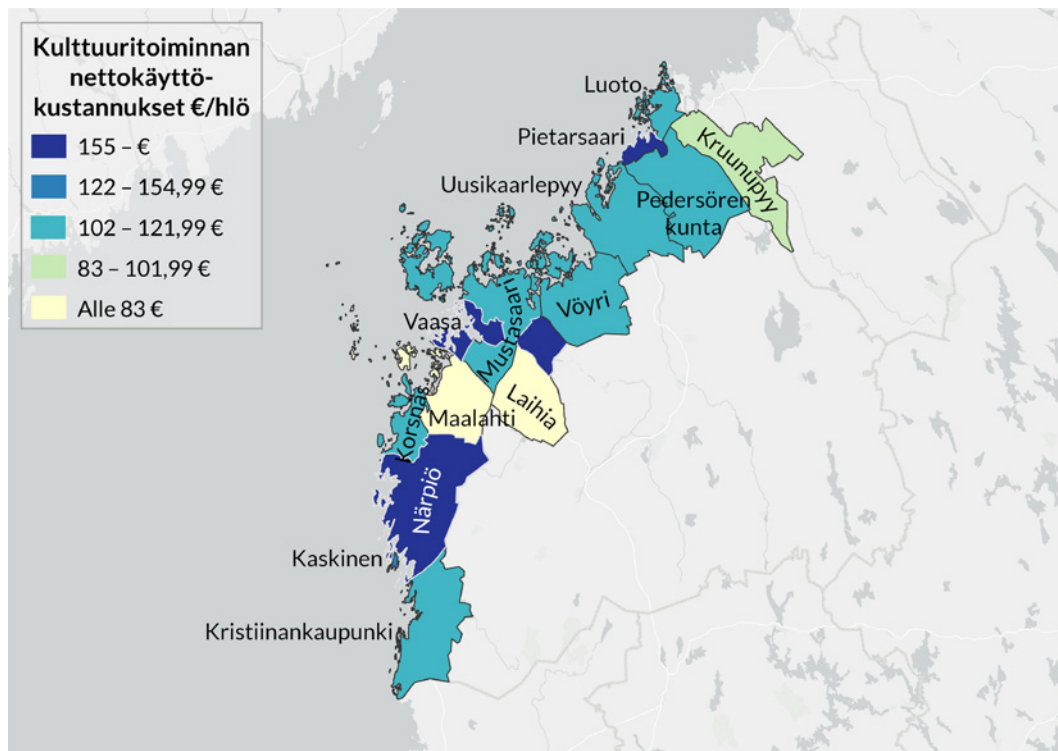
Taulukko 37. Pohjanmaan maakuntaan kohdentuvaa valtion rahoitusta kulttuurille vuonna 2023.

Valtion rahoitus	€	Maakunnan osuus koko maan tilanteesta
OKM:n kulttuurin valtionavustukset	500 000	0,4 %
Taiken apurahat ja avustukset	550 285	1,1 %
Business Finlandin yritystuet luoville aloille	256 513	1,3 %

Kuva 21. Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja Pohjanmaalla.

Kuva 22. Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kulttuuritoimintaan Pohjanmaalla.

4.12. Pohjois-Karjala

Pohjois-Karjalan maakuntakeskus Joensuu on maakunnan ainoa kaupunkimainen kunta. Taajaan asuttuja kuntia ovat Kontiolahti, Lieksa, Nurmes ja Outokumpu. Loput kahdeksan kuntaa ovat maaseutumaisia. Vuosien 2012 ja 2022 välillä Kesälahden kunta on liitetty Kiteen kuntaan (2013) ja Nurmeksen kaupunki ja Valtimon kunta yhdistyivät vuoden 2020 alussa. Lisäksi Heinäveden kunta siirtyi Etelä-Savosta Pohjois-Karjalaan vuonna 2021. (Taulukko 38.)

Maakunnan alueella toimii viisi valtionosuusmuseota, jotka sijaitsevat Ilomantsissa, Joensuussa, Lieksassa, Nurmeksessa ja Outokummussa. Valtionosuusteatteri ja -orkesteri sijaitsevat Joensuussa. Alueellisten keskusten määrä maakunnassa on kasvanut vuodesta 2012. Nykyisellään alueella toimivat tanssin ja elokuvan aluekeskukset sekä kolme Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton jäsenoimijaa. Joensuun lastenkulttuurikeskus - Pohjois-Karjalan lastenkulttuuriverkosto toimii kymmenen kunnan alueella¹⁶ ja Lastenkulttuurikeskus Verso Heinävedellä. Teatteri Traktorilla on toimipisteet Joensuussa ja Outokummussa ja se tekee kiertuetoimintaa projektikohtaisesti. Valtionavustusta vuonna 2022 saaneita tapahtumia olivat Joensuun kirjallisuustapahtuma, Kihaus Folk, Lieksan Vaskiviikko, Heinäveden Musiikkipäivät, Kaivos-festivaali ja Nurmeksen Kesämusiikki. Maakunnassa sijaitsee 11 taiteen perusopetuksen päätoimipistettä. Päätoimipisteitä sijaitsee kuudessa maakunnan 13 kunnasta. (Taulukko 38; Kuva 23)

Maakunnassa toimii hieman yli 650 kulttuurialan yhdistystä ja melko vastaava määrä alan yrityksiä. Ammattitaiteilijoita maakunnassa toimi vuonna 2019 noin 300, mikä muodostaa hieman alle kaksi prosenttia kaikista Taiteilijana Suomessa -tutkimuksessa tunnistetuista ammattitaiteilijoista. Pohjois-Karjalan kulttuuripalveluja tarvinneista asukkaista 27 prosenttia kokee, että palveluita ei ole ollut riittävästi saatavilla. (Taulukko 39.)

Neljässä maakunnan kunnista (Joensuu, Lieksa, Nurmes, Tohmajärvi) kulttuuritoiminnan asukaskohtaiset nettokustannukset kuuluivat vuonna 2022 ylimpään viidennekseen. Kahdessa kunnassa kustannukset kuuluivat neljänteen ja kahdessa kolmanteen kustannusviidennekseen. Viides kunnassa kustannukset sijoittuvat kahteen alimpaan viidennekseen. (Kuva 24.) Maakuntaan kohdistuvat OKM:n kulttuurin valtionavustukset muodostivat 1,4 prosenttia ja Taiken apurahat ja avustukset 1,8 prosenttia koko maan vastaavasta rahoituksesta. Business Finlandin alueelle kanoimat yritystuet luoville aloille olivat hieman alle 125 000 euroa, eli noin 0,6 prosenttia koko maan osuudesta. (Taulukko 40.)

16 Joensuu, Juuka, Kitee, Kontiolahti, Liperi, Nurmes, Outokumpu, Polvijärvi, Rääkkylä ja Tohmajärvi.

Taulukko 38. Tietoja alueesta ja väestöstä sekä valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista Pohjois-Karjalan maakunnassa.

POHJOIS-KARJALA		Nykytila*	Vertailutieto (v. 2012)
Alue ja väestö (2022)			
Kunnat (lkm.)	Kaupunkimaiset	1	1
	Taajaan asutut	4	4
	Maaseutumaiset	8	9
Väkiluku		162 540	169 496
Väestötiheys (asukasta/km ²)		8,7	9,5
Kokonaispinta-ala (km ²)		22 903	21 584
Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja			
Yleisten kirjastojen toimipisteet (lkm.)		30	29
Aluekeskukset (lkm.)	Elokuva	1	1
	Lastenkulttuuri	3	-
	Tanssi	1	1
	Valokuva	-	-
Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet (lkm.)		11	(**)
Valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat (lkm.)		6	7
Valtionosuuden piirissä olevat taide- ja kulttuurilaitokset (lkm.)	Museot	5	5
	Teatterit	1	1
	Orkesterit	1	1
Alueellinen saavutettavuus			
Asukkaiden osuus enintään 3 kilometrin päässä kirjastosta		64 %	60 %***
Asukkaiden osuus enintään 20 kilometrin päässä päätoimisesti hoidetuista museoista		70 %	70 %***
Asukkaiden osuus enintään 20 kilometrin päässä valtionosuusteattereista		52 %	48 %***

* Ks. aineistojen vuodet taulukosta 1.

** Ei vertailukelpoista tietoa.

*** Vertailutieto vuodelta 2013.

Taulukko 39. Tietoja kulttuurin toimintaympäristöstä Pohjois-Karjalassa.

Toimintaympäristötieto	Nykytila*	Maakunnan osuus koko maan tilanteesta
Ammattitaiteilijat (lkm.)	≈ 300	1,8 %
Kulttuurialan yhdistykset (lkm.)	654	3,3 %
Kulttuurialan yritysten toimipaikat (lkm.)	674	1,8 %
Työllinen työvoima kulttuuritoimialoilla (lkm.)	1500	1,8 %
Yleisen kulttuuritoimen henkilötyövuodet (keskiluku, htv/10.00 asukasta)	0,9	1,0**
Kulttuurialan opetustunnit kansalaisopistoissa (% opetustunneista yhteensä)	46,0 %	47,0%***
Kulttuuripalveluita ei tarjolla riittävästi (% palveluja tarvinneista, pl. kirjastopalvelut)	27,0 %	21,4%***

* Ks. aineistojen vuodet taulukosta 1.

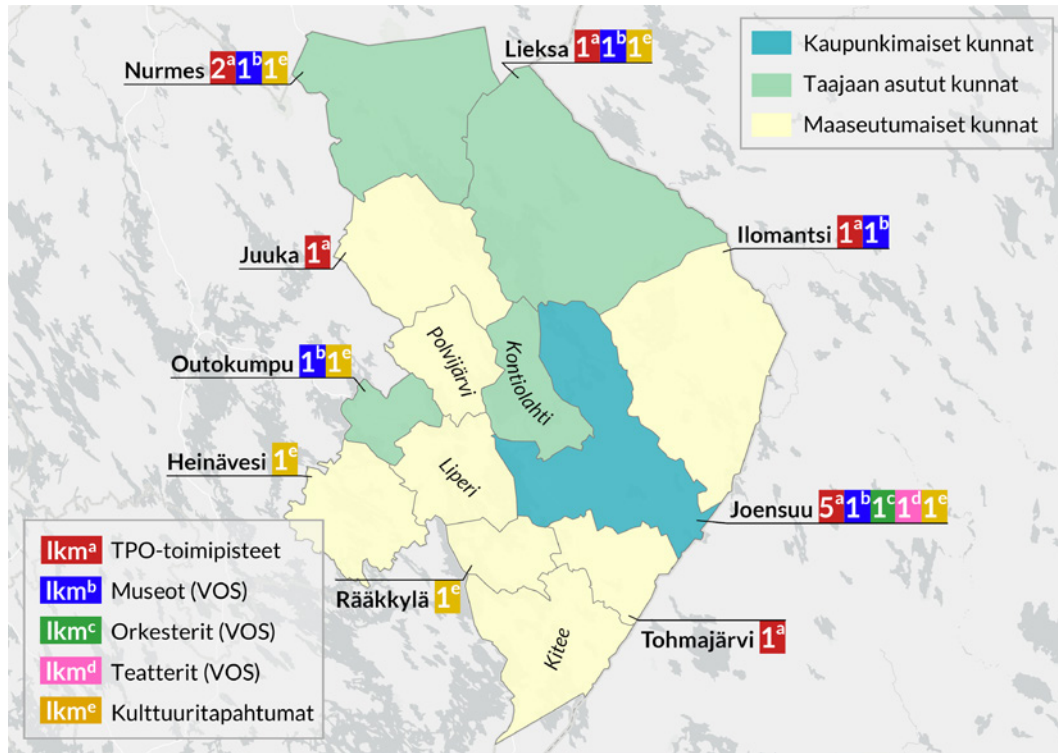
** Koko maan keskiluku.

*** Osuus koko maassa.

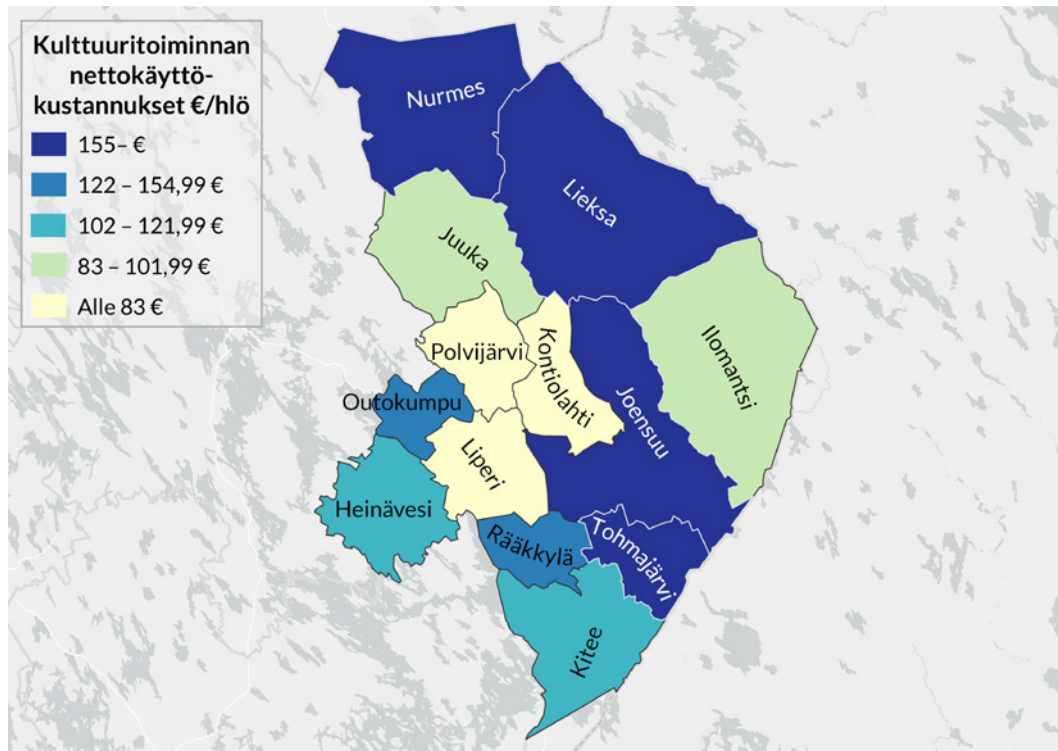
Taulukko 40. Pohjois-Karjalan maakuntaan kohdentuvaa valtion rahoitusta kulttuurille vuonna 2023.

Valtion rahoitus	€	Maakunnan osuus koko maan tilanteesta
OKM:n kulttuurin valtionavustukset	1 758 300	1,4 %
Taiken apurahat ja avustukset	886 548	1,8 %
Business Finlandin yritystuet luoville aloille	124 977	0,6 %

Kuva 23. Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja Pohjois-Karjalassa.

Kuva 24. Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kulttuuritoimintaan Pohjois-Karjalassa.

4.13. Pohjois-Pohjanmaa

Pohjois-Pohjanmaan maakuntaan kuuluu kaksi kaupunkimaista ja yhdeksän taajaan asuttua kuntaa. Valtaosa maakunnan kunnista (18) on maaseutumaisia. Maakunnan kuntien määrä on vähentynyt vuoteen 2012 verrattuna johtuen etenkin vuonna 2013 toteutetusta suuresta kuntaliitoksesta, jossa Haukiputaan, Kiimingin, Oulunsalon ja Yli-Iin kunnat yhdistyivät Ouluun. Maakunnan noin 417 000 asukasta muodostavat noin seitsemän prosenttia koko maan väkiluvusta. Vuodesta 2012 vuoteen 2022 maakunnan asukasmäärä on kasvanut noin 13 000 asukkaalla. (Taulukko 41.)

Maakunnassa on viisi valtionosuuden piirissä olevaa taide- ja kulttuurilaitosta, jotka sijaitsevat maakunnan kahdessa kaupunkimaisessa kunnassa. Raahessa toimii yksi valtionosuuden piirissä oleva museo. Oulussa sijaitsevat yksi valtionosuusmuseumo, maakunnan molemmat valtionosuusteatterit sekä maakunnan ainoa valtionosuusorkesteri. Museoiden lukumäärä on vuoteen 2012 verrattuna laskenut kahdella johtuen Oulun taidemuseon, Pohjois-Pohjanmaan museon sekä Kierikki-keskuksen siirtymisestä Oulun museo- ja tiedekeskuksen alle. (Taulukko 41; Kuva 25.)

Pohjoisen tanssin aluekeskus toimii Pohjois-Pohjanmaan lisäksi Lapissa ja Kainuussa. Oulussa on lastenkulttuurikeskus sekä Luckan-verkoston toimintaa. Maakunnassa järjestetään 17 valtakunnallista kulttuuritapahtumaa, jotka saivat valtionavustusta vuonna 2022. Maakunnassa sijaitsee 20 taiteen perusopetuksen päätoimipistettä. Päätoimipisteitä sijaitsee 14:ssä maakunnan 30 kunnasta. Taulukko 41; Kuva 25.)

Maakunnassa toimii tilastojen mukaan noin 1 200 kulttuurialan yhdistystä ja noin 1 800 kulttuurialan yritystä. Ammattitaiteilijoita maakunnassa toimi vuonna 2019 noin 500, mikä muodostaa noin kolme prosenttia kaikista Taiteilijana Suomessa -tutkimuksessa tunnistetuista ammattitaiteilijoista. Pohjoispohjanmaalaisista kulttuuripalveluita tarvinneista noin neljännes (26 %) kokee, että kulttuuripalveluita ei ole ollut tarjolla riittävästi. Osuus on hieman korkeampi kuin koko maan keskiarvo (21,4 %). (Taulukko 42.)

Maakunnan kunnista kolmessa (Kuusamo, Oulu, Ylivieska) kulttuuritoiminnan asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kuuluivat vuonna 2022 ylimpään viidennekseen eli olivat vähintään 155 euroa. Alimpaan viidennekseen (alle 83 euroa/asukas) sijoittuu kaksi kuntaa, jotka sijaitsevat Oulun naapurissa. (Kuva 26.) Maakuntaan kohdistuvat OKM:n kulttuurin valtionavustukset muodostavat 2,4 prosenttia ja Taiken apurahat ja avustukset noin neljä prosenttia koko maan vastaavasta rahoituksesta. Business Finlandin kanavoimien luovien alojen yritystukien osuus koko Suomeen kohdistuvasta rahoituksesta oli Pohjois-Pohjanmaalla tarkasteluvuonna alle prosentin. (Taulukko 43.)

Taulukko 41. Tietoja alueesta ja väestöstä sekä valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista Pohjois-Pohjanmaan maakunnassa.

POHJOIS-POHJANMAA		Nykytila*	Vertailutieto (v. 2012)
Alue ja väestö (2022)			
Kunnat (lkm.)	Kaupunkimaiset	3	6
	Taajaan asutut	9	8
	Maaseutumaiset	18	20
Väkiluku		416 543	403 920
Väestötiheys (asukasta/km ²)		11,3	11,4
Kokonaispinta-ala (km ²)		45 852	44 088
Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja			
Yleisten kirjastojen toimipisteet (lkm.)		70	72
Aluekeskukset (lkm.)	Elokuva	1	1
	Lastenkulttuuri	2	1
	Tanssi	1	1
	Valokuva	1	1
Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet (lkm.)		21	(**)
Valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat (lkm.)		17	19
Valtionosuuden piirissä olevat taide- ja kulttuurilaitokset (lkm.)	Museot	2	4
	Teatterit	2	2
	Orkesterit	1	1
Alueellinen saavutettavuus			
Asukkaiden osuus enintään 3 kilometrin päässä kirjastosta		74 %	69 %***
Asukkaiden osuus enintään 20 kilometrin päässä päätoimisesti hoidetuista museoista		62 %	58 %***
Asukkaiden osuus enintään 20 kilometrin päässä valtionosuusteattereista		50 %	46 %***

* Ks. aineistojen vuodet taulukosta 1.

** Ei vertailukelpoista tietoa.

*** Vertailutieto vuodelta 2013.

Taulukko 42. Tietoja kulttuurin toimintaympäristöstä Pohjois-Pohjanmaalla.

Toimintaympäristötieto	Nykytila*	Maakunnan osuus koko maan tilanteesta
Ammattitaiteilijat (lkm.)	≈ 500	3,0 %
Kulttuurialan yhdistykset (lkm.)	1 172	5,9 %
Kulttuurialan yritysten toimipaikat (lkm.)	1 791	4,8 %
Työllinen työvoima kulttuuritoimialoilla (lkm.)	3 602	4,2 %
Yleisen kulttuuritoimen henkilötyövuodet (keskiluku, htv/10.00 asukasta)	1,4	1,0**
Kulttuurialan opetustunnit kansalaisopistoissa (% opetustunneista yhteensä)	62,0 %	47,0%***
Kulttuuripalveluita ei tarjolla riittävästi (% palveluja tarvinneista, pl. kirjastopalvelut)	26,2 %	21,4%***

* Ks. aineistojen vuodet taulukosta 1.

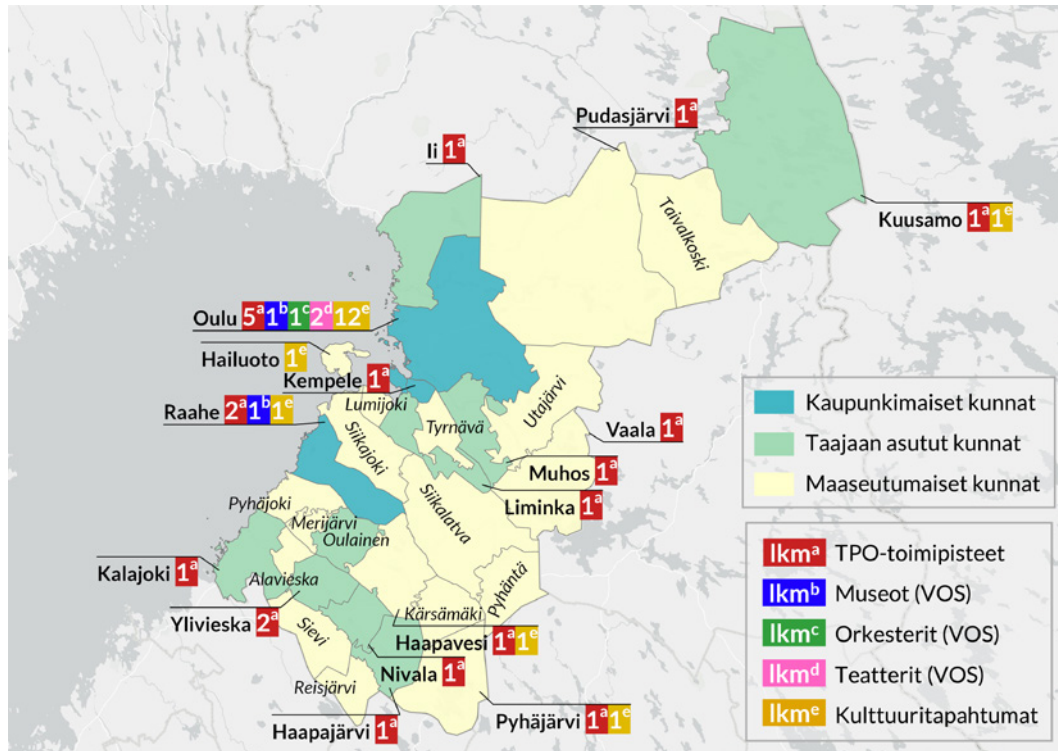
** Koko maan keskiluku.

*** Osuus koko maassa.

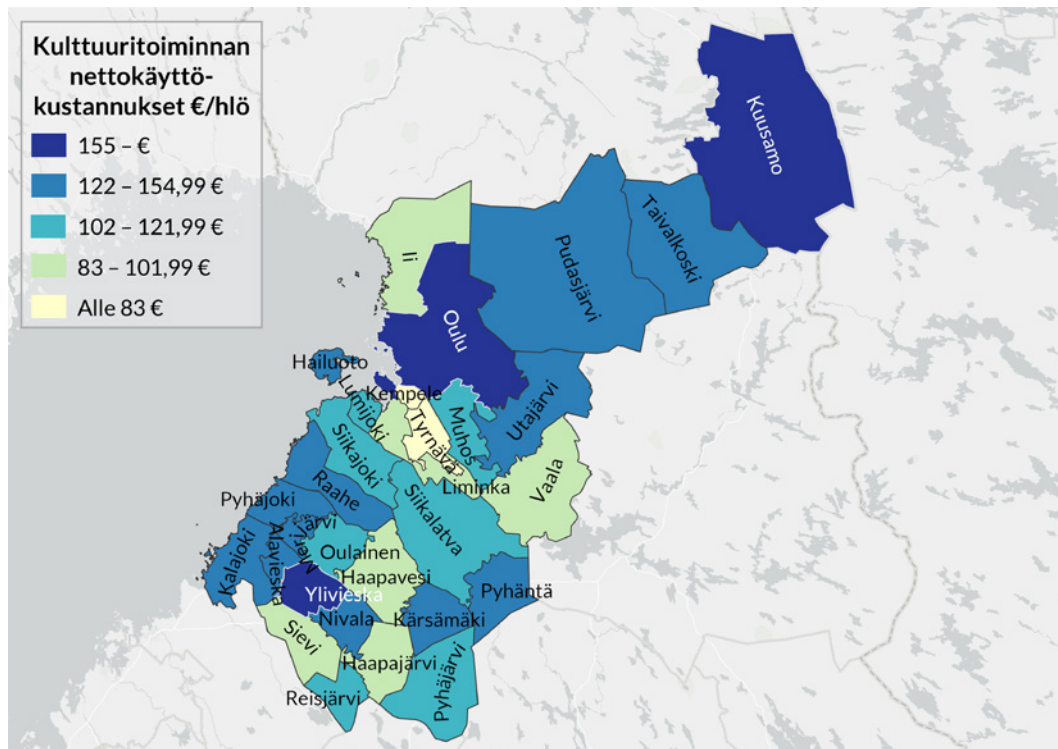
Taulukko 43. Pohjois-Pohjanmaan maakuntaan kohdentuvaa valtion rahoitusta kulttuurille vuonna 2023.

Valtion rahoitus	€	Maakunnan osuus koko maan tilanteesta
OKM:n kulttuurin valtionavustukset	3 112 850	2,4 %
Taiken apurahat ja avustukset	2 013 714	4,0 %
Business Finlandin yritystuet luoville aloille	113 733	0,6 %

Kuva 25. Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja Pohjois-Pohjanmaalla.

Kuva 26. Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kulttuuritoimintaan Pohjois-Pohjanmaalla.

4.14. Pohjois-Savo

Pohjois-Savon maakuntaan kuuluu kolme kaupunkimaista ja yhdeksän taajaan asuttua kuntaa. Valtaosa maakunnan kunnista (14) on maaseutumaisia. Maaseutumaisten kuntien määrä on vähentynyt vuoteen 2012 verrattuna kahdella johtuen Maaningan ja Juankosken yhdistymisestä Kuopion kaupunkiin. Maakunnan noin 248 000 asukasta muodostavat noin neljä prosenttia koko maan väkiluvusta. Vuodesta 2012 vuoteen 2022 maakunnan asukasmäärä on laskenut noin 6 000 asukkaalla. (Taulukko 44.)

Maakunnassa on 11 valtionosuuden piirissä olevaa taide- ja kulttuurilaitosta, jotka ovat keskittyneet maakuntakeskus Kuopioon. Kuopiossa sijaitsevat neljä valtionosuusmuseota, kaksi valtionosuusteatteria ja maakunnan ainoa valtionosuusorkesteri. Valtionosuusmuseoita sijaitsee myös kaupunkimaisessa Varkaudessa sekä maaseutumaisissa Lapinlahden ja Rautalammin kunnissa. Maakunnan kolmas valtionosuusteatteri toimii Varkaudessa. Vuoteen 2012 verrattuna valtionosuuslaitosten lukumäärä on kasvanut yhdellä, kun Suomen ortodoksinen kirkkomuseo Riisa hyväksyttiin valtionosuuden piiriin vuoden 2016 alusta. (Taulukko 44; Kuva 27.)

Lastenkulttuurikeskuksia maakunnassa ylläpitävät Arkkitehtuuri- ja ympäristökulttuurikoulu Lastu, joka toimii 13 kunnan alueella¹⁷ sekä Lastenkulttuurikeskus Verso, jonka toimialueena ovat Joroisten, Leppävirran ja Varkauden kunnat. Maakunnassa on kuusi kulttuuritapahtumaa, jotka saivat valtiovavustusta vuonna 2022: ANTI Contemporary Art Festival, Kuopio Tanssii ja Soi, BarokkiKuopio, Joroisten musiikkipäivät, Vekara-Varkaus ja Kirjakantti -kirjallisuusfestivaali. Maakunnassa sijaitsee 14 taiteen perusopetuksen päätoimipistettä, jotka ovat keskittyneet etenkin Kuopioon (kuusi päätoimipistettä). Päätoimipisteitä sijaitsee seitsemässä maakunnan 19 kunnasta. (Taulukko 44; Kuva 27.)

Maakunnassa toimii tilastojen mukaan noin 800 kulttuurialan yhdistystä ja noin 900 kulttuuri-alan yritystä. Ammattitaiteilijoita maakunnassa toimi vuonna 2019 noin 250, mikä muodostaa 1,5 prosenttia kaikista Taiteilijana Suomessa -tutkimuksessa tunnistetuista ammattitaiteilijoista. Pohjoissavolaisista kulttuuripalveluita tarvinneista neljännes kokee, että kulttuuripalveluita ei ole ollut tarjolla riittävästi. Osuus on hieman korkeampi kuin koko maan keskiarvo (21,4 %). (Taulukko 45.)

Maakunnan kunnista kolmessa (Keitele, Kuopio, Varkaus) kulttuuritoiminnan asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kuuluivat vuonna 2022 ylimpään viidennekseen eli olivat vähintään 155 euroa. Alimpaan viidennekseen (alle 83 euroa/asukas) kustannukset sijoittuivat viidessä maakunnan kunnassa, joista useimmat sijaitsevat Kuopion naapurissa. (Kuva 28.) Maakuntaan kohdistuvat OKM:n kulttuurin valtiovavustukset muodostavat noin yhden prosentin ja Taiken apurahat ja avustukset noin kaksi prosenttia koko maan vastaavasta rahoituksesta. Business Finlandin kanavimien luovien alojen yritystukien osuus koko Suomeen kohdistuvasta rahoituksesta oli tarkasteluvuonna Pohjois-Savossa yksi prosentti. (Taulukko 46.)

¹⁷ Lapinlahti, Siilinjärvi, Kuopio, Sukeva, Vieremä, Rautavaara, Juankoski, Suonenjoki, Iisalmi, Tervo, Vesanto, Pielavesi ja Keitele.

Taulukko 44. Tietoja alueesta ja väestöstä sekä valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista Pohjois-Savon maakunnassa.

POHJOIS-SAVO		Nykytila*	Vertailutieto (v. 2012)
Alue ja väestö (2022)			
Kunnat (lkm.)	Kaupunkimaiset	3	3
	Taajaan asutut	2	2
	Maaseutumaiset	14	16
Väkiluku		247 689	253 524
Väestötiheys (asukasta/km ²)		14,3	15,1
Kokonaispinta-ala (km ²)		21 078	20 366
Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja			
Yleisten kirjastojen toimipisteet (lkm.)		35	36
Aluekeskukset (lkm.)	Elokuva	1	1
	Lastenkulttuuri	2	1
	Tanssi	1	1
	Valokuva	1	1
Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet (lkm.)		14	(**)
Valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat (lkm.)		6	3
Valtionosuuden piirissä olevat taide- ja kulttuurilaitokset (lkm.)	Museot	7	6
	Teatterit	3	3
	Orkesterit	1	1
Alueellinen saavutettavuus			
Asukkaiden osuus enintään 3 kilometrin päässä kirjastosta		62 %	59 %***
Asukkaiden osuus enintään 20 kilometrin päässä päätoimisesti hoidetuista museoista		57 %	54 %***
Asukkaiden osuus enintään 20 kilometrin päässä valtionosuusteattereista		52 %	49 %***

* Ks. aineistojen vuodet taulukosta 1.

** Ei vertailukelpoista tietoa.

*** Vertailutieto vuodelta 2013.

Taulukko 45. Tietoja kulttuurin toimintaympäristöstä Pohjois-Savossa.

Toimintaympäristötieto	Nykytila*	Maakunnan osuus koko maan tilanteesta
Ammattitaiteilijat (lkm.)	≈ 250	1,5 %
Kulttuurialan yhdistykset (lkm.)	783	3,9 %
Kulttuurialan yritysten toimipaikat (lkm.)	934	2,5 %
Työllinen työvoima kulttuuritoimialoilla (lkm.)	2 217	2,6 %
Yleisen kulttuuritoimen henkilötyövuodet (keskiluku, htv/10.00 asukasta)	1,1	1,0**
Kulttuurialan opetustunnit kansalaisopistoissa (% opetustunneista yhteensä)	60,0 %	47,0%***
Kulttuuripalveluita ei tarjolla riittävästi (% palveluja tarvinneista, pl. kirjastopalvelut)	25,4 %	21,4 %***

* Ks. aineistojen vuodet taulukosta 1.

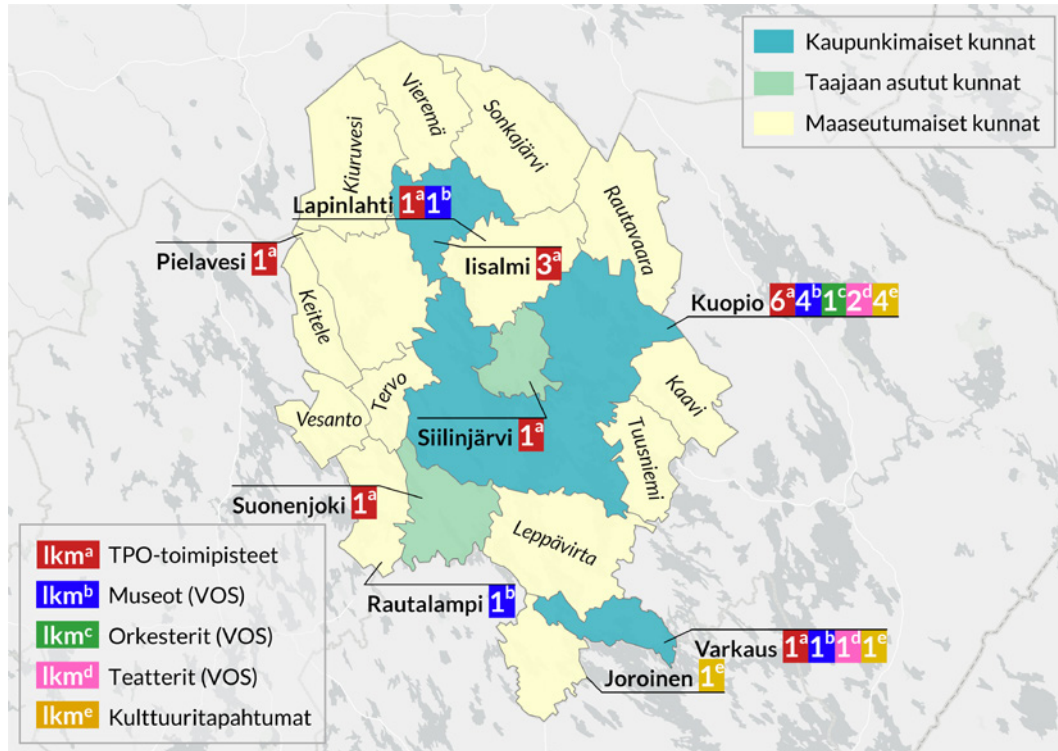
** Koko maan keskiluku.

*** Osuus koko maassa.

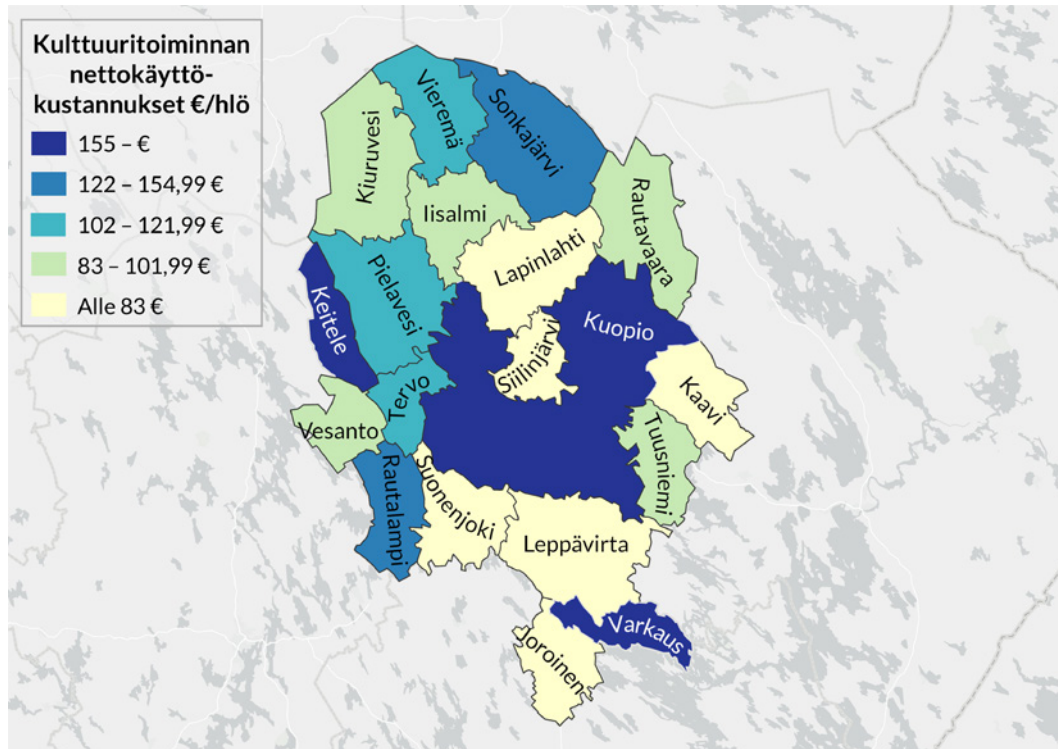
Taulukko 46. Pohjois-Savon maakuntaan kohdentuvaa valtion rahoitusta kulttuurille vuonna 2023.

Valtion rahoitus	€	Maakunnan osuus koko maan tilanteesta
OKM:n kulttuurin valtionavustukset	1 331 000	1,0 %
Taiken apurahat ja avustukset	1 304 928	2,6 %
Business Finlandin yritystuet luoville aloille	220 230	1,0 %

Kuva 27. Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja Pohjois-Savossa.

Kuva 28. Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kulttuuritoimintaan Pohjois-Savossa.

4.15. Päijät-Häme

Päijät-Hämeen maakuntaan kuuluu kaksi kaupunkimaista, kolme taajaan asuttua ja viisi maaseutumaista kuntaa. Kaupunkimaisten kuntien määrä on vähentynyt vuoteen 2012 verrattuna yhdellä johtuen Hollolan siirtymisestä kaupunkimaisesta maaseutumaiseksi kunnaksi. Maaseutumaisien kuntien lukumäärässä ei ole muutosta, mutta kunnat ovat muuttuneet: maaseutumainen Hämeenkosken kunta on liittynyt Hollolaan ja Nastolan kunta Lahteen. Iitin kunta siirtyi vuonna 2021 Kymenlaakson maakunnasta osaksi Päijät-Hämettä. Maakunnan noin 205 000 asukasta muodostavat noin neljä prosenttia koko maan väkiluvusta. Vuodesta 2012 vuoteen 2022 maakunnan asukasmäärä on laskenut noin 5 000 asukkaalla. (Taulukko 47.)

Maakunnassa on viisi valtionosuuden piirissä olevaa taide- ja kulttuurilaitosta, jotka ovat keskittyneet maakuntakeskus Lahteen. Lahdessa toimivat valtionosuusmuseo sekä maakunnan ainoat valtionosuusteatteri ja -orkesteri. Muista maakunnan kunnista Heinolassa toimii valtionosuusmuseo. Museoiden lukumäärä on vuoteen 2012 verrattuna laskenut yhdellä johtuen Lahden taidemuseon siirtymisestä Lahden museoiden alle.

Aluekeskusverkosto Päijät-Hämeessä on muuttunut vuodesta 2012 tanssin osalta. Tuolloinen Sisä-Suomen tanssin aluekeskus toimi Päijät-Hämeen, Pirkanmaan ja Keski-Suomen alueilla. Nykyisin Keski-Suomen Tanssin Keskus toimii rajatummin Keski-Suomen maakunnassa. Lastenkulttuurikeskus Efekti toimii Asikkalan, Hartolan, Heinolan, Hollolan, Kärkölän, Lahden, Orimattilan, Padasjoen ja Sysmän kunnissa. Päijät-Hämeessä järjestetään neljää valtakunnallista kulttuuritapahtumaa, jotka saivat valtionavustusta vuonna 2022. Vuonna 2012 valtionavustusta saaneita kulttuuritapahtumia oli maakunnassa kolme. Molempina vuonna valtionavustusta saivat Lahden urkuviikko ja runomaraton. Lisäksi vuonna 2022 valtionavustusten piirissä olivat Lahden kansainvälinen kirjailijakokous ja Iitin musiikkijuhlat. Maakunnassa sijaitsee kahdeksan taiteen perusopetuksen päätoimipistettä, joista puolet keskittyy maakuntakeskus Lahteen. Päätoimipisteitä sijaitsee neljässä maakunnan kymmenestä kunnasta. (Taulukko 47; Kuva 29.)

Maakunnassa toimii tilastojen mukaan hieman yli 450 kulttuurialan yhdistystä ja noin 1 000 kulttuurialan yritystä. Ammattitaiteilijoita maakunnassa toimi vuonna 2019 noin 400, mikä muodostaa noin kaksi prosenttia kaikista Taiteilijana Suomessa -tutkimuksessa tunnistetuista ammattitaiteilijoista. Päijät-Hämeäläisistä kulttuuripalveluita tarvinneista viidennes kokee, että kulttuuripalveluita ei ole ollut tarjolla riittävästi. Osuus on hieman matalampi kuin koko maan keskiarvo (21,4 %). (Taulukko 47; Kuva 29.)

Maakuntakeskus Lahdessa kulttuuritoiminnan asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kuuluivat vuonna 2022 ylimpään viidennekseen eli olivat vähintään 155 euroa. Alimpaan viidennekseen (alle 83 euroa/asukas) kustannukset kuuluivat neljässä kunnassa, joista useimmat sijaitsevat Lahden naapurissa. (Kuva 30.) Maakuntaan kohdistuvat OKM:n kulttuurin valtionavustukset muodostavat alle puoli prosenttia ja Taiken apurahat ja avustukset noin prosentin koko maan vastaavasta rahoituksesta. Business Finlandin kanavoimaiden luovien alojen yritystukien osuus koko Suomeen kohdistuvasta rahoituksesta oli tarkasteluvuonna Päijät-Hämeessä alle puoli prosenttia. (Taulukko 49.)

Taulukko 47. Tietoja alueesta ja väestöstä sekä valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista Päijät-Hämeen maakunnassa.

PÄIJÄT-HÄME		Nykytila*	Vertailutieto (v. 2012)
Alue ja väestö (2022)			
Kunnat (lkm.)	Kaupunkimaiset	2	3
	Taajaan asutut	3	3
	Maaseutumaiset	5	5
Väkiluku		204 528	209 503
Väestötiheys (asukasta/km ²)		40,9	35,8
Kokonaispinta-ala (km ²)		6 942	6 255
Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja			
Yleisten kirjastojen toimipisteet (lkm.)		20	21
Aluekeskukset (lkm.)	Elokuva	1	1
	Lastenkulttuuri	1	-
	Tanssi	-	1
	Valokuva	-	-
Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet (lkm.)		8	(**)
Valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat (lkm.)		5	3
Valtionosuuden piirissä olevat taide- ja kulttuurilaitokset (lkm.)	Museot	2	3
	Teatterit	2	1
	Orkesterit	1	1
Alueellinen saavutettavuus			
Asukkaiden osuus enintään 3 kilometrin päässä kirjastosta		75 %	73 %***
Asukkaiden osuus enintään 20 kilometrin päässä päätoimisesti hoidetuista museoista		86 %	84 %***
Asukkaiden osuus enintään 20 kilometrin päässä valtionosuusteattereista		70 %	69 %***

* Ks. aineistojen vuodet taulukosta 1.

** Ei vertailukelpoista tietoa.

*** Vertailutieto vuodelta 2013.

Taulukko 48. Tietoja kulttuurin toimintaympäristöstä Päijät-Hämeessä.

Toimintaympäristötieto	Nykytila*	Maakunnan osuus koko maan tilanteesta
Ammattitaiteilijat (lkm.)	≈ 400	2,4 %
Kulttuurialan yhdistykset (lkm.)	466	2,3 %
Kulttuurialan yritysten toimipaikat (lkm.)	1 067	2,8 %
Työllinen työvoima kulttuuritoimialoilla (lkm.)	2 147	2,5 %
Yleisen kulttuuritoimen henkilötöyvuodet (keskiluku, htv/10.00 asukasta)	0,8	1,0**
Kulttuurialan opetustunnit kansalaisopistoissa (% opetustunneista yhteensä)	39,0 %	47,0 %***
Kulttuuripalveluita ei tarjolla riittävästi (% palveluja tarvinneista, pl. kirjastopalvelut)	19,6 %	21,4 %***

* Ks. aineistojen vuodet taulukosta 1.

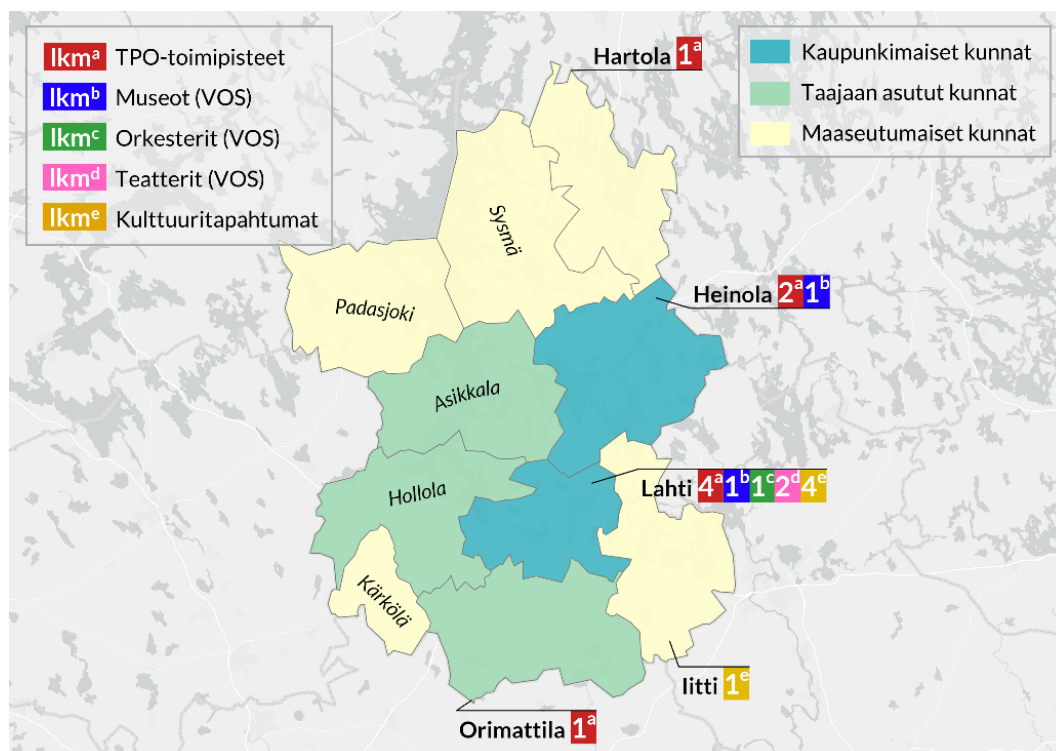
** Koko maan keskiluku.

*** Osuus koko maassa.

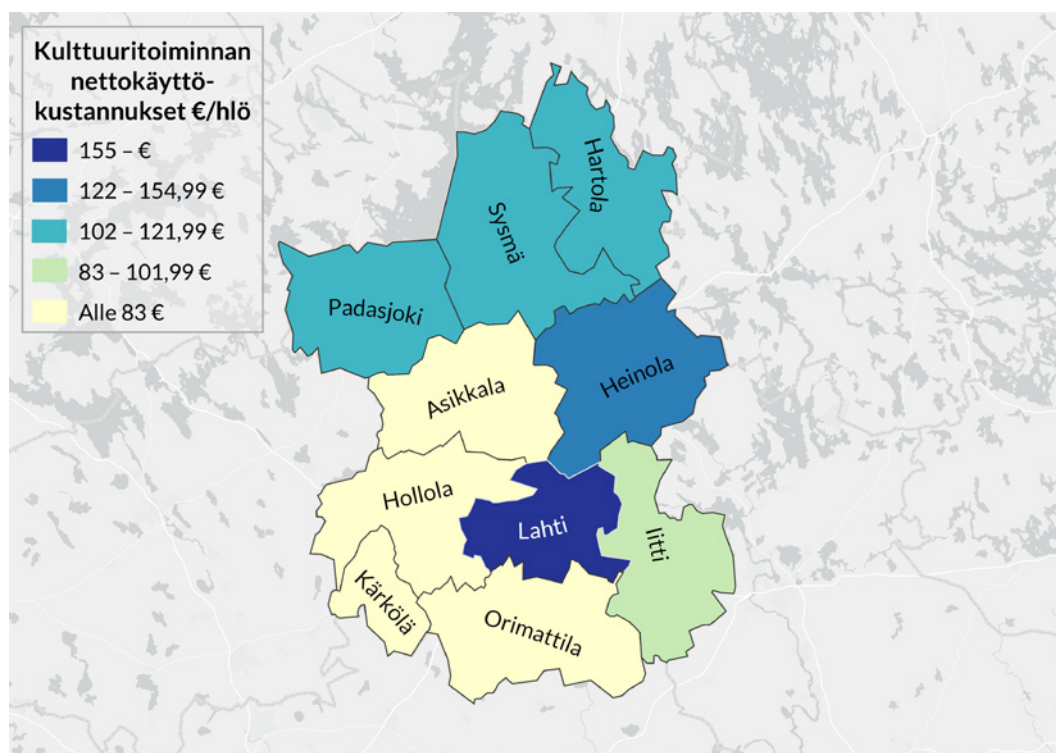
Taulukko 49. Päijät-Hämeen maakuntaan kohdentuvaa valtion rahoitusta kulttuurille vuonna 2023.

Valtion rahoitus	€	Maakunnan osuus koko maan tilanteesta
OKM:n kulttuurin valtionavustukset	506 000	0,4 %
Taiken apurahat ja avustukset	527 818	1,1 %
Business Finlandin yritystuet luoville aloille	59 401	0,3 %

Kuva 29. Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja Päijät-Hämeessä.

Kuva 30. Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kulttuuritoimintaan Päijät-Hämeessä.

4.16. Satakunta

Satakunnan maakuntaan kuuluu kolme kaupunkimaista ja neljä taajaan asuttua kuntaa. Puolet maakunnan kunnista (9) on maaseutumaisia. Maakunnan kuntien määrä on vähentynyt vuoteen 2012 verrattuna johtuen etenkin maaseutumaisten kuntien liittymisestä kaupunkimaisiin ja taajaan asuttuihin naapurikuntiin. Maakunnan noin 213 000 asukasta muodostavat noin neljä prosenttia koko maan väkiluvusta. Vuodesta 2012 vuoteen 2022 maakunnan asukasmäärä on laskenut noin 12 000 asukkaalla. (Taulukko 50.)

Maakunnassa on 11 valtionosuuden piirissä olevaa taide- ja kulttuurilaitosta, joista useimmat sijaitsevat Porissa ja Raumalla. Porissa sijaitsevat kaksi valtionosuusmuseota, kaksi valtionosuusteatteria sekä maakunnan ainoa valtionosuusorkesteri. Raumalla toimivat kolme valtionosuusmuseota ja yksi valtionosuusteatteri. Muualla maakunnassa valtionosuusmuseoita sijaitsee Harjavallassa ja Kankaanpäässä. Vuoteen 2012 verrattuna valtionosuusteattereiden lukumäärä maakunnassa on kasvanut yhdellä, kun Rakastajat-teatteri Porissa pääsi valtionosuuden piiriin vuodesta 2022.

Lastenkulttuurikeskus Kruunupäällä on Porin lisäksi toimintaa Euran, Eurajoen, Merikarvian, Nakkilan ja Rauman alueilla. Läntisen tanssin aluekeskuksen toimialuetta on Satakunnan lisäksi Varsinais-Suomi. Maakunnassa järjestetään neljää valtakunnallista kulttuuritapahtumaa, jotka saivat valtionavustusta vuonna 2022. Niistä kolme on Raumalla (Rauma Triennale, Rauma Festival ja Blue Sea Festival) ja kaksi Porissa (Pori Jazz ja Porin Juhlaviikot). Vuonna 2012 valtionavustusta saaneita kulttuuritapahtumia oli maakunnassa kuusi. Maakunnassa sijaitsee 13 taiteen perusopetuksen päätoimipistettä, joista enemmistö (7) keskittyy maakuntakeskus Poriin. Kaikkiaan taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä sijaitsee viidessä maakunnan 16 kunnasta. (Taulukko 50; Kuva 31.)

Maakunnassa toimii tilastojen mukaan noin 700 kulttuurialan yhdistystä ja noin 1 000 kulttuurialan yritystä. Ammattitaiteilijoita maakunnassa toimi vuonna 2019 noin 250, mikä muodostaa 1,5 prosenttia kaikista Taiteilijana Suomessa -tutkimuksessa tunnistetuista ammattitaiteilijoista. Satakuntalaisista kulttuuripalveluita tarvinneista neljännes kokee, että kulttuuripalveluita ei ole ollut tarjolla riittävästi. Osuus on hieman korkeampi kuin koko maan keskiarvo (21,4 %). (Taulukko 51)

Maakunnan kunnista neljässä (Huittinen, Eurajoki, Pori, Rauma) kulttuuritoiminnan asukaskohdittaiset nettokäyttökustannukset kuuluivat vuonna 2022 ylimpään viidennekseen eli olivat vähintään 155 euroa. Alimpaan viidennekseen (alle 83 euroa/asukas) kustannukset sijoittuivat viidessä kunnassa. (Kuva 32.) Maakuntaan kohdistuvat OKM:n kulttuurin valtionavustukset muodostavat noin 0,2 prosenttia ja Taiken apurahat ja avustukset noin prosentin koko maan vastaavasta rahoituksesta. Business Finlandin kanavoimien luovien alojen yritystukien osuus koko Suomeen kohdistuvasta rahoituksesta oli tarkasteluvuonna Satakunnassa alle prosentin. (Taulukko 52.)

Taulukko 50. Tietoja alueesta ja väestöstä sekä valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista Satakunnan maakunnassa.

SATAKUNTA		Nykytila*	Vertailutieto (v. 2012)
Alue ja väestö (2022)			
Kunnat (lkm.)	Kaupunkimaiset	3	3
	Taajaan asutut	4	6
	Maaseutumaiset	9	12
Väkiluku		212 556	224 934
Väestötiheys (asukasta/km ²)		27,2	28,3
Kokonaispinta-ala (km ²)		11 493	11 637
Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja			
Yleisten kirjastojen toimipisteet (lkm.)		40	42
Aluekeskukset (lkm.)	Elokuva	1	1
	Lastenkulttuuri	1	1
	Tanssi	1	1
	Valokuva	-	-
Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet (lkm.)		13	(**)
Valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat (lkm.)		5	6
Valtionosuuden piirissä olevat taide- ja kulttuurilaitokset (lkm.)	Museot	7	7
	Teatterit	3	2
	Orkesterit	1	1
Alueellinen saavutettavuus			
Asukkaiden osuus enintään 3 kilometrin päässä kirjastosta		73 %	68 %***
Asukkaiden osuus enintään 20 kilometrin päässä päätoimisesti hoidetuista museoista		85 %	79 %***
Asukkaiden osuus enintään 20 kilometrin päässä valtionosuusteattereista		65 %	63 %***

* Ks. aineistojen vuodet taulukosta 1.

** Ei vertailukelpoista tietoa.

*** Vertailutieto vuodelta 2013.

Taulukko 51. Tietoja kulttuurin toimintaympäristöstä Satakunnassa.

Toimintaympäristötieto	Nykytila*	Maakunnan osuus koko maan tilanteesta
Ammattitaiteilijat (lkm.)	≈ 250	1,5 %
Kulttuurialan yhdistykset (lkm.)	698	3,5 %
Kulttuurialan yritysten toimipaikat (lkm.)	984	2,6 %
Työllinen työvoima kulttuuritoimialoilla (lkm.)	1 671	2,0 %
Yleisen kulttuuritoimen henkilötyövuodet (keskiluku, htv/10.00 asukasta)	0,6	1,0**
Kulttuurialan opetustunnit kansalaisopistoissa (% opetustunneista yhteensä)	56,0 %	47,0%***
Kulttuuripalveluita ei tarjolla riittävästi (% palveluja tarvinneista, pl. kirjastopalvelut)	25,1 %	21,4%***

* Ks. aineistojen vuodet taulukosta 1.

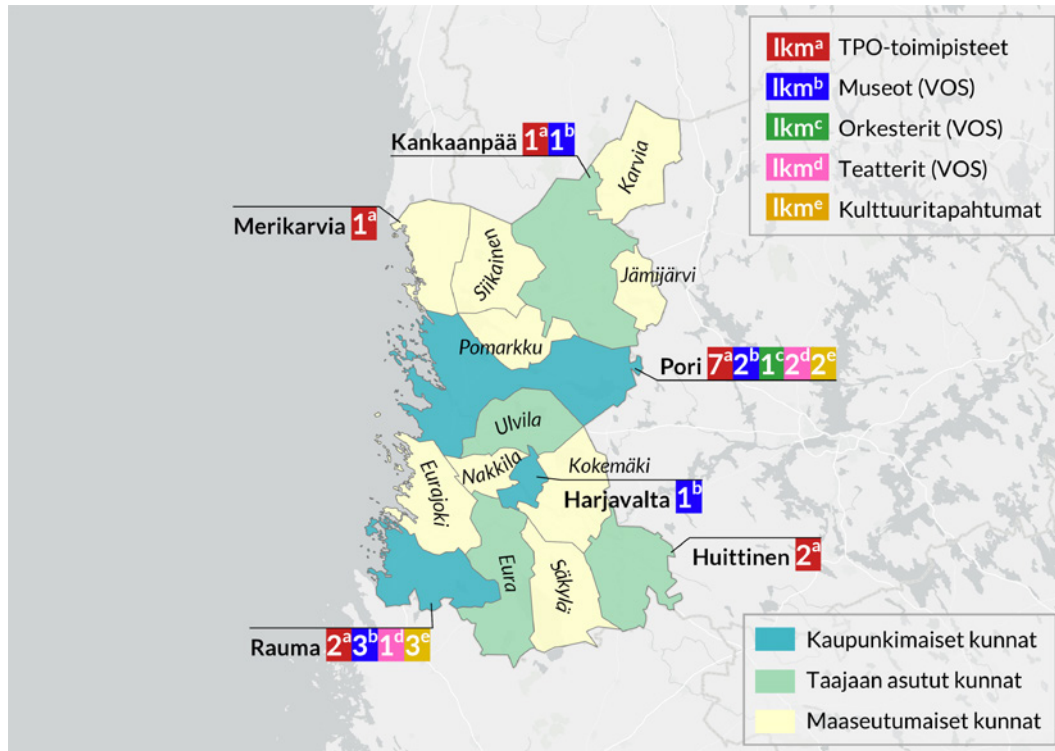
** Koko maan keskiluku.

*** Osuus koko maassa.

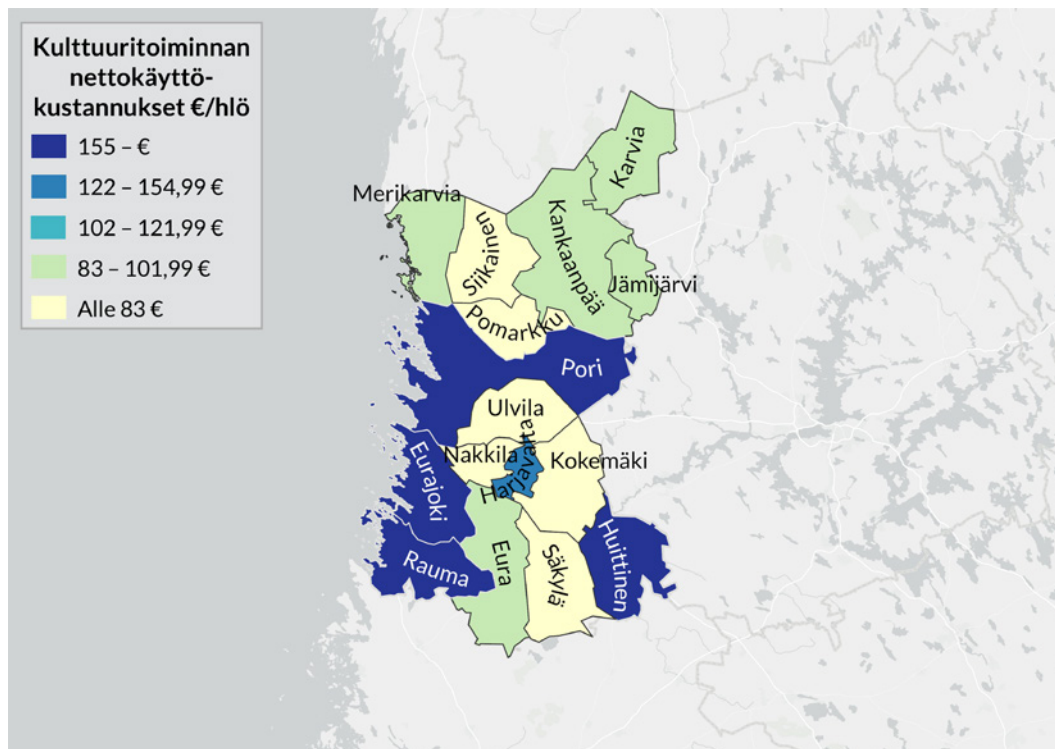
Taulukko 52. Satakunnan maakuntaan kohdentuvaa valtion rahoitusta kulttuurille vuonna 2023.

Valtion rahoitus	€	Maakunnan osuus koko maan tilanteesta
OKM:n kulttuurin valtionavustukset	293 000	0,2 %
Taiken apurahat ja avustukset	569 690	1,1 %
Business Finlandin yritystuet luoville aloille	104 707	0,5 %

Kuva 31. Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja Satakunnassa.

Kuva 32. Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kulttuuritoimintaan Satakunnassa.

4.17. Uusimaa

Uudenmaan maakuntaan kuuluu 13 kaupunkimaista, kuusi taajaan asuttua ja seitsemän maaseutumaisista kuntaa. Kuntatyypeiltään maakunta poikkeaa muista maakunnista, joissa on yleensä vähemmistö kaupunkimaisia ja enemmistö maaseutumaisia kuntia. Uudellamaalla maaseutumaisien kuntien määrä on vähentynyt vuoteen 2012 verrattuna johtuen etenkin maaseutumaisien naapurikuntien yhdistymisestä Lohjan kaupunkiin. Uusimaa on väkiluvultaan Suomen suurin maakunta. Maakunnan noin 1,7 miljoonaa asukasta muodostavat noin 30 prosenttia koko maan väkiluvusta. Vuodesta 2012 vuoteen 2022 maakunnan asukasmäärä on kasvanut noin 166 000 asukkaalla. (Taulukko 53.)

Maakunnassa on 78 valtionosuuden piirissä olevaa taide- ja kulttuurilaitosta, jotka keskittyvät etenkin maakuntakeskus ja pääkaupunki Helsinkiin. Helsingissä sijaitsee 14 valtionosuusmuseota, 24 valtionosuusteatteria ja seitsemän valtionosuusorkesteria. Valtionosuuslaitoksia toimii runsaasti myös Helsingin lähikunnissa, etenkin naapurikaupungeissa Espoossa ja Vantaalla. Vuoteen 2012 verrattuna erityisesti valtionosuusteatterien lukumäärä Uudellamaalla on kasvanut. Syynä on osataan esittävän taiteen valtionosuusuudistus, jonka myötä esittävän taiteen (musiikki, teatteri, tanssi, sirkus ja performanssitaide) toimintayksiköitä voidaan hyväksyä oikeutetuksi valtionosuuteen joko toistaiseksi tai kolmen vuoden määräajaksi. Uuden lainsäädännön mukaiset valtionosuudet myönnettiin ensimmäisen kerran vuodelle 2022. Moni uusista valtionosuuden saajista sijaitsee Uudellamaalla.

Aluekeskuksista Finlandssvenskt Filmcentrum toimii Uudenmaan lisäksi Varsinais-Suomessa ja Pohjanmaalla. Tanssin aluekeskuksena vuonna 2012 toiminut Zodiak sijaitsee edelleen Helsingissä ja toimii nykytanssin näyttämönä. Lastenkulttuuriverkoston jäseniä toimii Uudellamaalla neljätoista, näistä moni pääkaupunkiseudulla: Lasten Espoossa Kulttuurikeskus Aurora, Helsingissä Annantalo, Tanssiteatteri Hurjaruuth, DOT ry ja Nukketeatteri Sampo, Vantaalla kaupungin lastenkulttuurikeskukset sekä Luckan-verkoston toiminta kaikissa pääkaupunkiseudun kunnissa. Uudellamaalla toimivat myös Kulttuurikeskus Villa Arttu Hyvinkäällä, Kulttuuritalo Lilla Villan Sipoossa ja Luckan-verkoston toimijat Kirkkonummella, Porvoossa ja Raaseporissa. Lisäksi Helsingistä käsin toimii kaksi valtakunnallista lastenkulttuuritoimijaa, Koulukino ja Konserttikeskus. Maakunnassa järjestetään 42 valtakunnallista kulttuuritapahtumaa, jotka saivat valtionavustusta vuonna 2022. Lukumäärä on noussut hieman vuodesta 2012. Maakunnassa sijaitsee 91 taiteen perusopetuksen päätoimipistettä. Päätoimipisteitä toimii lähes kaikissa maakunnan kunnissa yhtä taajaan asuttua ja viittä maaseutumaisista kuntaa lukuun ottamatta. (Taulukko 53; Kuva 33.)

Maakunnassa toimii tilastojen mukaan noin 7 000 kulttuurialan yhdistystä ja noin 18 000 kulttuurialan yritystä. Ammattitaiteilijoita maakunnassa toimi vuonna 2019 yli 10 000, mikä muodostaa reilusti yli puolet (63 %) kaikista Taiteilijana Suomessa -tutkimuksessa tunnistetuista ammattitaiteilijoista. Uusimaalaisista kulttuuripalveluita tarvinneista alle viidennes (17 %) kokee, että kulttuuripalveluita ei ole ollut tarjolla riittävästi. Osuus on selkeästi matalampi kuin koko maan keskiarvo (21,4 %). (Taulukko 54.)

Maakunnan kunnista seitsemässä (Espoo, Hanko, Helsinki, Kauniainen, Lohja, Loviisa, Porvoo) kulttuuritoiminnan asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kuuluivat vuonna 2022 ylimpään viidennekseen eli olivat vähintään 155 euroa. Alimpaan viidennekseen (alle 83 euroa/asukas) kustannukset kuuluivat neljässä kunnassa. (Kuva 34.) Uudenmaan maakuntaan kohdistuu selkeä enemmistö tarkasteltavasta valtion kulttuurirahoituksesta. Maakuntaan kohdistuvat OKM:n kulttuurin valtionavustukset muodostavat 80 prosenttia ja Taiken apurahat ja avustukset noin 57 prosenttia koko maan vastaavasta rahoituksesta. Business Finlandin kanavoimien luovien alojen yritystukien osuus koko Suomeen kohdistuvasta osuudesta oli Uudellamaalla tarkasteluvuonna 75 prosenttia. (Taulukko 55.)

Taulukko 53. Tietoja alueesta ja väestöstä sekä valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista Uudenmaan maakunnassa.

UUSIMAA		Nykytila*	Vertailutieto (v. 2012)
Alue ja väestö (2022)			
Kunnat (lkm.)	Kaupunkimaiset	13	13
	Taajaan asutut	6	6
	Maaseutumaiset	7	9
Väkiluku		1 733 033	1 566 835
Väestötiheys (asukasta/km ²)		190,5	172,3
Kokonaispinta-ala (km ²)		16 059	16 058
Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja			
Yleisten kirjastojen toimipisteet (lkm.)		119	122
Aluekeskukset (lkm.)	Elokuva	1	-
	Lastenkulttuuri	14	2
	Tanssi	-	1
	Valokuva	1	1
Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet (lkm.)		91	(**)
Valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat (lkm.)		42	36
Valtionosuuden piirissä olevat taide- ja kulttuurilaitokset (lkm.)	Museot	36	34
	Teatterit	31	18
	Orkesterit	11	9

Alueellinen saavutettavuus		
Asukkaiden osuus enintään 3 kilometrin päässä kirjastosta	89 %	87 %***
Asukkaiden osuus enintään 20 kilometrin päässä päätoimisesti hoidetuista museoista	98 %	99 %***
Asukkaiden osuus enintään 20 kilometrin päässä valtiosuusteattereista	83 %	81 %***

* Ks. aineistojen vuodet taulukosta 1.

** Ei vertailukelpoista tietoa.

*** Vertailutieto vuodelta 2013.

Taulukko 54. Tietoja kulttuurin toimintaympäristöstä Uudellamaalla.

Toimintaympäristötieto	Nykytila*	Maakunnan osuus koko maan tilanteesta
Ammattitaiteilijat (lkm.)	≈ 10 500	62,7 %
Kulttuurialan yhdistykset (lkm.)	6 732	33,8 %
Kulttuurialan yritysten toimipaikat (lkm.)	17 994	47,7 %
Työllinen työvoima kulttuuritoimialoilla (lkm.)	45 681	53,3 %
Yleisen kulttuuritoimen henkilötyövuodet (keskiluku, htv/10.00 asukasta)	0,9	1,0**
Kulttuurialan opetustunnit kansalaisopistoissa (% opetustunneista yhteensä)	42,0 %	47,0 %***
Kulttuuripalveluita ei tarjolla riittävästi (% palveluja tarvinneista, pl. kirjastopalvelut)	16,7 %	21,4 %***

* Ks. aineistojen vuodet taulukosta 1.

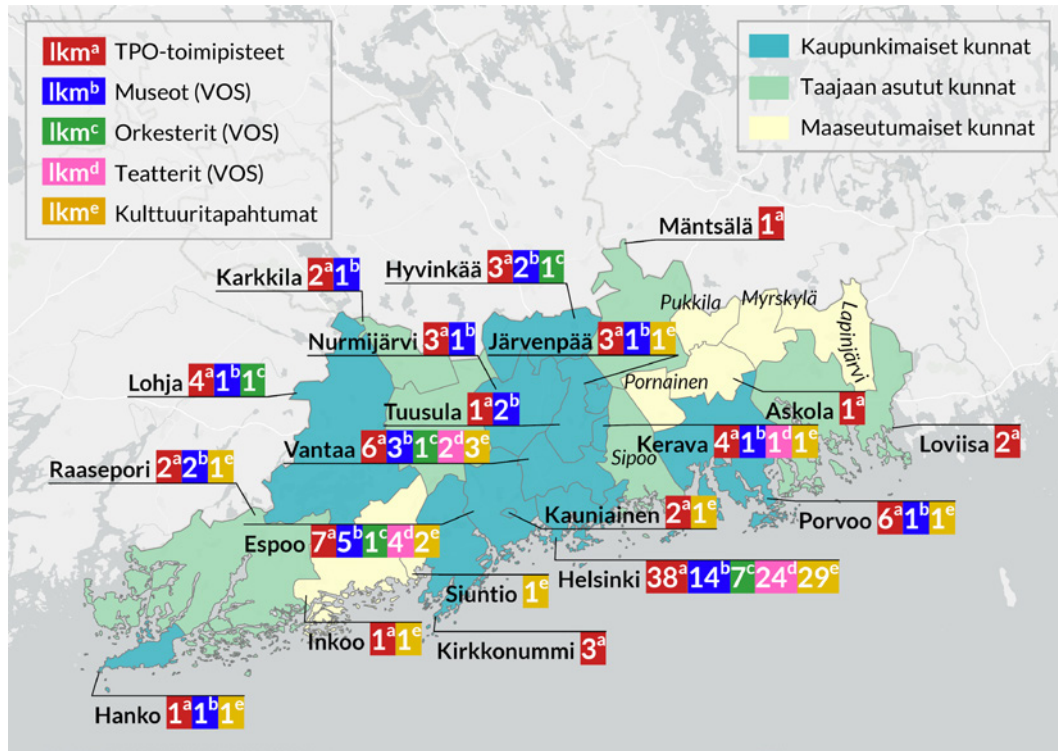
** Koko maan keskiluku.

*** Osuus koko maassa.

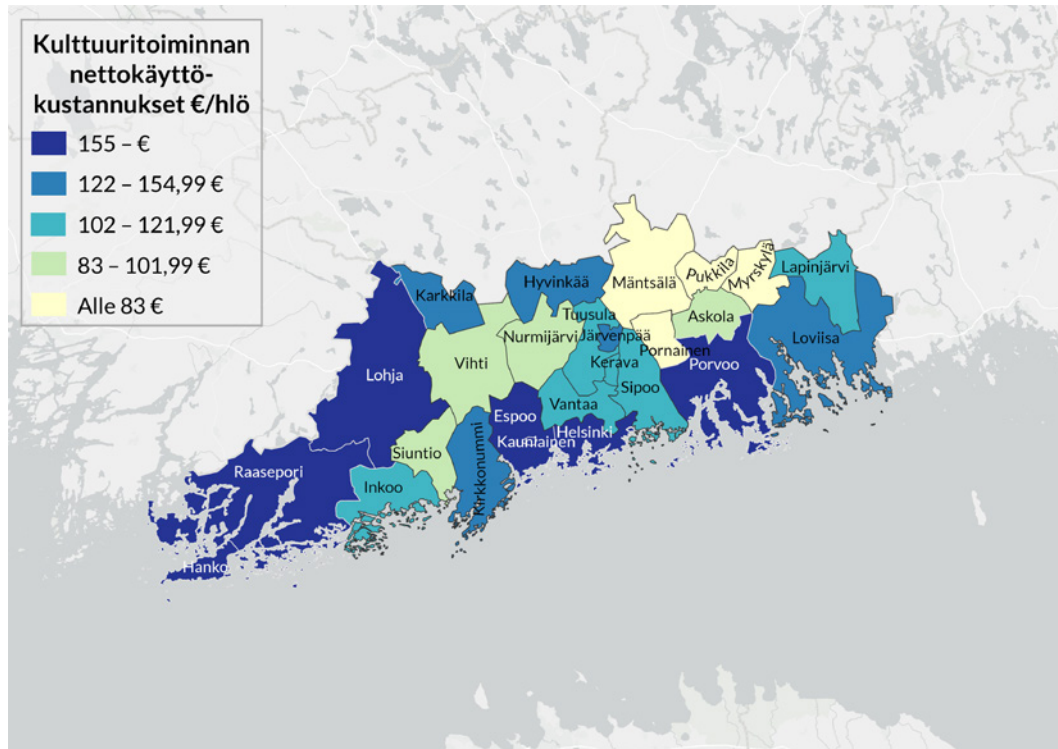
Taulukko 55. Uudenmaan maakuntaan kohdentuvaa valtion rahoitusta kulttuurille vuonna 2023.

Valtion rahoitus	€	Maakunnan osuus koko maan tilanteesta
OKM:n kulttuurin valtionavustukset	103 244 676	80,0 %
Taiken apurahat ja avustukset	28 437 342	57,2 %
Business Finlandin yritystuet luoville aloille	14 745 935	74,8 %

Kuva 33. Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja Uudellamaalla.

Kuva 34. Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kulttuuritoimintaan Uudellamaalla.

4.18. Varsinais-Suomi

Varsinais-Suomen maakuntaan kuuluu neljä kaupunkimaista ja yhdeksän taajaan asuttua kuntaa. Valtaosa maakunnan kunnista (14) on maaseutumaisia. Maakunnan kuntien määrä on vähentynyt vuoteen 2012 verrattuna yhdellä johtuen Tarvasjoen kunnan yhdistymisestä Lietoon. Maakunnan noin 486 000 asukasta muodostavat noin yhdeksän prosenttia koko maan väkiluvusta. Vuodesta 2012 vuoteen 2022 maakunnan asukasmäärä on kasvanut noin 17 000 asukkaalla. (Taulukko 56.)

Maakunnassa on 19 valtionosuuden piirissä olevaa taide- ja kulttuurilaitosta, jotka keskittyvät maakuntakeskus Turkuun. Turussa toimivat neljä valtionosuusmuseota, maakunnan kaikki viisi valtionosuusteatteria sekä kaksi valtionosuusorkesteria. Valtionosuusmuseoita toimii myös Kemiönsaarella, Liedossa, Loimaalla, Naantalissa, Raisiossa, Salossa ja Uudessakaupungissa. Vuoteen 2012 verrattuna valtionosuusmuseoiden lukumäärä on kasvanut yhdellä johtuen Naantalin museon pääsystä valtionosuuden piiriin.

Aluekeskuksista Finlandssvenskt Filmcentrum toimii Varsinais-Suomen lisäksi Uudellamaalla ja Pohjanmaalla. Lisäksi maakunnassa toimii Varsinais-Suomen elokuvakeskus. Läntisen tanssin aluekeskuksen toimialuetta on Varsinais-Suomen lisäksi Satakunta. Lastenkulttuurikeskuksia ovat Turussa sijaitseva Lastenkulttuurikeskus Seikkailupuisto sekä Sagalundin lastenkulttuurikeskus, jonka toiminta-alueita ovat Kemiönsaari, Parainen ja Salo. Lisäksi Luckan-verkoston toimintaa on Turussa ja Kemiönsaarella. Maakunnassa järjestetään 14 valtakunnallista kulttuuritapahtumaa, jotka saivat valtionavustusta vuonna 2022. Vuonna 2012 valtionavustusta saaneita kulttuuritapahtumia oli maakunnassa 19. Maakunnassa sijaitsee 29 taiteen perusopetuksen päätoimipistettä, joita on etenkin maakuntakeskus Turussa (yhdeksän päätoimipistettä). Päätoimipisteistä sijaitsee 13:ssa maakunnan 27 kunnasta. (Taulukko 56; Kuva 35.)

Maakunnassa toimii tilastojen mukaan noin 1 200 kulttuurialan yhdistystä ja noin 1 900 kulttuurialan yritystä. Ammattitaiteilijoita maakunnassa toimi vuonna 2019 hieman alle tuhat, mikä muodostaa noin kuusi prosenttia kaikista Taiteilijana Suomessa -tutkimuksessa tunnistetuista ammattitaiteilijoista. Varsinaissuomalaisista kulttuuripalveluita tarvinneista alle viidennes (17 %) kokee, että kulttuuripalveluita ei ole ollut tarjolla riittävästi. Osuus on selkeästi matalampi kuin koko maan keskiarvo (21,4 %). (Taulukko 57.)

Maakunnan kunnista kolmessa (Kemiönsaari, Oripää, Turku) kulttuuritoiminnan asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kuuluivat vuonna 2022 ylimpään viidennekseen eli olivat vähintään 155 euroa. Alimpaan viidennekseen (alle 83 euroa/asukas) kuuluivat kustannuksiltaan kymmenen kuntaa, joista useimmat sijaitsevat Turun naapurissa. (Kuva 36.) Maakuntaan kohdistuvat OKM:n kulttuurin valtionavustukset muodostavat noin kolme prosenttia ja Taiken apurahat ja avustukset noin yhdeksän prosenttia koko maan vastaavasta rahoituksesta. Business Finlandin kanavoimien luovien alojen yritystukien osuus koko Suomeen kohdistuvasta rahoituksesta oli tarkasteluvuonna Varsinais-Suomessa 6,6 prosenttia. (Taulukko 58.)

Taulukko 56. Tietoja alueesta ja väestöstä sekä valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista Varsinais-Suomen maakunnassa.

VARSINAIS-SUOMI		Nykytila*	Vertailutieto (v. 2012)
Alue ja väestö (2022)			
Kunnat (lkm.)	Kaupunkimaiset	4	4
	Taajaan asutut	9	9
	Maaseutumaiset	14	15
Väkiluku		485 567	468 936
Väestötiheys (asukasta/km ²)		45,5	44,0
Kokonaispinta-ala (km ²)		20 538	20 538
Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja			
Yleisten kirjastojen toimipisteet (lkm.)		74	84
Aluekeskukset (lkm.)	Elokuva	2	2
	Lastenkulttuuri	4	-
	Tanssi	1	1
	Valokuva	1	1
Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet (lkm.)		29	(**)
Valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat (lkm.)		19	13
Valtionosuuden piirissä olevat taide- ja kulttuurilaitokset (lkm.)	Museot	12	11
	Teatterit	5	5
	Orkesterit	2	1
Alueellinen saavutettavuus			
Asukkaiden osuus enintään 3 kilometrin päässä kirjastosta		75 %	73 %***
Asukkaiden osuus enintään 20 kilometrin päässä päätoimisesti hoidetuista museoista		92 %	90 %***
Asukkaiden osuus enintään 20 kilometrin päässä valtionosuusteattereista		63 %	60 %***

* Ks. aineistojen vuodet taulukosta 1.

** Ei vertailukelpoista tietoa.

*** Vertailutieto vuodelta 2013.

Taulukko 57. Tietoja kulttuurin toimintaympäristöstä Varsinais-Suomessa.

Toimintaympäristötieto	Nykytila*	Maakunnan osuus koko maan tilanteesta
Ammattitaiteilijat (lkm.)	≈ 950	5,7 %
Kulttuurialan yhdistykset (lkm.)	1 872	9,4 %
Kulttuurialan yritysten toimipaikat (lkm.)	3 063	8,1 %
Työllinen työvoima kulttuuritoimialoilla (lkm.)	6 520	7,6 %
Yleisen kulttuuritoimen henkilötyövuodet (keskiluku, htv/10.00 asukasta)	0,9	1,0**
Kulttuurialan opetustunnit kansalaisopistoissa (% opetustunneista yhteensä)	43,0 %	47,0%***
Kulttuuripalveluita ei tarjolla riittävästi (% palveluja tarvinneista, pl. kirjastopalvelut)	16,7 %	21,4%***

* Ks. aineistojen vuodet taulukosta 1.

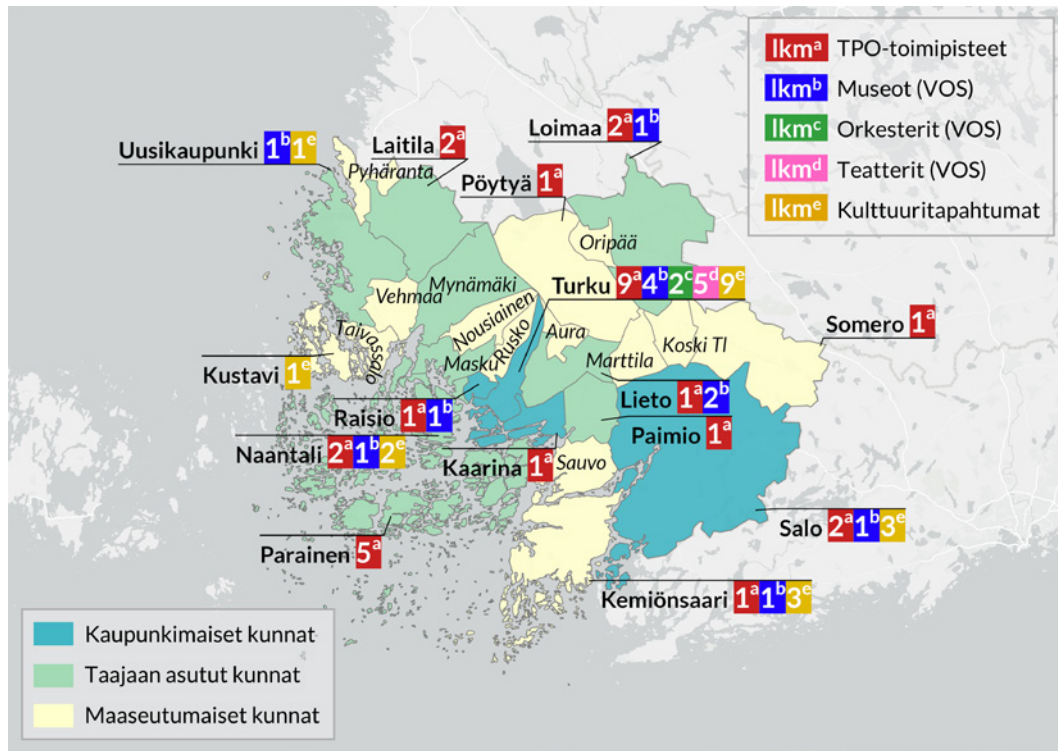
** Koko maan keskiluku.

*** Osuus koko maassa.

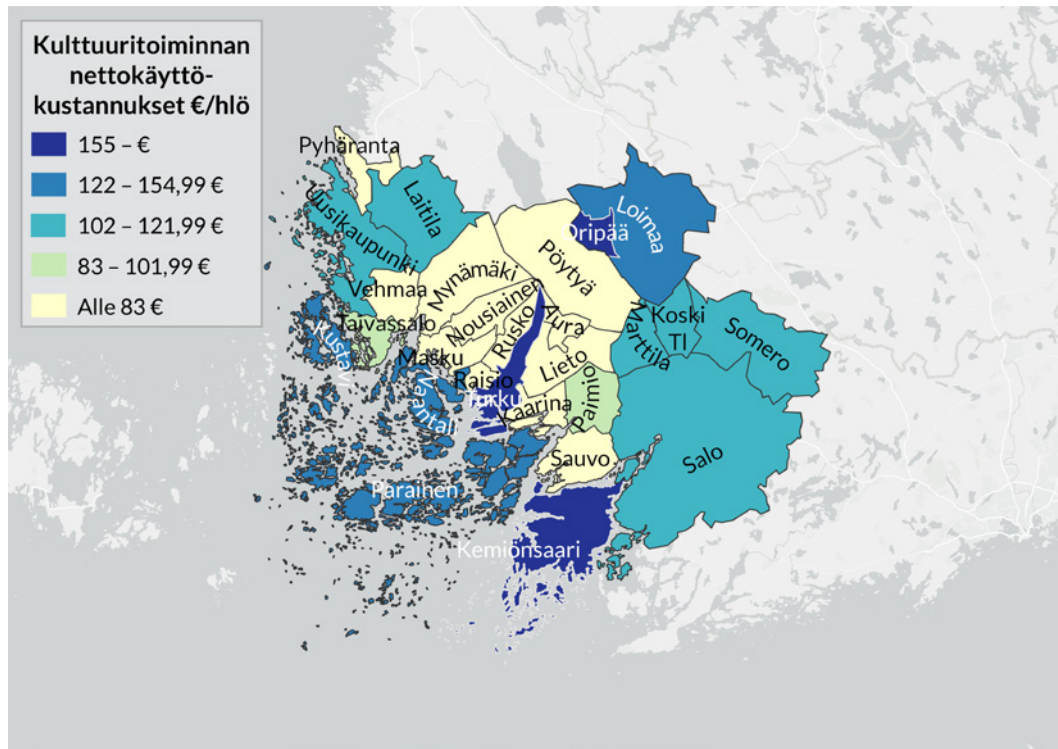
Taulukko 58. Varsinais-Suomen maakuntaan kohdentuvaa valtion rahoitusta kulttuurille vuonna 2023.

Valtion rahoitus	€	Maakunnan osuus koko maan tilanteesta
OKM:n kulttuurin valtionavustukset	3 544 338	2,7 %
Taiken apurahat ja avustukset	4 337 032	8,7 %
Business Finlandin yritystuet luoville aloille	1 297 906	6,6 %

Kuva 35. Valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja Varsinais-Suomessa.

Kuva 36. Asukaskohtaiset nettokäyttökustannukset kulttuuritoimintaan Varsinais-Suomessa.

5. LIKKUVAT JA KIERTÄVÄT KULTTUURIPALVELUT: TAPPAUS KESKI-SUOMI

Edellisissä luvuissa luotiin yleiskuva valtion osarahoittamien kulttuuripalvelujen tarjontaan ja alueelliseen saavutettavuuteen, kulttuuritoiminnan kustannuksiin sekä kulttuurin yleisiin toimintaympäristötietoihin Suomen eri kunnissa ja maakunnissa. Kuten johdannossa todettiin, kokonaiskuvan saaminen kaikista valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista on erittäin vaikeaa (ks. luku 1.2). Tilastoinnin ulkopuolelle jää esimerkiksi niin sanottuja liikkuvia ja kiertäviä palveluja, joilla on suuri merkitys palvelujen saatavuuden mahdollistajana etenkin pinta-alaltaan suurissa ja väkiluvultaan pienissä kunnissa.

Tässä luvussa tarkastellaan, millaista tietoa liikkuvista ja kiertävistä kulttuuripalveluista on eri lähteistä saatavilla ja millä tavalla tällainen palvelutarjonta täydentää edellä kuvattua tarjontaa. Esimerkkialueena tarkastelussa on Keski-Suomen maakunta. Läpikäytäviä liikkuvia tai kiertäviä kulttuuripalveluita tarjoavat ainakin maakunnassa toimivat orkesterit, teatterit, lastenkulttuurin toimijat, alueellinen elokuvakeskus sekä alueen kuntien kirjastot. On huomattava, että tarkastelu pohjautuu saatavilla olevaan tietoon eikä ole kattava esitys kaikista Keski-Suomen liikkuvista ja kiertävistä kulttuuripalveluista.

5.1. Orkesterikonsertit

Suomen sinfoniaorkesterien (SUOSIO) tilastoista ja vuosikertomuksista¹⁸ löytyvät ”orkestereiden käyttämät konserttisalit”, josta ilmenee ainakin yleisellä tasolla SUOSION jäsenorkestereiden kiertävä toiminta. Tilastoituna on myös esimerkiksi ”Esiintymiset ja kuulijat Suomessa kotipaikkakunnan ulkopuolella”, mutta näistä ei voida erottaa maakunnan sisäisiä ja ulkoisia esityksiä/vierailuita. Tilastoista ilmenevät myös lastenkonsertit, koululaiskonsertit sekä laitos- ja työpaikkakonsertit, joilla voi olla yhteys kiertävään toimintaan, mutta näitä toimintoja ei voi suoraan yhdistää nimenomaan siihen.

SUOSIO ylläpitää myös jäsenorkesteriensä konserttikalenteria¹⁹, josta voi hakea esimerkiksi Jyväskylä Sinfonian osalta tietoja konserteista ja konserttipaikoista ainakin vuodesta 2007 saakka. Vuosikertomuksien ja konserttikalenterin perusteella Jyväskylä Sinfonia konsertoi Jyväskylän kunnan sisällä Jyväskylän teatteritalon salissa (551 paikkaa), Taulumäen kirkossa (630), Paviljongissa (1 200), Jyväskylän kaupungintalon salissa (170) sekä Kuokkalan kirkossa (400) ja Jyväskylän yliopiston Vanhassa Juhlasalissa. Lisäksi orkesteri konsertoi muualla maakunnassa esimerkiksi Hanka-salmen kirkossa. Vuonna 2023 konserttipaikkana on toiminut myös Jämsänjoen yhtenäiskoulu Jämsässä. Vuonna 2023 esityksistä kolme tapahtui Jyväskylän kaupungin ulkopuolella Keski-Suomessa ja 27 Jyväskylän konserttipaikoissa.

Vapaasti saatavilla olevassa orkestereiden konserttikalenterissa saattaa kuitenkin olla epätarkkuuk-

¹⁸ <https://www.sinfoniaorkesterit.fi/fi/tilastot/>

¹⁹ <https://www.sinfoniaorkesterit.fi/fi/konserttikalenteri/>

sia ja puutteita tiedoissa sekä niiden suodatuksessa, ja tarkan tilastotiedon saaminen edellyttää tietopyyntöä Suomen sinfoniaorkesterit ry:ltä.²⁰

Taulukko 59. Jyväskylä Sinfonian konserttipaikat Keski-Suomessa vuonna 2023.

Konserttipaikka	Kunta	Konserttien lukumäärä
Jyväskylän teatteritalon sali	Jyväskylä	18
Paviljonki	Jyväskylä	2
Taulumäen kirkko	Jyväskylä	4
Jyväskylän kaupungintalon sali	Jyväskylä	1
Kuokkalan kirkko	Jyväskylä	1
Hankasalmen kirkko	Hankasalmi	2
Jämsänjoen yhtenäiskoulu	Jämsä	1

Lähde: SUOSIO:n konserttikalenteri.

Kiertävän ja liikkuvan konserttitoiminnan tarkastelua voidaan tehdä myös esimerkiksi Konserttikeskuksen tilastojen avulla. Konserttikeskus ry järjestää koulu- ja päiväkotikonsertteja ympäri maata. Vuoden 2023 vuosikertomuksesta²¹ ja sen liitteestä^{4²²} käy ilmi, että Konserttikeskuksen kautta välitetyjä esityksiä oli Keski-Suomessa 39, ja niitä järjestettiin seitsemän kunnan alueella. Kyseiset tiedot täytyy kuitenkin poimia erikseen, eikä niitä ole valmiiksi taulukkomuotoisina.

Taulukko 60. Konserttikeskuksen kautta välitetyt esitykset Keski-Suomessa vuonna 2023.

Kunta	Esitysten lukumäärä
Jyväskylä	15
Jämsä	6
Hankasalmi	5
Muurame	4
Joutsa	3
Keuruu	3
Laukaa	3
Yhteensä	39

²⁰ Tiedonanto 13.5.2024, Suomen Sinfoniaorkesterit ry.

²¹ <https://www.konserttikeskus.fi/wp-content/uploads/2024/05/vuosikertomus-2023.pdf>

²² <https://www.konserttikeskus.fi/wp-content/uploads/2024/05/liite4.pdf>

5.2. Teatteriesitykset

Teatterin tiedotuskeskus TINFO julkaisee vuosittain tilastoja teattereiden toiminnasta. Avoimesti saatavilla olevista tilastoista²³ saadaan osittaista yleiskuvaa teattereiden kiertävästä toiminnasta. Erityisen hyödyllinen tilastoitava tieto kiertävän ja liikkuvan toiminnan näkökulmasta on teattereiden esitysten määrä kotikunnan ulkopuolella omassa maakunnassa.

Keski-Suomen osalta vuoden 2023 TINFO:n tilastojulkaisusta²⁴ ilmenee esimerkiksi, että keskeisen toimijan, Jyväskylän kaupunginteatterin, osalta ei ole saatavilla tietoja esitysten määrästä kotikunnan ulkopuolella omassa maakunnassa tai kyseisiä esityksiä ei ole ollut. Sen sijaan esimerkiksi Teatteri Eurooppa Neljän osalta nähdään, että esityksiä on ollut Keski-Suomessa oman kunnan ulkopuolella. Raportointi on kuitenkin näiden tietojen osalta vain kuviomuodossa: tiedot on poimittava käsin, eikä niistä saa selville tarkkaa lukumäärää. Teatterin tiedotuskeskukselta on kuitenkin erillisellä tietopyynnöllä saatavissa Excel-muotoinen data, josta käy ilmi, että Teatteri Eurooppa Neljä on esiintynyt vuonna 2023 yhteensä 74 kertaa Keski-Suomessa oman kotikuntansa eli Jyväskylän ulkopuolella.²⁵

5.3. Lastenkulttuurikeskusten toiminta

Lastenkulttuurikeskusten tilastointi on suhteellisen kattavaa, ja Lastenkulttuurikeskusten liitolta löytyy yleisesti saatavilla olevaa tietoa keskusten toiminnasta.²⁶ Tilastokeskukselta sivuilta on puo-

lestaan avoimesti saatavilla kulttuuritapahtumien ja kulttuurikeskusten tilastoista lastenkulttuurikeskusten toimintaa koskeva tilasto, jossa määritellään muun muassa lastenkulttuurikeskusten pääasialliset toiminta-alueet kuntien tarkkuudella²⁷. Lastenkulttuurikeskusten liitolla on vaihtelevasti tarkempaa katuosoitetasoista tietoa yksittäisten keskusten toimipisteistä tai osoitteista, joissa on keskusten toimintaa, mutta pääosin näidenkin tietojen tarkkuus on kuntatasolla.

Keski-Suomessa toimii vuonna 2003 perustettu Jyväskylän kaupungin koordinoima seudullinen lastenkulttuurikeskus Kulttuuriaitta.²⁸ Keskuksen pääasiallista toiminta-aluetta ovat kymmenen kuntaa: Jyväskylä, Muurame, Uurainen, Petäjävesi, Laukaa, Toivakka, Hankasalmi, Keuruu ja Multia. Keskuksen 1 582 tapahtumalla oli 104 842 kävijää vuonna 2022, mutta näitä tietoja ei voi saatavilla olleiden tietojen perusteella suoraan yhdistää yksittäisiin tapahtuma-, esitys- tai toimipaikkoihin saati mainittuihin kuntiin.

23 <https://www.tinfo.fi/fi/teatteritilastot>

24 https://www.tinfo.fi/documents/ett_2023_web.pdf

25 Tiedonanto 10.9.2024, Teatterin tiedotuskeskus.

26 <https://lastenkulttuuri.fi/liitto/tilastointi/>

27 https://pxhopea2.stat.fi/sahkoiset_julkaisut/kulttuuritilasto/html/suom0008.htm

28 <https://www.jyvaskyla.fi/kulttuuriaitta>

Elokuvakeskusten toiminta

Tilastokeskuksen Kulttuuritilastoista löytyy listaus elokuvakeskuksista ja osittain, alueellisesti vaihdellen, myös perustietoa niiden toiminnasta. Elokuvakeskusten kiertävästä toiminnasta löytyy kuitenkin vain tieto siitä, järjestetäänkö toimintaa vai ei.

Keski-Suomen elokuvakeskuksen sivuilta²⁹ löytyy tarkempaa tietoa kiertuetoiminnasta, jota toteutetaan nimellä Kino Metso. Tältä osin esillä ja poimittavissa on tietoa esityspaikoista ja ohjelma-kalenterista (koskien tulossa olevaa ohjelmistoa). Kävijämääristä ei löydy tietoa, ja tältä osin olisi tehtävä tietopyyntö suoraan elokuvakeskukselle.

Keski-Suomen elokuvakeskuksen kiertävällä Kino Metsolla on maakunnassa kuusi esityspaikkaa (Hankasalmi, Muurame, Petäjävesi, Tikkakoski, Vaajakoski, Viitasaari) neljän eri kunnan alueella.

Kirjastoautot

Kirjastojen tarjoamat palvelut ovat maantieteellisesti useimmiten varsin kattavia kuntien välillä vertaillen ja jossain määrin myös niiden sisälläkin. Esimerkiksi Keski-Suomessa kirjastojen toimipisteitä on 51 siten, että jokaisessa kunnassa on vähintään yksi toimipiste (Suomen yleisten

kirjastojen tilastot, 2024). Liikkuvia ja kiertäviä palveluita tarkasteltaessa kiinnostava kirjastopalveluiden muoto on kirjastoauto. Kirjastoautojen pysäkkejä on Keski-Suomessa yhdeksän kunnan alueella. (Taulukko 61.) 13 kunnan alueella niitä ei ole lainkaan, ja kahden kunnan alueella pysäkkejä on kaksi tai vähemmän. Kirjastoautojen palveluiden maantiedettä voidaan tarkastella myös lainausmäärillä.

Suomen yleisten kirjastojen tilastoista käyvät suoraan ilmi kirjastoautojen kunnittaiset ja maakunnittaiset lainausmäärät ja pysäkit. Kyseisistä tilastoista saa helposti varsin hyvän yleiskuvan liikkuvan kirjastotoiminnan maantieteellisestä jakautumisesta. Erilaiset hallinnolliset järjestelyt esimerkiksi kuntarajat ylittävästä kirjastoautopalveluiden järjestämisestä eivät kuitenkaan käy niistä suoraan ilmi.

²⁹ <https://ksek.fi/kino-metso/>

Taulukko 61. Kirjastoautojen, lainojen ja pysäkkien määrät Keski-Suomessa kunnittain vuonna 2023.

Kunta	Kirjastoautot	Kirjastoautojen lainat	Kirjastoautojen pysäkit
Jyväskylä	3	192 297	116
Saarijärvi	1	12 609	75
Keuruu	1	10 401	64
Jämsä	1	19 664	59
Laukaa	1	22 406	41
Pihtipudas & Viitasaari*	1	8 868	16
Muurame	0	3 910	2
Joutsa	0	121	1
Hankasalmi	0	0	0
Kannonkoski	0	0	0
Karstula	0	0	0
Kinnula	0	0	0
Kivijärvi	0	0	0
Konnevesi	0	0	0
Kyyjärvi	0	0	0
Luhanka	0	0	0
Multia	0	0	0
Petäjävesi	0	0	0
Toivakka	0	0	0
Uurainen	0	0	0
Äänekoski	0	0	0

* Kirjastoautopalvelut yhdistetty

Lähde: Suomen yleisten kirjastojen tilastot, 2024.

6. YHTEENVETO JA JATKOTOIMENPITEET

Tämän raportin päätavoitteena on ollut tuottaa kattava ja mahdollisimman ajantasainen kuva valtion osarahoittamien kulttuuripalvelujen sijainnista ja alueellisesta saavutettavuudesta Suomessa. Lisäksi tarkasteltiin kuntien kulttuuritoiminnan kustannuksia sekä laajemmin kulttuurin toimintaympäristöä ja valtion rahoitusta kulttuurille eri maakunnissa. Keskeinen heijastuspinta oli yli vuosikymmenen sitten toteutettu *Kulttuuria kartalla -raportti* (OKM, 2012).

Käsillä olevan julkaisun tulokset osoittavat, että suuri osa tarkastelluista valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista keskittyy kaupunkimaisiin kuntiin. 97 prosenttia valtionosuuden piirissä olevista esittävän taiteen musiikin toimijoista, 100 prosenttia muista esittävän taiteen valtionosuustoimijoista, 76 prosenttia valtionosuusmuseoista, 72 prosenttia valtionavustusta saavista valtakunnallisista kulttuuritapahtumista sekä 64 prosenttia taiteen perusopetuksen päätoimipisteistä sijaitsee kaupunkimaisissa kunnissa.

Vastaava havainto kulttuuripalvelutarjonnan keskittymisestä asukasluvultaan suuriin kaupunkeihin on tehty monissa aiemmissa tutkimuksissa (mm. OKM, 2012; Kangas ja Ruokolainen 2012; Alanen 2010). Kaupunkimaisiin kuntiin kuuluu pääkaupunki Helsinki, jonne valtion osarahoittamia kulttuuripalveluja on keskittynyt erityisen paljon. Helsinkiin sijoittuu tarkasteltavista kulttuuripalveluista 38 taiteen perusopetuksen päätoimipistettä, 14 valtionosuusmuseota, 31 esittävän taiteen valtionosuustoimijaa sekä 29 valtionavustusta saavaa valtakunnallista kulttuuritapahtumaa. Helsinkiin keskittyy myös huomattava osa väestöstä: vuoden 2023 lopussa Helsingin väkiluku oli 674 500 (noin 12 % koko maan väestöstä).³⁰

Muutokset tarkasteltujen taide- ja kulttuurilaitosten lukumäärissä ovat pieniä vuosien 2012 ja 2022 välillä. Lukumäärän lasku johtuu useimmiten yksiköiden yhdistämiseen liittyvistä asioista, lukumäärän kasvu puolestaan uusien toimijoiden pääsystä valtionosuuden piiriin. Koko maan tasolla tarkasteltuna valtionosuuden piirissä olevien museoiden lukumäärä on pysynyt samana, vaikkakin valtionosuuden piirissä olevissa museotoimijoissa on tapahtunut pieniä muutoksia ajanjakson aikana. Teatteritoimijoiden määrä on kasvanut 14:llä vuodesta 2012 vuoteen 2022. Myös orkestereiden määrä on kasvanut hieman. Kasvun taustalla on osittain vuoden 2022 alusta voimaan tullut esittävien taiteiden valtionosuusuudistus. Esittävän taiteen toimijoiden lukumääräinen kasvu viimeisen kymmenen vuoden aikana on kohdistunut vahvasti Uudellemaalle, jossa valtionosuuden piirissä olevien teattereiden lukumäärä on kasvanut 13:lla.

Vähintään 20 kilometrin päässä valtionosuuden piirissä olevasta museo- tai teatteritoimijasta asuvien osuus vaihtelee maakunnittain. Museoissa osuus vaihteli Etelä-Pohjanmaan 55 prosentista Uudenmaan 98 prosenttiin. Osuus oli yli 90 prosenttia myös Kymenlaaksossa (94 %), Varsinais-Suomessa (92 %) ja Kanta-Hämeessä (91 %). Alle 20 kilometrin päässä valtionosuuden piirissä olevasta teatterista asuvan väestön osuus oli suurimmillaan Etelä-Karjalassa (86 %) ja Uudella maalla (83 %), pienimmillään Etelä-Pohjanmaalla, jossa vain reilu kolmannes (36 %) väestöstä asui

³⁰ Tilastokeskus, Kuntien avainluvut: <https://stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?active1=SS&-year=2023> [haettu 24.9.2024.]

alle 20 kilometrin päässä lähimmästä valtionosuusteatterista. Seitsemässä maakunnassa vähintään 20 kilometrin päässä teatterista asuvan väestön osuus oli vain noin puolet maakunnan väestöstä.

Valtion avustamien kulttuuritapahtumien lukumäärä on laskenut hieman vuoteen 2012 verrattuna, myös avustetuissa tapahtumissa on tapahtunut jonkin verran muutoksia. Lukumääräisesti lasku on suurinta Pirkanmaalla ja Keski-Suomessa. On kuitenkin huomattava, että tapahtuma-avustusten jakaminen on vuosien 2012 ja 2022 välillä kokenut suuria muutoksia, mikä tekee tietojen vertailusta osin vaikeaa. Osa vuonna 2012 avustusta saaneista tapahtumista toimii edelleen, vaikka ne ovatkin tippuneet pois avustusten piiristä. Tällaisia toimijoita ovat esimerkiksi monet kevyeen musiikkiin keskittyvät festivaalit. Joillakin kulttuuritapahtumilla toiminta sen sijaan on hiipunut ja lakannut osin valtion tuen menettämisen seurauksena.

Yleisten kirjastojen palvelut ovat tarkastelluista valtion osarahoittamista kulttuuripalveluista parhaiten saavutettavissa, sillä kirjastoja sijaitsee maan jokaisessa kunnassa. Kirjastojen toimipisteiden lukumäärä on kuitenkin laskenut koko maassa 788:sta 714:sta vuosien 2012 ja 2022 välillä. Kirjastojen lukumäärä oli laskenut lähes kaikissa maakunnissa. Pirkanmaalla toimipisteiden määrä oli pysynyt samana ja Keski-Pohjanmaalla ja Pohjois-Karjalassa noussut yhdellä. Eniten toimipisteiden lukumäärä oli laskenut Lapissa (13 toimipistettä vähemmän vuonna 2022 kuin vuonna 2012) sekä Varsinais-Suomessa (10 toimipistettä vähemmän). Prosentuaalisesti lasku oli suurinta Lapin lisäksi Etelä-Savossa, Kymenlaaksossa ja Kainuussa, näissä kolmessa maakunnassa kirjastojen lukumäärä oli laskenut yli viidenneksellä vuoden 2012 tilanteesta.

Kirjastoista kolmen kilometrin päässä asuvan väestön osuus vaihteli maakunnissa Etelä-Savon 52 prosentista Uudenmaan 89 prosenttiin. Väestön keskittymisestä kertoo, että vaikka kirjastojen toimipaikkojen määrä on laskenut, on niistä vähintään kolmen kilometrin päässä asuvan väestön osuus pysynyt ennallaan tai jopa noussut muutamalla prosenttiyksiköllä useimmissa maakunnissa.

Alueellista toimintaa kaikentyyppisissä kunnissa toteuttavat valtionavustusta saavat alueelliset elokuvan, valokuvan, lastenkulttuurin keskuksat sekä tanssin aluekeskuksat. Lastenkulttuurikeskusten toiminta on kehittynyt ja kasvanut paljon viimeisen kymmenen vuoden ajanjaksolla. Lastenkulttuurikeskusten liiton jäseniä toimii jokaisen maakunnan alueella, joskaan niiden toiminta ei useimmissa maakunnissa kata kaikkia alueiden kuntia. Tanssin ja elokuvan alueellista toimintaa on 13 maakunnan alueella, valokuvan alueellisia keskuksia kymmenessä maakunnassa.

Kulttuuritoiminnan kustannukset eri kunnissa sekä kulttuurin toimintaympäristö eri alueilla ovat hyvin vaihtelevia. Suurimmassa osassa maakunnista valtaosa kunnista on maaseutumaisia, ja tarkasteltu kulttuuripalvelutarjonta keskittyy etenkin kaupunkimaisiin ja taajaan asuttuihin kuntiin. Korkeat kulttuuritoiminnan asukaskohtaiset nettokustannukset keskittyvät edelleen etenkin suuriin kaupunkeihin ja maakuntakeskuksiin; vastaava tilanne on todettu jo aiemmin (mm. OKM, 2012). Vaikka järjestämistavat vaikuttavat toiminnan kustannuksiin, niin korkeat kustannukset voivat liittyä myös kattavaan palvelutarjontaan ja esimerkiksi palvelujen järjestämiseen useilla kielillä. Monessa maakunnassa matalimpaan kustannusviidennekseen kuuluvia kuntia sijaitsee etenkin asukaskohtaisilta kustannuksiltaan korkeiden maakuntakeskusten naapurissa. Tämä voi viitata siihen, että maakuntakeskusten naapurissa sijaitsevilla pienemmissä kunnissa saatetaan luottaa

lähikaupungissa saatavilla olevaan kulttuuritarjontaan ja sen resursointiin.

Erilaiset toimintaympäristöt asettavat erilaisia lähtökohtia ja odotuksia valtion osarahoittamille kulttuuripalveluille ja kuntien kulttuuritoiminnalle laajemmin. Viimeisen kymmenen vuoden aikana maakuntien asukasmäärä on yhä enemmän erilaistunut. Monessa maakunnassa väkiluku on kokonaisuudessaan laskenut, vaikka maakuntakeskuksessa väkiluku on voinutkin kasvaa. Toisissa maakunnissa väkiluku taas on kasvusuunnassa. Voimakkainta asukasmäärän kasvu on Uudellamaalla: vuodesta 2012 vuoteen 2022 maakunnan asukasmäärä on kasvanut noin 166 000 asukkaalla. Uudellemaalle kohdentuu myös selkeästi suurin osa julkaisussa tarkastellusta valtion rahoituksesta kulttuurille.

Tiedot valtion osarahoittamien kulttuuripalvelujen sijainnista eivät suoraan kerro palvelujen saatavuudesta tai saavutettavuudesta. Valtionosuustoimijoilla on alueellista toimintaa ja vastuuta myös muualla kuin pääasiallisissa sijaintipaikoissaan. Lisäksi palvelutarjontaa toteutetaan esimerkiksi liikkuvan ja kiertävän palvelutarjonnan kautta. Julkaisussa toteutetun Keski-Suomen maakuntaa koskevan tarkastelun kautta havaittiin, että liikkuvat ja kiertävät palvelut täydentävät tässä selvityksessä läpikäytyjä kulttuuripalveluita ja jossain määrin myös muuttavat kulttuuripalveluiden maantieteestä muodostuvaa kuvaa. Samalla nähtiin, että liikkuvien ja kiertävien palveluiden tarjoamisessa on monia ratkaistavia ongelmia ja että niitä koskevissa tiedoissa ja tiedontuotannossa on puutteita. Liikkuvat ja kiertävät palvelut näyttävät tapausesimerkin valossa keskittyvän keskuskaupunkiin ja sitä ympäröiviin kuntiin.

Tulosten perusteella valtion osarahoittamien kulttuuripalvelujen tarjonta ja alueellinen saavutettavuus ovat eriytyneet monin tavoin eri puolilla Suomea ja erilaisissa kunnissa. Tätä kehitystä sekä sen vaikutuksia kuntalaisten kokemuksiin palvelujen saatavuudesta on tärkeä seurata myös tulevaisuudessa, jotta voidaan yhä paremmin turvata kulttuuripolitiikan vakiintuneisiin tavoitteisiin kuuluvat kulttuuripalvelujen saatavuus ja saavutettavuus ympäri Suomea.

Tutkimuksen valossa keskeisiin ehdotuksiin jatkotyölle valtion osarahoittamien kulttuuripalvelujen tarjonnan ja alueellisen saavutettavuuden kehittämisessä kuuluvat:

Ehdotus 1: Turvataan ja kehitetään valtion osarahoittamien kulttuuripalvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta resursoinnin ja yhteistyön kautta kaikenlaisissa kunnissa.

Kulttuuripalvelujen saatavuus ja saavutettavuus ympäri Suomea kuuluvat kulttuuripolitiikan vakiintuneisiin tavoitteisiin. Käsillä oleva tutkimus osoitti, että kunnat ja maakunnat ovat edelleen hyvin erilaistuneita tarjonnan saatavuuden ja resursoinnin suhteen, ja näyttävät kehittyvän myös osin eri suuntiin. Jotta valtion osarahoittamien kulttuuripalvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta voidaan turvata ja edelleen kehittää erilaisissa kunnissa ja alueilla tarvitaan yhteistyötä ja resursointia.

Yhteistyö todetaan lainsäädännössä keskeisenä osana kuntien kulttuuritoiminnan järjestämistä (166/2019). Yhteistyö eri tasoilla ja eri toimijoiden kesken on edellytys sille, että kulttuuripalvelujen saatavuus ja saavutettavuus voidaan turvata eri puolilla Suomea.

Resursoinnin osalta valtion rahoitus on yksi osa laajaa kulttuuripalvelujen rahoituskokonaisuutta, johon osallistuvat kuntien lisäksi kansalaisyhteiskunnan toimijat. Samalla valtion rahoituksella on keskeinen merkitys kulttuuripalvelujen pitkäjänteisen toiminnan ja siten palvelutarjonnan jatkuvuuden, kattavuuden ja yhdenvertaisen saatavuuden turvaamisessa koko Suomessa. Valtionrahoituksen tuomaa pitkäjänteisyyttä osoittaa, että lukumääräisesti muutokset tässä tutkimuksessa tarkastelluissa valtion osarahoittamissa kulttuuripalveluissa ovat olleet vuosikymmenen aikana suhteellisen pieniä.

Tutkimus osoittaa, että monessa maakunnassa tarkastellun valtion kulttuurirahoituksen (OKM:n kulttuurin valtionavustukset, Taiken apurahat ja avustukset sekä Business Finlandin yritystuet luoville aloille) maakuntaan kohdentunut osuus koko maan osuudesta oli huomattavasti matalampi kuin esimerkiksi maakunnan väestön tai ammattitaitelijakunnan koko maan osuudesta. Valtion kulttuurirahoituksen kohdentumisen säännöllinen ja systemaattinen seuranta alueellisesta näkökulmasta on keino edistää yhdenvertaisten toimintaedellytysten turvaamista eri alueilla.

Ehdotus 2: Kehitetään alueellisia toimintamalleja sekä kiertäviä ja liikkuvia palveluja siten, että ne kattavat laajasti erilaisia kuntia ja alueita.

Alueellinen toiminta sekä liikkuvat ja kiertävät palvelut ovat yksi tapa vastata tulevaisuuden haasteisiin ja turvata kulttuuritoiminnan alueellista saavutettavuutta erilaistuvissa kunnissa ja maakunnissa. Esimerkiksi taide- ja kulttuurilaitosten alueellisen toiminnan on todettu edistävän palvelujen hyödyntämistä laajemmin laitoksen varsinaisen kotipaikkakunnan ulkopuolella (Ruusuvirta, Renko & Nokela, 2024). Käsillä olevan tutkimuksen tulokset osoittavat, että liikkuvat ja kiertävät palvelut täydentävät kulttuuripalvelutarjontaa, ja jossain määrin myös muuttavat kulttuuripalveluiden maantieteestä muodostuvaa kuvaa. Kuitenkin myös niissä on tapausesimerkin valossa selkeää keskittymistä keskuskaupunkiin ja sen läheisiin kuntiin.

Tarvitaan kehittämistoimia, jotta liikkuvia ja kiertäviä palveluja voitaisiin tuottaa laajemmin esimerkiksi alueen taide- ja kulttuurilaitoksissa ja jotta näiden palveluiden rahoittamiseksi ja järjestämiseksi olisi olemassa kestävä ja toimivat järjestelmät. Tällä hetkellä tietopohja alueellisista ja liikkuvista palveluista on hajanaista. Tietojen keruuta ja tilastointia vaikeuttavat itse ilmiön määrittämisen vaikeus sekä toimijakentän ja saatavissa olevan tiedon pirstaleisuus. Siten jatkossa tarvitaan tiedontuotannon kehittämistä alueellisesta toiminnasta sekä kiertävistä ja liikkuvista yhteistyössä eri toimijoiden kesken.

Ehdotus 3: Parannetaan tietopohjaa paikallisesta ja alueellisesta kulttuuritoiminnasta sekä toteutetaan säännöllisesti analyyssejä, jotka tukevat toiminnan järjestämistä käytännössä.

Käsillä oleva tutkimus päivitti yli vuosikymmen sitten toteutetun *Kulttuuria kartalla* -raportin (OKM, 2012) tiedot. Aineistonkeruuvaiheessa havaittiin, että monet tiedontuotantoon, toiminnan järjestämiseen ja rahoittamiseen liittyvät muutokset hankaloittivat vertailukelpoisen tiedon saantia. Tiheämpi tarkasteluväli parantaisi mahdollisuutta saada kiinni rahoitusinstrumenttien ja tilastoinnin muutoksista ja tuottaa näin kattavampaa ja laadukkaampaa aikasarjaa valtion osarahoittamien kulttuuripalvelujen tarjonnasta ja alueellisesta saavutettavuudesta.

Saatavilla olevien tietolähteiden valossa voitiin tarkastella palvelujen tarjontaa, resursointia sekä alueellista saavutettavuutta joidenkin palvelujen osalta. Ei kuitenkaan tiedetä kattavasti, millä tavalla asukkaat eri kunnissa ja alueilla kokevat kulttuuripalvelujen saatavuuden ja saavutettavuuden ja niiden kehityksen eri vuosina. Esimerkiksi THL:n TerveSuomi-tutkimus kartoitti kansalaisten kokemuksia kulttuuripalvelujen saatavuudesta suhteessa tarpeeseen. Tieto on saatavilla maakuntatasolla yksittäisenä vuonna, eikä jatkosta ole varmuutta. Jotta voidaan toteuttaa tietoon perustuva päätöksentekoa ja kulttuuripalvelutarjonnan kehittämistä Suomen eri kunnissa ja alueilla, tarvitaan olemassa olevien tilastolähteiden ylläpitoa ja kehittämistä sekä eri tahoilla koottavan tiedon yhteen kokoamista ja analysointia.

LÄHTEET

Alanen, A. (2010). *Suuret kaupungit hallitsevat kulttuurin taloutta*. Tieto & trendit 4–5/2010.

Borg, S. (2023). *Maakunnat vertailussa: Taustaraportti maakuntien rakennetekijöistä ja KAKSin maakuntapuntareista*. Kunnallisan alan kehittämissäätöön julkaisu 60. <https://kaks.fi/julkaisut/maakunnat-vertailussa-taustaraportti-maakuntien-rakennetekijoista-ja-kaksin-maakuntapuntareista/> [haettu 6.11.2024]

Herranen, K. & Karttunen, S. (2016). *Festivaalien ja tapahtumien edistäminen valtion kulttuuripolitiikassa. Katsaus tietopohjaan, valtionavustuksiin ja vaikuttavuuteen*. Cuporen verkkojulkaisu 35. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätö. <https://www.cupore.fi/julkaisut/festivaalien-ja-tapahtumien-edistaminen-valtioripolitiikassa-katsaus-tietopohjaan-valtioravustuksiin-ja-vaikuttavuuteen/> [haettu 6.11.2024]

Hirvi-Ijäs, M., Renko, V. & Sokka, S. (2024). *Taidemuseot alueensa ja toimialansa kehittäjinä*. Cuporen verkkojulkaisu 80. Kulttuuripoliittikan tutkimuskeskus Cupore. <https://www.cupore.fi/julkaisut/taidemuseot-alueensa-ja-toimialansa-kehittajina/> [haettu 6.11.2024]

Kangas, A. & Ruokolainen, V. (2012). *Toimintamalli muutoksessa: Tutkimus kuntien kulttuuripalveluista*. Cuporen verkkojulkaisu 16. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätö, Helsinki. <https://www.cupore.fi/julkaisut/toimintamalli-muutoksessa-tutkimus-kuntien-kulttuuripalveluista/> [haettu 6.11.2024]

Opetusministeriö (2010). *Tanssin aluekeskukset valittu viisivuotiskaudeksi*. Tiedote. Opetusministeriö. <https://okm.fi/-/tanssin-aluekeskukset-valittu-viisivuotiskaudeksi> [haettu 6.11.2024]

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2012). *Kulttuuria kartalla: valtion osarahoittamien kulttuuripalvelujen sijainti ja kulttuurin kustannukset Suomen kunnissa*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2012:32. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/75308> [haettu 6.11.2024]

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2017). *Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2017:20. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/79811> [haettu 6.11.2024]

Renko, V., Kangas, A. & Tervo, H. (2020). *Kulttuuritoiminta ja alueellinen erilaistuminen. Kulttuuritoiminnan rahoitus Suomen kunnissa 2010-luvulla*. Focus Localis 1/2020. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/70924> [haettu 6.11.2024]

Ruusuvirta, M. & Renko, V. (2022). *Kulttuuripalveluiden saatavuus ja resurssit: Peruspalvelujen vuotta 2021 koskeva arviointi*. Aluehallintovirastot 2020. <https://www.cupore.fi/julkaisut/aluehallintovirastot-kulttuuripalveluiden-saatavuus-ja-resurssit-2/> [haettu 6.11.2024]

Ruusuvirta, M., Renko, V. & Nokela, S. (2024). *Kulttuuripalveluiden saatavuus ja resurssit: Peruspalvelujen vuotta 2023 koskeva arviointi*. <https://www.cupore.fi/uutishuone/ppa-raportointi/#kustannukset> [haettu 6.11.2024]

Talaskivi, K. (2023). *Turvaa ja pysyvyyttä sirpaletyön tekijöille. Tanssitaiteilijoiden kokemuksia tanssin aluekeskustoiminnan vaikuttavuudesta alan työllisyyteen ja työoloihin*. YFI julkaisuja – YFI Publications 17. Jyväskylän yliopisto. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/91883> [haettu 6.11.2024]

VNK (2023). *Vahva ja välittävä Suomi. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023*. <https://valtioneuvosto.fi/hallitukset/hallitusohjelma#/> [haettu 6.11.2024]